

Torsdagen den 2 april

Kl. 09.00–09.01
12.00–16.22

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 12 mars justerades.

§ 2 Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande

Andre vice talmannen meddelade att debatten med anledning av vårpropositionens avlämnande skulle äga rum *onsdagen den 15 april kl. 13.00*.

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2019/20:26 för torsdagen den 26 mars i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från trafikutskottet.

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2019/20:372

Till riksdagen

Interpellation 2019/20:372 Sveriges feministiska utrikespolitik

av Amineh Kakabaveh (-)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 april 2020.

Skälet till dröjsmålet är möte.

Stockholm den 1 april 2020

Utrikesdepartementet

Ann Linde (S)

Enligt uppdrag

Håkan Åkesson

Expeditionschef

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Proposition
2019/20:146 till finansutskottet

Motioner
2019/20:3523 och 3524 till utrikesutskottet

Följande dokument anmäldes:
Motioner
med anledning av prop. 2019/20:151 Extra ändringsbudget för 2020 –
Ytterligare åtgärder på skatteområdet med anledning av coronaviruset
2019/20:3548 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)
2019/20:3554 av Jakob Forssmed m.fl. (KD)
2019/20:3555 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M)

Kammaren biföll talmannens förslag att motionerna 2019/20:3548,
3554 och 3555 omedelbart skulle hänvisas till finansutskottet.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 9.01 på förslag av andre vice talmannen att
ajournera sammanträdet till kl. 12.00 då arbetsplenum skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 12.00.

*Extra ändringsbudget
för 2020 – Stöd vid
korttidsarbete och
andra åtgärder med
anledning av corona-
viruset*

§ 6 Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd vid korttidsarbete och andra åtgärder med anledning av coronaviruset

Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU51
Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd vid korttidsarbete och andra åtgär-
der med anledning av coronaviruset (prop. 2019/20:132)
föredrogs.

Anf. 1 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Coronakrisen påverkar oss alla. Den är i första hand en kris där människors liv och hälsa står på spel. Vi är många som är oroliga för våra nära och kära. Men vi har också ett mycket allvarligt ekonomiskt läge. Hela kedjan i samhället – från individer till företag, organisationer och den gemensamma sektorn – påverkas kraftigt av coronavirusets ekonomiska verkningar. Nu krävs många och kraftfulla insatser för att vi tillsammans som samhälle ska tackla den stora påfrestning som vi möter i dag och de kommande månaderna.

Den första åtgärden har varit att begränsa smittspridning och ge stöd till den svenska sjukvården. Dagens beslut här i riksdagen innebär exempelvis att karensavdraget i sjukförsäkringen tas bort. Det gör det möjligt att utan ett större ekonomiskt avbräck stanna hemma från den första dagen när man känner sig krasslig. Mitt väldigt tydliga budskap till alla som lyssnar till detta är: Gör det! Stanna hemma! Det är en viktig insats för att hindra smittspridningen i samhället, och nu tar vi tillsammans också ett ekonomiskt ansvar för att detta ska vara möjligt för alla.

Vi har tidigare även gett besked om att staten kommer att ta alla extraordinära kostnader som har koppling till coronakrisen för sjukvården i kommuner och regioner under den här svåra tiden. Detta är också ett viktigt besked. Det ska inte och får inte vara pengar som står i vägen för sjukvårdens arbete.

I dag har regeringen och samarbetspartierna dessutom gett ett besked till kommuner och regioner om att de ska få ett ytterligare tillskott på 15 miljarder kronor under 2020 utöver de resurser som redan har beslutats eller sedan tidigare aviserats.

Det andra vi gör för att klara krisen är att skydda svenska jobb och företag. Det gör vi genom en lång rad åtgärder. Riksdagen har redan fattat beslut om statliga kreditgarantier på upp till 100 miljarder kronor – en företagsakut – så att bankerna kan låna ut pengar till små och medelstora företag i behov av likviditet. Staten tar här ett stort ansvar och en stor del av risken för att pengarna verkligen ska komma ut.

Vi har också redan fattat beslut om en möjlighet för företag att få anstånd med skattebetalningar. De kan till och med få tillbaka redan inbetalad skatt, alltså sådan som har betalats in tidigare i år. På så vis kan vi också stärka företagets likviditet.

Det handlar dock inte bara om garantier och krediter. Vi lyfter också bort kostnader från företagen i och med att staten tar över sjuklöneansvaret från arbetsgivarna. Regeringen har därtill lagt fram en ny proposition om sänkta arbetsgivaravgifter som under nästa vecka ska behandlas här i kammaren.

I dag ska vi fatta beslut om ett nytt system för stöd vid korttidsarbete – korttidspermittering – där staten tar tre fjärdedelar av kostnaden. Det innebär att den anställde kan behålla sitt jobb och vara kvar på arbetsplatsen men med kortare arbetstid. Staten lyfter bort en stor del av personalkostnaden från företaget för att detta ska vara möjligt.

Under finansutskottets behandling har vi dessutom utvidgat förslaget så att det även ska gälla för företag som driver verksamhet med i huvudsak offentlig finansiering. Vi gör det också möjligt för de familjeföretag som sedan tidigare har anställda familjemedlemmar att omfattas och ingå i detta viktiga system.

Detta är ett omfattande stöd som staten, det vill säga medborgarna i Sverige, ställer ut till det svenska näringslivet. Med det kommer också en tydlig förpliktelse. Det kan inte vara så att de företag som tar emot stöd från skattebetalarna samtidigt slussar pengarna vidare i form av utdelning till ägarna. Hela samhället mobiliserar nu och gör stora uppoffringar. Då ska också aktieägare och bolagsledningar göra sitt. Man kan då inte med ena handen plocka krisstöd från skattebetalarna för att sedan sköta aktieutdelningar med den andra.

Fru talman! Det tredje vi gör för att klara krisen är att öka tryggheten och förbättra möjligheten för omställning för människor som trots dessa stora insatser för jobben ändå blir av med sitt arbete. Vi sänker trösklarna in i arbetslöshetsförsäkringen så att den även omfattar dem med otrygga anställningar. Vi höjer också ersättningsnivåerna. Möjligheten att få stöd att komma tillbaka till ett jobb ska också förstärkas genom bättre arbetsmarknadspolitik och möjligheter till utbildning.

I dagens beslut här i riksdagen ingår även förändringar om att kunna få rätt till CSN-stöd om utbildningar tvingas pausa på grund av smittläget. Där är vi inte riktigt än, men vi tar höjd för den eventualiteten. Landets studenter ska därigenom kunna känna sig ekonomiskt trygga.

Fru talman! Vi begränsar smittspridning och stöttar sjukvården. Vi värnar svenska jobb och företag. Vi ökar tryggheten för den som i alla fall blir av med jobbet, och vi stärker vägarna tillbaka till arbete. Så jobbar vi oss nu igenom denna svåra situation, och vi gör det tillsammans. Därefter ska vi ta fler initiativ för att sätta ny fart på Sverige.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 2 ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! De beslut vi fattar här i riksdagen de närmaste dagarna och veckorna kommer att påverka Sverige under hela 20-talet. Det är en allvarlig och avgörande tid. Den prövar oss först och främst på ett mänskligt plan. För många kryper detta nu under skinnet. Frågorna är många. Hur ska det gå för mina nära och kära? Hur ska det gå för mig själv? Kommer jag att behålla mitt jobb? Frågan om hur länge detta ska pågå är vi nog många som ställer oss.

Denna avgörande tid prövar oss också ekonomiskt. Tusentals förlorar nu jobbet. Bara under mars hade vi 37 000 varsel i Sverige. Förra veckan var det 18 000. Det är fler än vi någonsin har sett. Mattan dras nu undan för hela branscher. Det är verkligen en prövande tid, fru talman.

Det är också en tid då vi som partier och vi som ledamöter prövas. Har vi förmåga att fatta nödvändiga och rätta beslut som kan ta Sverige ut ur krisen, utan att massarbetslöshet och en djup recession blir resultatet? En sak är säker: Vi kan inte vara tveksamma och försiktiga nu. Krisen har redan hänt. Den pågår också just nu, och den riskerar att bli betydligt värre innan det blir bättre.

Kollegor från alla partier! Det är nu vi kan rädda jobb och förhindra massarbetslöshet. Därför behövs mycket kraftfulla åtgärder, inte bara i morgon utan precis just i dag. Jag kommer inte att ge mig när det gäller denna uppgift. Jag tänker göra allt i min makt för att rädda så många jobb och svenska företag som det bara går.

En av de viktigaste saker som jag tror att vi borde göra är att lyfta av arbetsgivaravgifterna helt och hållet under några månader för alla företag. Men den diskussionen ska vi ha här i kammaren i morgon, fru talman.

I dag ska vi fatta beslut om ett brett paket som vi i finansutskottet har diskuterat på ett genomgripande sätt. Jag vill tacka alla ledamöter för ett gott och konstruktivt samarbete.

Många viktiga åtgärder för att rädda jobben kommer nu på plats. Tack vare riksdagen blir det här paketet ännu lite bättre än det som regeringen presenterade. Det är bra att hela riksdagen nu kräver sänkning av exempelvis räntan för skatteuppskoven. Det får inte vara så att vissa företag upplever att de inte ens har råd att ta del av statens krispaket. En ränta på 6,6 procent kan faktiskt innebära dödsstöten för många företag, i stället för en livlina, som det var tänkt.

Därför vill jag rikta mig lite extra mycket till januaripartierna i dag. Det här är akut. Ni bör återkomma, senast nästa vecka, med en slopad eller sänkt ränta för uppskoven och föra en diskussion med oss. Det är riksdagens vilja och riksdagens krav. Varje dag som går utan att vi får en sänkt ränta på plats är en dag med fler konkurser och fler förlorade jobb än vad som hade varit nödvändigt.

Fru talman! I dag fattar vi beslut om att möjliggöra korttidsarbete på ett bättre sätt än vad som är fallet i dag. Det är bra att regeringens förslag breddas i enlighet med vad många av oss har gett uttryck för. Det kommer att gälla familjemedlemmar i familjeföretag liksom bemanningsföretag, men också företag som huvudsakligen finansierar sin verksamhet genom offentliga medel.

Fru talman! Jag tror att det kommer att finnas skäl att komma tillbaka med ytterligare förbättringar av förslaget lite längre fram. Nu måste vi få det på plats så snabbt som möjligt. Sedan hoppas jag verkligen att regeringen, som ändå är de som styr de myndigheter som ska se till att det här fungerar, ser till att det kommer att funka även i praktiken för alla de små företag som nu verkligen är i behov av det här stödet.

Fru talman! Jag vill återigen betona att vi har fattat beslut om många nödvändiga saker men att det inte är tillräckligt. Vi kommer att behöva göra mer för att rädda svenska jobb. Att det ska finnas pengar om några månader, när vi behöver kickstarta ekonomin igen, är självklart. Men vilken ekonomi är det vi ska starta om? Är det en ekonomi där vissa näringar inte ens finns kvar? Är det en ekonomi med massarbetslöshet? Jag lovar att startsträckan kommer att bli så ofantligt mycket längre och betydligt dyrare om vi här och nu inte gör allt vi kan för att rädda så många jobb som möjligt. Jag kommer inte att ge mig i den här frågan.

Vi moderater kommer att fortsätta att presentera genomarbetade förslag som regeringen gärna får lägga fram som sina egna. För mig är det viktigaste att de blir genomförda. Vi har gjort det till exempel när det gäller karensdagen och sjuklöneansvaret. Vi gjorde det när vi tog fram ett väl genomarbetat förslag om en företagsakut, som regeringen nu inför och som vi också har fattat beslut om. Det är i grunden bra. Vi har gjort det i fråga om att pressa ned den statliga räntan på skatteinbetalningar. Vi gjorde det när vi föreslog att fribeloppet skulle tas bort i CSN, så att de som nu hoppar in och stöttar vården inte ska straffas ekonomiskt.

Vi har föreslagit att man ska virustesta i större skala. Det kommer nu att börja ske, vilket är väldigt bra. I dag presenterade regeringen 15 miljarder till regioner och kommuner. Vi moderater tycker att det är bra att ni lyssnar och att ni följer det vi säger. Att staten ska gå in och täcka halva hyreskostnaden för företag, vilket vi snart ska fatta beslut om, men en annan dag, är också ett väldigt bra förslag som jag är glad för att ni har tagit till er.

Fru talman! Från Moderaternas håll kommer vi även fortsättningsvis att göra allt vad vi kan för att rädda så många jobb som möjligt. Vi vill rädda jobbet för kocken i Bjuv och butiksbiträdet i Dorotea. Det finns många jobb som nu hotas. Det finns många som redan har fått sluta sitt jobb. Vi ska fortsättningsvis vara konstruktiva och göra allt vad vi kan för att rädda svenska jobb och svenska företag. Därför vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

I detta anförande instämde Jan Ericson (M).

Anf. 3 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Just nu går vi igenom en kris av ett slag som åtminstone jag inte trodde att jag skulle få uppleva under min livstid. Sättet på vilket den påverkar samhällen, företag och människor, även nära och kära, vittnar om att det inte är en kris som alla andra. Man pratar ofta om en värld före och efter "nine eleven". På samma sätt tror jag att vi kommer att prata om ett Sverige, ett Europa och en värld före och efter covid-19. Detta handlar inte om subprimelån, bostadsmarknaden, fastigheter eller en it-bubbla. Det här är någonting annat. Det handlar om att vi nu måste hantera en global pandemi parallellt med en ekonomisk kris.

Men om man ändå ska söka en ljusglim i denna tragedi är det hur vi som medmänniskor agerar. Grannar hjälper äldre att handla mat och medicin, kemister på universitet producerar handsprit till vården och företag donerar munskydd. Vårdanställda pensionerade läkare och sjuksköterskor samt högskolestudenter sluter upp för oss. De förtjänar all heder och all respekt för att de riskerar liv och hälsa genom att stå i frontlinjen i kampen mot pandemin.

Jag tycker att det konstruktiva sätt som utskottets kansli och ledamöter arbetar på visar styrkan i svensk parlamentarism. Eftersom vi har ett mycket snabbt krisförlopp där förutsättningarna i dag kan se helt annorlunda ut än i går anpassas arbetsgången i den mån det är möjligt.

Det är naturligtvis omöjligt att se in i spåkulan och veta exakt hur detta kommer att arta sig. Men redan nu kan vi konstatera att vi står inför stora ekonomiska prövningar, med konkurser, uppsägningar och minskad handel. I den svenska tillverkningsindustrin ser vi brutna leverantörskedjor. Flera sektorer blöder redan. I vissa delar av den privata tjänstesektorn ser vi 90-procentiga efterfrågeminskningar. Goldman Sachs uppskattar ett bnp-tapp på 24 procent nästa kvartal i den amerikanska ekonomin.

Det här gör att människor känner oro över jobb och hälsa, eftersom framtiden för närvarande är osäker. Man kan, vill eller i vissa fall får inte vare sig konsumera eller arbeta som vanligt. Det är således både en utbudsschock och en efterfrågeschock, samtidigt som den medicinska lösningen bedöms ligga i en avmattad realekonomi. Det är en sällsynt komplicerad och allvarlig situation vi har att hantera. Det ställer höga krav på politiken att leverera tydliga, välgenomtänkta och handlingskraftiga beslut.

Sverigedemokraternas bestämda uppfattning är att det inte finns någon som helst anledning för regeringen att spara på krutet eller tveka. Nedsidan i ett sådant scenario är att denna recession utvecklas till en depression av bibliska proportioner, till en konkursväg med massarbetslöshet, lägre pensioner, sämre vård, ökad psykisk ohälsa och ökad otrygghet som följd. Det

är inte dit vi vill, men det är dit vi är på väg om inte kraftfulla åtgärder kommer på plats. Vi ser satsningar på 10–20 procent av bnp som fullt rimliga med de statsfinanser och den statsskuld som vi har. Detta skulle dessutom vara mer i paritet med andra länder, och det vore en bra försäkring mot den ekonomiska och sociala härdsvälta som hotar vårt land.

Regeringen har presenterat ett antal paket med fiskala stimulanser. Det vi har att ta ställning till här i dag är den extra ändringsbudget som innehåller bland annat skatteanstånd, korttidsarbete, hyresrabatt, smittbärrpenning och sjuklönekostnader. Det är åtgärder som Sverigedemokraterna står bakom, samtidigt som vår bedömning är att vi kan och måste göra mer för att i grunden livskraftiga företag inte ska slås ut.

Till att börja med måste vi slopa arbetsgivaravgifterna helt under sex månaders tid för att skapa tydliga och långsiktiga spelregler som undanröjer osäkerheten för företagen. Likväl behöver staten ta fullt ekonomiskt ansvar för permitteringar för att ge näringslivet andrum att hantera negativa kassaflöden.

Vidare måste räntan på de lån som företagen erbjuds sättas till noll. Annars är risken med de för företagen oförutsedda ränteutgifterna att likviditetsproblemen återkommer i framtiden. En storskalig utslagning av företagen är en långt mer allvarlig systemrisk än en räntesänkning. Därför är det nu av största vikt att vi har ett enigt utskott med tydliga direktiv till regeringen om att pressa ned räntan till absolut lägsta möjliga.

Lika viktigt är det att politiken säkerställer tryggheten i människors vardag. Förra veckan varslades lite drygt 20 000 svenskar. Det är en svår privatekonomisk situation att befinna sig i. Många oroar sig för huruvida de kommer att kunna betala hyra, räkningar och så vidare. Det är någonting som naturligtvis håller många vakna om natten.

Därför var det också positiva besked som lämnades i måndags om att a-kassan utvidgas och höjs. Att löntagarna måste skyddas är någonting som Sverigedemokraterna har drivit länge och som vi betonat i vårt särskilda yttrande.

Fru talman! Västlandsutvecklingen drivs genom att människor har ett jobb att gå till och att de känner att de gör en meningsfull skillnad i sin vardag. Det görs genom att företag genererar skatteintäkter och genom produktutveckling och teknisk innovation. Utan medarbetarna stannar företagen, och utan företagen stannar Sverige.

Politikens roll i detta skede måste därför vara att leverera förutsägbarhet, tydlighet och beslutsamhet i krishanteringens så att människor och näringsliv ges bästa möjliga förutsättningar att hantera lågkonjunktorens konsekvenser.

Anf. 4 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Vi kan tydligt se klassamhället i coronakrisens spår. Vi ser det i hur de klassrelaterade sjukdomarna ökar risken för att drabbas av viruset. Vi ser det i skattesänkningarnas spår i hur välfärden har blivit underfinansierad och hur de anställda inte räcker till. Vi ser det i vilka som kan arbeta hemma och vilka som måste åka till jobbet. Vi ser det i om man har råd att stanna hemma eller inte när man blir sjuk.

I den extra ändringsbudget som vi nu debatterar och ska fatta beslut om i eftermiddag finns det många bra förslag. Det gäller det slopade karensvdraget. Det man också kan kalla karensdag, som det var tidigare, föreslås tas bort. Det var något som Vänsterpartiet krävde väldigt tidigt.

Det är tydligt att om man har en låg lön på 20 000–25 000 kronor, som man har när man är undersköterska, är en karensdag nästan oöverstiglig. Om man blir sjuk en längre tid och har 80 procent av sin inkomst är det självklart väldigt påtagligt vad det gör med den personens ekonomi, livsförutsättningar och familj.

Därför är det nu så bra att det här förslaget är med. Egentligen borde man göra som i Norge och avskaffa karensdagen permanent. Inte har de några högre sjukskrivningstal än vad vi har för det. Det är viktigt att vi är hemma när vi är förkylda eller känner några symtom så att vi inte sprider smittan vidare.

Vi debatterar även egentligen det borttagna sjuklöneansvaret. Det är väldigt bra. Det ger också kommunsektorn mer resurser. Men det ger också möjligheter för många företag att klara av situationen bättre.

Det är precis som med det stora och kanske tyngsta förslaget i extraändringsbudgeten om korttidspermitteringsjobben. Om man tittar på underlaget som kom från regeringen beräknade man att kostnaden skulle vara ungefär 2 miljarder. Medan vi satt och beredde förslaget var kostnaden uppe i ungefär 20 miljarder. Vad den är i dag vet vi inte riktigt, men det säger något om hur fort hela den här krisen går.

När vi tittar på förslagen om korttidspermitteringsjobben ser vi att man har använt den lagstiftning som redan fanns för att det ska gå fort. Vi har i utskottet försökt att jobba för att förbättra förslagen.

Vänsterpartiet har egentligen drivit tre frågor och framför allt två frågor. För det första har vi menat och lyft fram i utskottet, vilket hela utskottet sedan har anslutit sig till, att när man tar del av stöden ska man inte kunna ta ut aktieutdelningar eller utdelningar. Det borde vara en självklarhet.

Det handlar om moral och samhällsansvar. Skattebetalarna kan inte gå in med pengar med ena näven och sedan kan ägarna plocka ut dem med den andra näven. Det kan vi aldrig någonsin acceptera. Jag vill återigen lyfta upp hur viktigt det är att man inte använder så stor del av vinsten till aktieutdelningar som man nu har gjort under lång tid.

Det innebär att företagen, bolagen, är skörare när en kris kommer. Balansräkningen blir för liten helt enkelt. Visst är det många företag som nu behöver hjälp. Krisen går djupare än vad den annars kanske hade behövt göra om man hade sparat en del av de aktieutdelningarna i företagen. Det kanske är något att tänka på framöver. Kvartalskapitalismen och det kortsiktiga tänkandet hela tiden är inte något som bär starkt framåt.

Det andra vi lyfter fram när det gäller korttidspermitteringsjobben är att familjemedlemmar ska omfattas. Om arbetsgivaren är en del av familjen ska även de familjemedlemmar som arbetar i företaget sedan tidigare också omfattas av korttidspermitteringsstödet. Det är väldigt viktigt. Många familjeföretag är nu i kris. Det gäller inte minst inom till exempel restaurang- och turistnäringen. Det har också hela utskottet anslutit sig till. Det är väldigt bra, och det är också en styrka i den här situationen.

Det tredje vi varit med att lägga fram förslag om tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna är att man genom ett tillkännagivande ska ge regeringen i uppdrag att komma tillbaka med förslag om kostnadsrättan för att använda skattekonton. Kostnadsrättan har blivit väl hög så att det kan bli för stora kostnader för att använda insatsen. Därför är det viktigt att regeringen ser över den. Vi får diskutera framöver vilken nivå den ska hamna på.

Regeringen har äntligen presenterat ett förslag om a-kassan. Det är väldigt bra och väldigt nödvändigt. Det borde ha kommit tidigare, eftersom väldigt många på svensk arbetsmarknad är visstidsanställda i olika former. Det är därför mycket välkommet.

I dag har man presenterat 15 miljarder i år till kommunsektorn och 12 ½ miljard framåt. Med det tillskottet kan vi konstatera att besparingarna nästa år beräknas bli ungefär 20–30 miljarder i kommunsektorn. Det betyder att 40 000–60 000 anställda kanske inte kan fortsätta att jobba.

Det sker i tider när vi egentligen skulle behöva ge signaler till alla dem som nu sliter i vård och omsorg: Ni kommer att få det bättre sedan. Vi ska göra vad vi kan för att ni ska få bättre arbetsvillkor, bättre scheman, bättre löner och bättre arbetsmiljö. Men det som händer med tillskottet är tyvärr att nedskärningarna kommer att fortsätta. Det är djupt beklagligt.

Det är nu vi behöver visa alla dem som sliter därute: Visst, vi uppskattar så mycket allt det ni gör. Vi applåderar er varenda dag. Men det är inte tillräckligt. De måste också få veta att det lättar sedan. Att de kommer att få bättre arbetsvillkor.

Hur många är det inte som har gått hem från de jobben med utslitna kroppar och blivit sjukskrivna och har funderat på om de ska sluta, och hur många har inte slutat innan krisen kom? Varför ska vi då inte bygga välfärdssektorerna starka? Det är vad vi behöver göra. Vi blir skörare om vi inte gör det. Det har vi väl också sett i förutsättningarna att möta den här krisen.

Utan välfärdsarbetarna hade vi haft ett helt annat samhälle. Vi har ett ansvar att visa dem att nedskärningarna ska ha ett slut. Vi ska finansiera välfärden. Underfinansieringen är historia blott. Men tyvärr fortsätter vi med det besked som har kommit i dag på den väg vi har vandrat under alltför lång tid. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 5 JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman! Sverige står mitt i en djup ekonomisk kris. Vi har fått varselsiffror som vi aldrig tidigare sett, inte ens under finanskrisen. Regeringen har presenterat prognoser som pekar på massivt tillväxttapp och kraftigt ökande arbetslöshet. Framför allt hör vi nödroppen från företagare och anställda löntagare. Det är människor som ser sina livsverk smälta ihop framför sina ögon. Vi ser deras oro för sin försörjning och möjligheten att finnas kvar på en arbetsplats man kanske älskar.

Krisen slår direkt och brett. Hur långvarig den blir är osäkert, men Sverige riskerar omfattande företagsdöd och utslagning av jobb och därmed stora skadeverkningar på resursskapande, entreprenörskap, hälsa och gemenskap.

Fru talman! Ansvar för offentliga finanser ska alltid vägleda arbetet med budgetfrågor och åtgärder. Men det finns nu en betydande fara i att vänta med att i större skala vidta massiva åtgärder till blödande företag i syfte att ha torrt krut i ladorna för att senare kunna återstarta ekonomin. Risk finns då att stora delar av det som ska återstartas är utslaget. Jag vill därför uppmana regeringen att ta till sig av detta, att göra mer nu, att vrida upp åtgärderna för att undvika den risken.

Fru talman! Många delar av det regeringen hittills har föreslagit i krisen har varit bra. Det handlar om borttaget karensavdrag, slopat sjuklöneansvar, retroaktivt anstånd med skatter och statliga kreditgarantier.

I dag diskuterar vi bland annat anstånd med skatter också retroaktivt och permitteringsstödet. Riksdagen har på kristdemokratiskt initiativ lyckats tidigarelägga anståndsmöjligheten. Det är viktigt. Men förslaget om anstånd med skatter kom med en mörk fläck, en orimligt hög ränta.

Den föreslagna sammanlagda räntan motsvarar en avdragsgill årsränta om 6,6 procent. Tillsammans med det företrädaransvar som kan göra företagare personligt skyldiga för skatteskulder vid en konkurs gör den räntan att många företagare tvekar eller känner olust inför att använda den likviditetsförstärkningen. Vi kristdemokrater krävde därför att företrädaransvaret skulle pausas och att räntan skulle sänkas. Nu har Skatteverket meddelat att företrädaransvaret pausas. Och framdrivet av ett samarbete mellan Kristdemokraterna, Moderaterna och Vänsterpartiet har utskottet enats om att räntan ska sänkas. Det kan spela stor roll på kort sikt. Jag förväntar mig att regeringen inom dagar återkommer med förslag om sänkt ränta.

Fru talman! Samtidigt är regeringens direkta stöd otillräckliga. De är för små till omfånget och icke optimalt utformade. Det gäller inte minst förslaget om korttidspermitteringar som riksdagen i dag ska fatta beslut om. Det är bra att systemet kommer på plats och att arbetstagare får behålla jobbet men permitteras under delar av arbetstiden samtidigt som staten tar en större del av lönekostnaden. Det kan rädda många jobb och företag.

Krisen är dock så djup att den högsta permitteringsgraden om 60 procent, vilken innebär en lönekostnadslättning för arbetsgivaren om drygt hälften, inte är tillräcklig. Den föreslagna arbetsgivaravgiftssänkningen, som går till såväl extremt utsatta tjänsteföretag som inte fullt lika utsatta försäkringsbolag och dagligvaruhandlare, ger förvisso ytterligare lättning. Men jag menar att den enskilt viktigaste åtgärden nu är att snabbt förstärka korttidspermitteringsmöjligheten för att hindra massuppsägningar och företagsdöd. Permittering bör bli möjlig med stöd ända upp till 90 procent. Med nuvarande andelar för arbetsgivare, löntagare och stat skulle det medföra lönekostnadsreduktioner på nära 80 procent.

Regeringen bör också höja lönetaket så att fler yrkesgrupper omfattas fullt ut av stödet. Min bild är att parterna är beredda att snabbt sluta avtal på högre nivåer, om staten möjliggör det.

Fru talman! Förslaget om permitteringsstöd, själva konstruktionen, är dock behäftat med flera problem som kan bidra till konkurser och onödigt hög arbetslöshet. I flera delar har finansutskottet nu också förbättrat förslaget, framdrivet av bland andra Kristdemokraterna. I kontrast till regeringens proposition kommer anställda familjemedlemmar i familjeföretag

också att kunna nyttja systemet, liksom företag som i huvudsak finansieras med allmänna medel. Det är bra och viktigt.

Det är också bra att utskottet har tydliggjort det orimliga i att få stöd av skattemedel till lönekostnader och samtidigt betala ut bonusar eller stora utdelningar.

Ett problem kvarstår dock: ett skadligt krav på att säga upp personal som inte är fast anställd för att få permitteringsstöd. I regeringens proposition anges nämligen ett krav: ”Arbetsgivaren ska också ha uttömt tillgängliga åtgärder för att minska kostnaderna för arbetskraft. Sådana åtgärder kan handla om ... uppsägning av personal som inte är tillsvidareanställd och som inte bedöms vara verksamhetskritisk, t.ex. konsulter, inhyrd personal eller tillfälligt anställd personal.”

Alla med vikariat, visstidsanställning eller provanställning liksom konsulter ska alltså först sägas upp om inte företaget kan påvisa att vederbörande är verksamhetskritisk. Det ska sedan Tillväxtverket avgöra. Men vem är verksamhetskritisk, helt nödvändig för företagets fortlevnad, i den värsta ekonomiska kris vi upplevt i modern tid? Propositionen erbjuder ingen vägledning ens i ett ekonomiskt normalläge. Här uppstår en betydande osäkerhet liksom en uppenbar risk för att beslut och utbetalningar av permitteringsstödet försenas.

Redan nu ser vi en tydlig effekt av denna bestämmelse. Företag säger i stor skala upp tillfälligt anställda och avslutar konsultuppdrag för att vara säkra på att få ta del av korttidspermittering för tillsvidareanställda. Det handlar om tusentals personer. Det leder till dramatiska konsekvenser för tjänsteföretag med kvalificerade konsulter såsom ingenjörer och ekonomer. Det leder också till att tillfälligt anställda, som ofta är mer utsatta på arbetsmarknaden och har sämre skyddsnät, drabbas hårdare än nödvändigt.

I Sverige har ca 750 000 personer tillfälliga anställningar. Drygt 500 000 av dem är privatanställda och ett par hundra tusen av dem finns i hotell, restaurang, handel och service. Därför har jag motionerat om och agerat i finansutskottet för att denna bestämmelse ska pausas under 2020, men en majoritet säger nej. Finansutskottets ordförande Fredrik Olovsson sa till tidningen Arbetsvärlden att det bara är Kristdemokraterna bland partierna som tycker så här. Ja, tyvärr är det så. Men det är inte ett bländande starkt argument.

Utanför kretsen av partier är Kristdemokraterna inte ensamma. Regeringens egen expertmyndighet, Konjunkturinstitutet, skrev redan den 15 mars i sitt remissvar att regeringen borde överväga att ändra förslaget så att sökande företag inte ska behöva säga upp kontrakt med konsulter och tillfälligt anställda för att få stöd på grund av konjunkturläget och vilken typ av företag som nu drabbas. Sedan dess har krisen djupnat betydligt.

Internationellt har OECD:s utvärderingar visat att de med tillfälliga anställningar drabbas hårdast i en kris, bland annat för att de mer sällan omfattas av förslag om korttidspermitteringar. Det försvagar enligt OECD deras ställning på arbetsmarknaden ytterligare.

Det är alltså inte ens bara Kristdemokraterna och Konjunkturinstitutet som så att säga tycker annorlunda. Till listan kan läggas Belgien, Tyskland, Frankrike, Luxemburg och Österrike. Det är länder som ändrade sina system efter finanskrisen för att tillfälligt anställda också skulle omfattas.

Prot. 2019/20:99

2 april

*Extra ändringsbudget
för 2020 – Stöd vid
korttidsarbete och
andra åtgärder med
anledning av corona-
viruset*

De såg nämligen vad konsekvenserna skulle bli för arbetslösheten om man inte gjorde det. Men Sverige gör tvärtom.

Det anförs också att det skulle finnas en uppenbar fuskrisk och att vårt förslag skulle kunna få oöverblickbara konsekvenser, att vi skulle kunna ”hamna i ett läge där företag korttidspermitterar sin fasta personal och sedan ringer in människor på timmar”. Vem vill det? Hur är det med den saken? Det är helt klart att det finns fuskrisk i alla statliga stöd, också i detta. Men den finns oavsett om tillfälligt anställda omfattas eller ej. Därför är det viktigt med kontroll också i efterhand.

Argumentet om fusk håller dock inte särskilt bra. För det första: om tillfälligt anställda ska omfattas av permitteringssystemet gäller också för dem, precis som för fast anställda, att de måste ha varit anställda tre månader före permitteringen. För det andra: permitteringssystemet innebär att arbetsgivaren betalar mer per timme, även om lönekostnaden sjunker. För 40 procents arbetstid betalar arbetsgivaren 47,5 procent av lönen. Varför skulle arbetsgivaren betala en dyrare timpenning för permitterad fast personal och sedan ta in tillfällig?

Fru talman! Hur är det med de oöverblickbara konsekvenserna som det nu har hänvisats till, om man ska inkludera tillfälligt anställd personal och slopa bestämmelsen? Självklart kan inte varje aspekt överblickas, men här finns faktiskt till och med beredningsunderlag.

I det system för korttidsarbete och korttidspermitteringar som infördes 2014, men som nu är vilande, och som kan aktiveras vid en synnerligen djup lågkonjunktur, är det explicit uttalat att tillfälligt anställda ska omfattas. Både utredningen och lagförslaget var tydliga på den punkten, för att de inte skulle hamna i en sämre sits. Inte heller finns det något krav i den lagen – väl beredd – om att alla konsulter som inte är verksamhetskritiska ska sägas upp. Bestämmelsen har tillkommit nu, och den går möjligen att förstå i fredstid, men i en lågkonjunktur av den magnitud vi nu ser bidrar detta krav till ökad utslagning och förstärkta skillnader på arbetsmarknaden, och det är inte bra för svenska företag. Det finns en förutsägbar konsekvens av regeln, nämligen att fler kommer att bli arbetslösa och näringslivet skadas.

Nu måste regeringen agera och återkomma med förslag som motsvarar vårt förslag, det vill säga att tillfälligt ta bort bestämmelsen, eller att omedelbart aktivera lagstiftningen från 2014 därför att en synnerligen djup lågkonjunktur råder. Då skulle tillfälligt anställda omfattas av permitteringar utan särskild prövning.

Regeringen måste nu öka permitteringsgraden för att möta krisens djup och omfattning där många företag upplever intäktsbortfall på långt över 60 procent. Det senare är, bland många angelägna åtgärder, det enskilt viktigaste just nu.

Jag tror att partierna i riksdagen och regeringen och dess samarbetspartier lyssnar på goda argument. Det gör att jag känner visst hopp på dessa punkter, fru talman, men det brådskar. Det brådskar något oerhört!

Anf. 6 MATS PERSSON (L):

Fru talman och ärade ledamöter! Det är en allvarlig tid för Sverige. Det handlar om hälsa, och det handlar om ekonomi. När vi i finansutskottet

sammanträder i kammaren, nästan på daglig basis, för att hantera nya propositioner och nya förslag beror det på det allvarliga läget.

Vi behöver göra mycket, vi har gjort mycket och vi kommer att behöva göra mer. De stora skattesänkningar som nu kommer stora och små företag till del, 30 miljarder i sänkta arbetsgivaravgifter, slopat ansvar för sjuklönekostnader för Sveriges företagare, ökad trygghet genom att fler människor får tillgång till a-kassan, innebär att vi säkrar jobben och ökar tryggheten för människor.

En viktig del i det vi gör handlar om det som heter korttidspermittering – förslaget som ligger på kammarens bord i dag. Det gäller möjligheten för den anställde att gå ned i arbetstid och för företaget att få hjälp med lönekostnaden från staten. I många fall handlar det om att staten står för hälften av lönekostnaden. Tillsammans med de slopade arbetsgivaravgifterna är det en viktig del i att se till att sänka företagens kostnader i det läget.

Detta innebär också en trygghet för den anställde. Man behöver inte gå ut i arbetslöshet utan man kan behålla sin anställning. Visserligen är man inte på jobbet lika mycket, men man vet att den dagen ekonomin vänder tillbaka finns anställningen och jobbet där. Det innebär en stor trygghet för människor.

Fru talman! Det är glädjande att vi kan agera med en känsla av att vi gör detta gemensamt i den svenska politiken. Jag tycker att hanteringen av frågan om korttidspermittering är ett sådant exempel, nämligen där olika partier, Moderaterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet, har kommit med förslag som har inneburit att vi gemensamt kan förbättra det förslag som regeringen först lade fram. Det handlar om att familjeföretag nu omfattas av korttidspermittering. Det är tydligt att konsulter och konsultbolag omfattas, och det handlar också om att vi gemensamt konstaterar att räntan på de anstånd som ges på skatt faktiskt behöver sänkas. Det är bra, och det visar på en styrka att vi i svensk politik i det här läget kan enas om och förbättra de förslag som kommer från regeringen så att de bättre möter den verklighet vi nu ser.

En del av de förslag som har lagts på riksdagens bord togs fram under kort tid. Flera av förslagen har sin grund i finanskrisen 2008–2009 och är inte alls anpassade efter den speciella coronakris vi just nu upplever. Det är klart att det är en styrka att finansutskottet gemensamt kan ändra förslagen och se till att de bättre möter det Sverige vi ser nu. Det här är några viktiga och bra exempel på detta.

Fru talman! Det vi gör nu handlar om att vi använder de pengar som vi har sparat under många år för att hantera krisen, se till att säkra jobben i Sverige och undvika massarbetslöshet. Det är viktigt. Vi har under många år sparat just för att kunna använda pengarna vid den typen av kriser. Det är en styrka för svensk politik och vårt land att vi klarar av att göra detta.

Det handlar om att satsa 100 miljarder i reformer som sänker skatter och ökar utgifter. Det handlar om 550 miljarder som pumpas, injiceras, in i den svenska ekonomin genom olika typer av kreditgarantier och likviditetsförstärkningar till de svenska företagen.

Är detta tillräckligt? Mycket tyder på att utvecklingen i vår omvärld innebär att vi kommer att behöva göra mer. När andra länder fullkomligt stänger ned, när 1 miljard barn inte är i skolan utan hemma, betyder det att

Prot. 2019/20:99

2 april

*Extra ändringsbudget
för 2020 – Stöd vid
korttidsarbete och
andra åtgärder med
anledning av corona-
viruset*

exporterande företag kommer att påverkas i nästa skede av att stora delar av världen är totalt nedsläckta och inte köper några svenska produkter.

Det vi gör nu är viktigt och bra, men det finns anledning för oss att återkomma; vi kommer att behöva göra mer.

Anf. 7 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Det är bra att Mats Persson, en klok person, har aviserat att vi behöver göra mer. Jag tror att det är helt nödvändigt att göra mer och snabbt. Därför är min första fråga till Mats Persson om januaripartierna kommer att återkomma i närtid med förslag om kraftigt förstärkt permitteringsgrad.

Min andra fråga till Mats Persson handlar om hur rimligt det är att i denna djupa lågkonjunktur, denna djupa kris som vi nu är inne i, ha en regel som ställer krav på att säga upp personal för att få del av statliga stöd.

Anf. 8 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Jag tackar Jakob Forssmed för frågorna.

Den första frågan gällde om januaripartierna har förberett förslag om förändringar i frågan om korttidspermittering. Jag tycker att det är bra att vi gemensamt för samtal om detta och debatterar frågan i Sveriges riksdag. Jag tycker att Kristdemokraterna och andra partier lyfter in viktiga saker som kan behöva justeras längre fram, och det är viktigt att hålla ögonen på dessa.

Förslaget som vi nu diskuterar togs fram på fyra dagar, och det är viktigt att komma ihåg att för tre veckor sedan var det ingen som tänkte att coronaviruset skulle få de hälsomässiga och framför allt de ekonomiska effekter som det ser ut att få. Vi arbetar nu gemensamt i ett oerhört frenetiskt tempo med många reformer. De förslag som nu ligger på riksdagens bord togs fram under finanskrisen eller för en normal lågkonjunktursituation, där det ofta börjar i industrin eller i den exportdrivna delen av ekonomin. Nu är det en kris som börjar i besöksnäringen och som eventuellt i nästa skede får effekt för exportindustrin.

Det är klart att vi behöver fundera över om permitteringssystemet ska se annorlunda därför att en del företag i dag har näst intill noll efterfrågan på sina tjänster eller vad de producerar. Det är klart att vi måste följa detta noga.

Anf. 9 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Det är bra att insikten finns hos Mats Persson. Det bådär gott. Som jag sa i talarstolen har jag gott hopp om att det finns partier som lyssnar på och hör de inspel vi kommer med och framför allt ser hur det ser ut i det svenska näringslivet just nu, vilka det är som har betydande problem, vilken effekt eller avsaknad av effekt förslagen har.

Detta är alldeles utmärkt. Om vi kan bistå gör vi gärna det.

Jag hoppas också att ni snart vill se över regeln om att man inte ska behöva säga upp människor, skicka ut dem i kylan, för att kunna värna de fastanställda. Det kan inte vara en rimlig regel i den här typen av lågkonjunktur.

Jag begär inte att Mats Persson ska svara för alla januaripartier, men det vore välkommet att höra något i stil med ”vi har inget emot det här i sak; låt oss titta närmare på det” i stället för argument *mot* det här förslaget som jag menar inte är rimliga. Det är bara ett medskick och en fråga till Mats Persson om han kan säga något också i den delen.

Även om Mats Persson skulle vara mot mitt förslag i sak tror jag att den här regeln kommer att få negativa effekter eftersom Tillväxtverket då ska göra prövningar av vilka tillfälligt anställda som är verksamhetskritiska och inte. Redan den osäkerhet som finns kring detta har gjort att företaget säger upp personal, så även om man skulle vara för regeln i princip bör man i detta läge kunna se att den har effekter som inte är önskade.

Anf. 10 MATS PERSSON (L) replik:

Fru talman! Jag kan lova Jakob Forssmed en sak: Det här är inte tiden för principer. Det här är tiden för pragmatism.

En del i det handlar om att fundera på om reglerna för korttidspermittering behöver ändras. Mycket tyder på att de kan behöva ändras.

Då tycker jag att det är viktigt att understryka att det inte finns något hinder i dag för den som är konsult eller som inte är anställd på ett företag. Den behöver inte sägas upp för att ett företag samtidigt ska använda sig av permittering. Det har vi till och med förtydligt i utskottet. Det tycker jag är viktigt.

Men återigen: Det här är inte tiden för principer. Det här är inte tiden för prestige. Det här är tiden för att konstruktivt och noggrant följa utvecklingen och se vilka effekter de åtgärder vi vidtagit får – och ändra dem om det behövs – och för att fundera på hur förloppet ser ut i denna kris och på ett tydligt, bestämt och snabbt sätt vidta åtgärder för att säkra svenska jobb, säkra trygghet och undvika konkurser.

Anf. 11 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! I en kris som den vi nu gemensamt genomgår i Sverige och i världen blir det tydligt vilka resurser ett land i grunden har.

Det är självklart oerhört värdefullt att vi i Sverige nu kan plocka från stabila statsfinanser och därmed agera kraftfullt och resolut när ekonomin sjunker och företagare ser sina livsverk försvinna. Men det är lika viktigt och lika tydligt att vi också plockar fram den guldreserv vi har i Sverige i form av solidaritet och tillit mellan människor och till det offentliga systemet, för det är lika viktigt att vi hjälper varandra.

Det är så tydligt att det robusta offentliga Sverige nu ställer om i rasande takt och anpassar sin verksamhet till de förutsättningar som råder. Alla de beslut som vi här i riksdagen och i regeringen öser över våra myndigheter tas emot med stor flit. Jag vill skicka en tanke till dem som nu jobbar hårt med att förverkliga de beslut som vi maler fram här.

Det första som sker i krisen handlar om hälsa och att minska smittspridning. Det andra är att akut minska effekterna på det ekonomiska systemet. Då är fokus på att se till att så få som möjligt mister sitt jobb och sin försörjning. Det gör vi genom att pumpa ut en mängd olika åtgärder för företagen.

Jag tror att det är många med mig som stiftat en ny bekantskap i ordet permittering. Vi har ju levt i en högkonjunktur och inte behövt vara särskilt bekanta med det.

Nu gör vi ett stort program som innebär att företag kan dra ned på verksamheten och att vi i Sverige i solidarisk anda delar på kostnaden mellan den anställde, företagen och staten. Staten går in och tar stort ansvar för kostnaderna i ett program som går ut på att så många som möjligt ska ha jobbet kvar när den här krisen är över.

Med imponerande fart har parterna på arbetsmarknaden i form av arbetsgivare och fack förhandlat fram de avtal som behövs för att detta ska förverkligas snabbt, och det sker nu.

Vi i utskottet har gjort ett antal förbättringar av förslaget så att det kan komma fler till del.

Vi har också gjort en oerhört viktig markering: Stöd från staten kan inte kombineras med vinstutdelning till ägarna. Det är jättetydligt, och vi är överens om detta. Man är helt enkelt inte i den typ av nöd som man ska vara i för att få stöd om man har råd att göra aktieutdelningar. Det är bra att det är tydligt nu.

Budskapet från våra expertmyndigheter är också tydligt: Det viktigaste är att skydda våra riskgrupper, och det gör vi bäst genom att stanna hemma vid minsta symtom. Då är de åtgärder vi ska ta ställning till här i dag viktiga. Karensdagen tas bort, och sjuklöneansvaret tas av staten. Vi tar också bort kravet på läkarintyg för att stanna hemma. Det är pragmatiska och tydliga regeländringar som gör att ingen ska tveka att stanna hemma vid minsta symtom för att de känner att det kommer att göra att lönen tar slut före månadens slut och att de kanske inte kan betala hyran. Det är också pragmatiskt att vi inte skickar människor till läkare när de har symtom. De ska självklart stanna hemma.

Det är också viktigt att vi nu markerar att om studenter får sina studier störda ska de inte vara rädda för att inte få studiebidrag.

Jag vill med detta yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 12 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tänkte ta tillfället i akt och ställa en fråga som jag hoppas ska komma.

Vi har ju pratat om karensavdrag, vikten av att vara hemma när man är sjuk och konsekvenserna av coronaviruset.

Det finns grupper som redan innan krisen kom hade det väldigt svårt ekonomiskt. En av de grupperna är intellektuellt funktionsnedsatta som är i daglig verksamhet. Nu är ju uppmaningen att man ska stanna hemma om man har minsta symtom, och många av dem stannar hemma. Första dagen försvinner deras habiliteringsersättning. Det finns kommuner som stänger igen verksamheten helt och hållet för att man inte har personal och med tanke på smittrisk och sådana saker. Den här gruppen, som hade väldigt låg inkomst redan före krisen, blir då av med sin dagpenning.

Jag tycker att det vore rimligt med tanke på det rådande läget att den här gruppen får behålla sin ersättning även om verksamheten stänger igen på grund av corona eller på grund av att de tvingas vara hemma sjuka, för de omfattas ju inte av sjukförsäkringen heller. Jag tänkte bara höra om ni kan tänka er en sådan åtgärd.

Det finns ju ett statsbidrag som vi i Vänsterpartiet förhandlade fram under förra mandatperioden för att kommunerna skulle kunna höja ersättningen eller införa den. Det regeringen skulle kunna göra nu är att gå ut och säga: ”Ni får behålla det här statsbidraget även om verksamheten är stängd, men ni måste se till att det går till brukarna.” Jag tänkte fråga om det är möjligt.

Anf. 13 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar så mycket för att Ulla Andersson väcker en väldigt viktig fråga. Vi har diskuterat den kort också i utskottet.

Det vi gör nu är att vi skannar alla. Det finns oerhört många grupper i Sverige som påverkas nu, och det är viktigt att vi i detta har de allra svagaste för ögonen och betar av olika möjligheter att ändra regler eller helt enkelt höja stöd om det behövs.

Principen är att det är staten som ska ta ansvaret. Vi ska inte lägga ansvaret på enskilda att välja mellan att lämna hemmet när de har symtom och att få sin inkomst påverkad. Vi ska inte sätta individer i den vallsituationen.

Jag tycker att det är en viktig fråga som Ulla Andersson tar upp. Jag har redan skickat in frågor till mina kollegor på Regeringskansliet. Jag upprepar gärna de förfrågningarna. Det jobbas för fullt med att hitta varanda spricka i systemet. Jag upprepar gärna de ord som Mats Persson sa. Detta är inte tiden för principer eller fyrkantigheter. Det är tiden för pragmatism. Det präglar arbetet, och alla förslag på förbättringar mottas med största allvar och flit. Vi kommer att ta dem med oss vidare.

Anf. 14 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Det låter ju bra. Ni har haft det här förslaget ganska länge på Regeringskansliet eftersom jag spelade in det väldigt tidigt, för jag tycker att det är en viktig fråga. Den kan tyckas vara liten, men för gruppen är den väldigt viktig. Det är dessutom inget som behöver kosta något extra för staten, utan staten kan bara gå ut och tala om för kommunerna: Gör så här! Ni har täckning, för statsbidraget kommer att finnas kvar.

Jag tycker alltså att det borde vara en ganska enkel åtgärd, som dock skulle underlätta för en grupp människor som ekonomiskt har det väldigt tufft. Jag hoppas därför att det kommer, och jag uppskattar att Karolina Skog tar frågan med sig igen. Jag hoppas helt enkelt att det ska ge lite bättre resultat.

Anf. 15 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Återigen – jag uppskattar den anda vi har i riksdagen, där vi helt enkelt tänker gemensamt.

Arbetet sker just nu oerhört fort. Det är viktigt att förslagen kommer fram fort, och det innebär att de inte i alla delar är perfekta. Vi gör inte det vanliga med remissrundor och månader av beredning, och därför behöver varje ledamot i riksdagen fundera och skicka in förslag, som tas emot. Man ska veta att våra kollegor på Regeringskansliet är oerhört belastade och bokstavligen jobbar dag och natt.

Men jag ska upprepa frågan en gång till, för den är viktig.

Anf. 16 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag har stor respekt för regeringens arbete och för att det är svårt och går fort. Men det finns saker som är uppenbart felaktiga och helt enkelt behöver ändras. Jag frågade alldeles nyss Mats Persson, som företrädare för samarbetspartierna, om regelverket kring korttidspermitteringar, och jag tänker fråga Karolina Skog, som representant för regeringen, om samma sak.

Vi har nu ett system med ett krav på företagen. För att få del av korttidspermitteringssystemet måste man vidta de åtgärder som är möjliga för att minska tillfälligt anställd personal och konsulter, om de inte är kritiska för verksamheten. Detta har redan lett till att man har sagt upp personal, avslutat tusentals konsultkontrakt och skickat ut tillfälligt anställda i kylan. Jag menar att det är i onödan. Intentionen i ett sådant här system kan inte, menar jag, vara att man i en djup lågkonjunktur ska tvingas säga upp personal för att värna annan personal.

Detta är en slutsats som man har dragit i många europeiska länder. Tyskland, Frankrike, Belgien och Österrike ändrade sina system efter finanskrisen och inkluderade tillfällig personal. KI skrev om detta redan den 15 mars i år.

Jag har som sagt respekt för beredningsrutiner och för att det är svårt och går fort. Därför skulle jag bli väldigt glad om Karolina Skog helt enkelt sa: Ja, vi tänker ändra den här regeln. Vi beklagar att vi inte har gjort det hittills, men nu kommer vi att göra det. Det är ett uppenbart problem att människor ska behöva sägas upp i den här krisen, och det riskerar också att försena handläggningen på Tillväxtverket. Det skulle vara ett väldigt bra svar på denna fråga.

Anf. 17 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Det är för tillfället bra att ge lite bakgrund till dessa hastigt framlagda förslag och tala om varifrån de kommer. Reglerna om korttidspermittering, som vi nu redan förändrar i förhållande till det ursprungliga förslaget, bygger på ett förslag som fanns liggande, som var genomtänkt. Men det var nog tänkt för en annan situation än den vi befinner oss i. Man tänkte nog mer att en bransch eller kanske till och med ett enskilt företag skulle drabbas av något som branschen eller företaget inte kan påverka. Det skulle kunna vara störningar i omvärlden. Förslaget om korttidspermittering utformades för att staten ska kunna gå in och ersätta delar av kostnaden och hålla företaget och de anställda under armarna under tiden.

Nu har vi en helt ny ekonomisk situation i Sverige, där många branscher med olika förutsättningar drabbas samtidigt. Då ser vi att det här systemet inte sitter helt som hand i handske. Därför har vi redan gjort vissa förbättringar i utskottet, och vi har också vänt och vridit på den fråga som Jakob Forssmed tar upp. Vi fann att den inte är enkel. Det är ganska komplicerat att direkt se konsekvenserna av en sådan ändring, och vi fann därför i enighet att vi inte kunde sitta i utskottet och skriva om lagen utan att veta konsekvenserna.

Alla goda förslag mottas dock med största allvar; det är det tydliga besked jag ger här i dag. Vi följer utvecklingen. Alla idéer om förbättringar tas på allvar, och vi vänder och vrider på dem. Det är ingen som nu agerar principiellt eller högfärdigt och säger att vi inte kan lyssna. Det är ett

lyssnande arbete och ett vändande och vridande för att hitta ett system som är rätt i en ekonomisk situation vi aldrig tidigare har upplevt.

Prot. 2019/20:99

2 april

*Extra ändringsbudget
för 2020 – Stöd vid
korttidsarbete och
andra åtgärder med
anledning av corona-
viruset*

Anf. 18 JAKOB FORSSMED (KD) replik:

Fru talman! Jag vänder mig lite mot att detta skulle vara så svårt och ha de svåra konsekvenser som Karolina Skog talar om. Frågeställningen är nämligen inte ny. I den utredning som tog fram det första förslaget till korttidsarbete efter finanskrisen tog man särskilt upp problemet med tillfälligt anställda och sa att de ska omfattas av systemet, för alternativet är mycket sämre. De kommer mycket sämre ut ur en kris om de inte omfattas. Detta framgår väldigt tydligt i utredningen och propositionen och i den lagstiftning som nu är vilande.

Sedan har det, som Karolina Skog pekar på, tillkommit ett förslag om korttidspermitteringar som ska fungera i ett ekonomiskt normalläge när ett enskilt företag eller en bransch omfattas. Men jag tycker att det blir fel när man säger att frågeställningen om de tillfälligt anställda är ny. Den är beredd och finns i förslaget som är vilande, som ska gälla just vid en synnerligen djup lågkonjunktur.

Regeringen har nu, tycker jag, två val. Antingen går man – och det är bra att Karolina Skog visar en öppenhet för det – tillbaka och ändrar bestämmelsen, eller så aktiverar man lagstiftningen från 2014 så att de tillfälligt anställda omfattas. Problemet med detta är möjligen att man då får två parallella system, och det kanske inte heller är helt lyckat. Jag tror alltså att det vore rimligt och rätt att ta bort bestämmelsen, som ju inte fungerar särskilt väl i en djup lågkonjunktur.

Anf. 19 KAROLINA SKOG (MP) replik:

Fru talman! Vi har som sagt gnuggat denna fråga ordentligt i utskottet och haft en tät dialog med Finansdepartementet. En viktig sak som har framkommit är att kravet på att göra sig av med konsulter eller tillfälligt anställda inte är absolut. Även konsulter och tillfälligt anställda kan anses vara kritiska för verksamheten och därmed behöva stanna kvar på företaget och i systemet. Det är viktigt att detta blir tydligt för alla.

Vi har också hanterat och gnuggat den fråga som Jakob Forssmed nu tar upp. I den dialogen framkommer att en ändring av den delen kan rucka på balansen i förslaget. Detta behöver man tänka igenom mer noggrant i stället för att göra hastiga förändringar. Det var de svar vi, även Jakob Forssmed, fick, och dem har jag stor respekt för.

Jag har också stor respekt för alla goda förslag som gör de regler vi nu hastar genom riksdagen bättre. Vi tar dem till oss och tittar på allting med stor seriositet.

Anf. 20 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Fru talman! Låt mig börja med ett något oortodox uttalande: Jag måste gå direkt efter mitt anförande. Annars missar jag min enda möjlighet att ta mig hem. Även om jag tycker väldigt mycket om eventuella replikskiften tycker jag ännu mer om att umgås med min familj. Jag hoppas på såväl fru talmannens som mina meddebattörers förståelse för denna prekära situation.

Vi debatterar i dag en av alla extra ändringsbudgetar som har lagts fram och kommer att fortsätta att läggas fram i dessa mycket dramatiska tider. Det är ett allvarligt läge för Sverige på många sätt. Det handlar om liv och hälsa, men det handlar också om att värna vår ekonomi.

Bland de förslag som det ska fattas beslut om i dag finns bland annat förslagen om slopat karensavdrag och om korttidspermittering, som i båda fallen redan nu har börjat nyttjas i väldigt hög utsträckning. Mer kommer, men jag passar för formens skull på att yrka bifall till utskottets förslag.

Debatten i dag har handlat om fler saker än det vi faktiskt ska fatta beslut om, och det är givetvis naturligt. Det handlar om storleken på räntan, formerna för avgränsning när det gäller korttidspermittering, avgränsningarna för och storleken på arbetsgivaravgiftssänkningar och så vidare.

På i princip hundra procent av de rättmätiga frågor som ställs och de rättmätiga synpunkter som förs fram är svaret att förslagen är utformade som de är för att det var den snabbast framkomliga vägen.

Varför är gränsen för arbetsgivaravgiftssänkningen 25 000? Jo, det är för att det fanns en färdig rad i Skatteverkets system som gör att man kan genomföra detta retroaktivt från den 1 mars. Varför ser räntan ut som den gör? Jo, det är för att det liggande förslaget från finanskrisen såg ut på ett sådant sätt.

För oss som förhandlade om detta var det viktigaste att se till att saker och ting kom på plats så fort som möjligt. Det är bättre med en bra lösning snabbt än med en perfekt lösning senare.

Nu närmar vi oss ett läge där många av dessa system har trätt i funktion, med sina imperfektioner. Men det är också läge att i nästa steg se hur vi kan värna, vårda och förändra dessa reformer. Då behöver alla dessa frågor ställas. Där behövs perspektiven, och det behövs en lyhördhet.

Det behövs såväl en politisk lyhördhet, där vi lyssnar på varandra i finansutskottet och så vidare, som en samhällelig lyhördhet. Vi behöver föra fler goda samtal med arbetsmarknadens parter för att se hur vi tar ytterligare steg för att värna svenska jobb och företag. Den lyhördheten har vi redan visat prov på, vill jag säga. Finansutskottet har på ett flertal punkter förfinat reformer och rättat till sådant som uppenbarligen blivit fel, och vi har gjort det i största enighet.

Jag noterar i debatten att vissa tycker att det är deras förtjänst. Jag har inga sådana äskanden själv, men jag kan konstatera att de förändringar vi gör, gör vi i största enighet. Vi lyssnar på goda argument och når enighet i finansutskottet. Låt oss fortsätta på den vägen!

Detta arbete måste fortsätta. Det handlar om de ytterligare steg som vi kommer att behöva ta de kommande dagarna, veckorna och månaderna. Jag hoppas och tror att några av dem, däribland räntenivån på uppskovet på skattekontot, kommer att kunna lösas redan de kommande dagarna. Centerpartiet och jag själv har inga andra ambitioner.

Fru talman! Nu tänkte jag ta mig hem till familjen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 7 Genomförande av EU:s ändringsdirektiv om byggnaders energiprestanda

Prot. 2019/20:99
2 april

Civilutskottets betänkande 2019/20:CU18
Genomförande av EU:s ändringsdirektiv om byggnaders energiprestanda
(prop. 2019/20:81)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 8 Apoteks- och läkemedelsfrågor

*Apoteks- och
läkemedelsfrågor*

Socialutskottets betänkande 2019/20:SoU6
Apoteks- och läkemedelsfrågor
föredrogs.

Anf. 21 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Fru talman! När man blir sjuk och behöver vård är läkemedel, hjälpmedel och medicintekniska produkter en viktig del av hälso- och sjukvårdens insatser. Pacemakern eller hjärtläkemedlet gör att jag kan leva ett gott liv trots sjukdom. Insulinet gör att den med diabetes typ 1 kan leva ett gott liv. Det behövs också olika former av hjälpmedel som insulinpumpar, nålar och annat för att ta prov och mäta blodsockernivåerna för att den med diabetes ska kunna hantera rätt mängd insulin. Ja, läkemedel, hjälpmedel och medicintekniska produkter är verkligen en integrerad del av vården.

Forskning är grunden för hela hälso- och sjukvården, och den är nödvändig för att vi ska ha behandlingar och terapier som ger effekt men också för att minska biverkningar som kan skada patienterna. Många år av forskning ligger bakom varje ny produkt.

Det är livsnödvändigt att vi har tillgång till läkemedel och medicintekniska produkter. Apoteken är en viktig länk i kedjan, en länk som vi kristdemokrater vill förstärka.

Fru talman! Sedan omregleringen av apoteksmarknaden 2009 har tillgängligheten, antalet apotek och öppettiderna på apoteken ökat. De allra flesta, 93 procent, får de läkemedel de ska ha när de går till apoteket. Men samtidigt har det de senaste åren oftare blivit brist på enstaka läkemedel. Det är ett rejält problem för många människor i dag.

Skälen till bristerna skiftar. Det har varit alltifrån en fabrik som brunnit till att det är brist på just den lilla beståndsdel som krävs för att tillverka ett specifikt läkemedel. Det är många delar i tillverkningskedjan och leveranskedjan som behöver förstärkas för att vi ska minska risken för läkemedelsbrist.

Vi kristdemokrater är glada över att utskottet i full enighet har markerat att man ser allvarligt på läkemedelsbristerna och att man avser att följa frågan gemensamt. Det handlar då om de brister vi såg före covid-19, men givetvis kommer också den bristande beredskap vi ser just nu att kräva förändringar på olika sätt.

Beredskap kostar pengar. Vi har gjort oss beroende av så kallade just in time-leveranser. Fördelen är uppenbar med minskade kostnader. Men nackdelen är större. Vi såg den i höstas, och vi ser den nu. Vi kommer att behöva göra betydande förändringar.

Fru talman! Läkemedelsutredningen har sedan länge lämnat sitt slutbetänkande. Remisserna kom in för snart ett år sedan, och vi väntar på besked från regeringen: Hur går vi vidare nu?

Läkemedelsbristen och behovet av gemensam finansiering för vissa läkemedel och terapier är viktiga frågor, inte minst när det gäller sällsynta sjukdomar. Den nya precisionsmedicinen är fantastisk, men då den är skraddarsydd för varje enskild patient är den också mycket kostsam. Vi behöver en nationell strategi för precisionsmedicin för att säkra en framgångsrik struktur för forskning och implementering inom hälso- och sjukvården men även för att adressera de etiska aspekterna och också skapa en plan för långsiktig finansiering.

Fru talman! När patentet på ett läkemedel har gått ut kan andra läkemedelsföretag börja tillverka samma läkemedel. Dessa läkemedel, som innehåller samma aktiva substans, kallas generiska läkemedel och är utbytbara mot varandra. Apoteken är sedan skyldiga att sälja det generiska läkemedel som har det lägsta priset under varje månad – periodens vara – oavsett vilket läkemedel som läkaren har skrivit på receptet. Väljer man som patient att behålla det läkemedel som läkaren skrev ut betalar man själv mellanskillnaden.

Detta system är i grunden bra, men det finns problem. Apoteken tvingas hålla lager av en viss vara under en väldigt kort tid. Efter en månad måste de tillhandahålla nästa periods vara. Detta skapar svårigheter med lagerföringen, inte minst för de små apoteken.

De frekventa bytena av läkemedel är också påfrestande för multistjuka äldre. Risken för felmedicinering ökar om de inte känner igen förpackningarna.

Vi anser även att det är angeläget att utöver pris också väga in miljöhänsyn som ett kriterium när vi upphandlar, detta med tanke på att det är stor skillnad i hänsynstagande till negativ miljöpåverkan vid tillverkning av läkemedel i olika länder.

Dagens system med generiskt utbyte behöver alltså ses över och reformeras. Därför vill jag yrka bifall till Kristdemokraternas reservation 4.

Som jag nämnde tidigare vill vi stärka apotekens roll i hälso- och sjukvårdskedjan. Apoteken och deras välutbildade personal bör precis som i många andra länder kunna erbjuda fler farmaceutiska tjänster än de gör i dag. Vi vill därför utreda farmaceuters möjlighet att göra mer.

Däremot ska förskrivningen av receptbelagda läkemedel hållas åtskild från försäljningen av desamma. I dag har vi fått en gråzon genom statliga Apoteket AB:s nya samarbete med en av de digitala vårdtjänsterna. Vi behöver säkerställa att vi klarar rågången mellan förskrivning och försäljning av läkemedel.

Fru talman! Det är många frågor när det gäller apotek och läkemedel som kräver reformer. Det är därför dags att regeringen samlar ihop remissvaren från Läkemedelsutredningen, gör sin bedömning av läget och av vilka förändringar som behöver ske och återkommer till riksdagen. Vi kristdemokrater ser fram emot att vara en konstruktiv kraft i det arbetet.

Anf. 22 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! Det här är en debatt gällande apoteks- och läkemedelsfrågor från allmänna motionstiden, men den blir i ljuset av den coronakris vi ser mycket aktuell.

Då är det viktigt att demokratin och samhället i övrigt fungerar, inte minst när det gäller att säkra tillgången på just läkemedel. Tillverkning, lagerhållning, logistik, hot om embargo, substanser och vad det betyder att dessa kommer från olika delar av världen och sedan sätts ihop till de läkemedel som är så livsnödvändiga för oss kommer i ett helt annat ljus.

Samtidigt är det viktigt att vi, när något slags normalitet återvänder, från svensk sida kan fortsätta att fokusera på framstegen, till exempel när det gäller kraftfulla läkemedel. Det är något som ger väldigt mycket hopp inom dagens och morgondagens vård.

Jag vill lyfta fram cancerläkemedel, där utvecklingen går oerhört snabbt. I dag har vi tillgång till effektiva läkemedel som vi inte hade för några år sedan eller kanske inte ens för några månader sedan. Det är därför av oerhört stor vikt att det skapas förutsättningar för att nya läkemedel och behandlingar på ett jämlikt sätt kommer alla cancerpatienter till del.

I dag ser vi tyvärr stora variationer mellan olika regioner och patientgrupper. Många patienter får i dag vänta alldeles för länge på att få ta del av läkemedel trots den modell för ordnat införande som finns. Att det ska spela roll var någonstans i landet man bor för att få ta del av detta anser vi moderater vara oacceptabelt.

Vi moderater är därför beredda att öronmärka vissa specifika resurser för att stärka jämlikheten vid införandet av vissa nya läkemedel så att dessa lättare kan komma patienterna till del, oavsett var i landet man bor. Öronmärkningen ska bygga på långsiktiga överenskommelser mellan stat och region. En central utmaning är att hitta en lämplig balans och avvägning mellan kostnadskontroll för staten och rimliga läkemedelskostnader för den enskilde.

I framtiden vet vi att vi kommer att se mer målstyrda läkemedel, något som kommer att förändra vården och behandlingen på ett väldigt genomgripande sätt.

Fru talman! Vi moderater föreslår också att regeringen ges i uppdrag att ta fram en process som syftar till att genomföra regelbundna och systematiska effektuppföljningar av läkemedelsbehandlingar. Tyvärr finns det i dag många patienter som sällan eller aldrig får en läkemedelsuppföljning, något som naturligtvis kan få ödesdigra konsekvenser.

Den 1 juni 2020 ska lagen om nationell läkemedelslista träda i kraft, vilket är väldigt välkommet. Det har i dagarna dock inkommit en hemställan från SKR om att skjuta fram tidsplanen för införandet. I rådande situation är detta förståeligt. Men det är viktigt att understryka betydelsen av att lagen skyndsamt införs då detta leder till att patienten kan bli mer delaktig i sin egen vård samt att läkaren eller annan förskrivare lättare kan följa en patients läkemedelsbehandling. Framför allt ökar patientsäkerheten. Det blir lättare att förhindra läkemedelsmissbruk eller felaktig kombination av läkemedel. Nästa steg måste bli att läkemedelslistan är sammankopplad med patientens journal.

Fru talman! I dag finns det inga läkemedel eller vaccin som är godkända för behandling av covid-19. Det pågår många forskningsprojekt i

Prot. 2019/20:99

2 april

Apoteks- och
läkemedelsfrågor

hela världen, och EMA, den europeiska läkemedelsmyndigheten, har mobiliserat ett särskilt team som ska underlätta ett snabbt godkännande.

Den här pandemin behöver en snabb medicinsk lösning. Här är det av största vikt att vi har samverkan mellan forskarlag och myndigheter. Vi vill att det här ska ske snabbt, men patientsäkerheten får inte äventyras. Jag tror att något positivt som möjligtvis kan komma ur det här eländet är att vi hittar dessa möjligheter att snabbt arbeta över gränser.

Fru talman! Läkemedelsproduktion och produktionskedjorna som är kopplade till den är komplexa. Det blev vi varse i höstas. Inget land är självförsörjande på läkemedel, och vi har alla nu ett ansvar att inte hamstra receptfria läkemedel och inte plocka ut mer receptförskrivna läkemedel än nödvändigt.

Ett fokus när vi återgår till något slags normalläge är att göra en djupanalys för att vi ska kunna säkra en trygg läkemedelsförsörjning i framtiden. I dagens situation ligger fokus naturligtvis på att säkra tillgång och att i tider av stor personalbrist också klara patientsäkerheten.

Min gissning är att frågor kopplade till läkemedel kommer att vara i fokus under en lång tid framöver. Vi moderater ser, precis som min kollega precis uttryckte, fram emot att regeringen återkommer med en rad förslag. Vi ser också fram emot att kunna vara en konstruktiv part i den debatt och diskussion som kommer att komma.

Anf. 23 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! I en tid där covid-19 sprids hastigt prövas beredskapen i vårt land – en beredskap som i mångt och mycket är vår akilleshäl.

Det finns många riskfaktorer som vi måste ta på allvar. När det gäller läkemedel är Sverige helt beroende av utländska läkemedelsföretag, och förekomsten av restnoteringar skapar en enorm otrygghet. Under den senaste tiden har vi kunnat se hur antalet restnoterade läkemedel skapar en brist. Det är även en pågående trend i Europa och globalt.

Det finns i dag ingen myndighet eller annan aktör som fullt ut ansvarar för läkemedelsförsörjningen. Vi har inte heller någon lagstiftning som kan ställa krav på läkemedelsleverantörer. I den utredning som Lunds universitet fick genomföra på uppdrag av Socialstyrelsen lyfte man behovet av att bilda en ny myndighet för att hantera problematiken med restnoteringar. Tillgången till sjukvårdsmateriel och skyddsutrustning är också en mycket angelägen fråga, som vi vet.

Det här är inte något som ska hanteras mitt i en pågående pandemi. Både läkemedel och utrustning ska finnas redo. Vi måste likaså inrätta kravställd kontinuitetshantering och kravställd lagerhållning. Allt annat är skandal och ovärdigt ett välfärdsland som Sverige.

När det gäller behovet av vaccin är Sverige beroende av pandemivaccingarantier, vilket innebär att vi betalar stora summor pengar för en garanti om vaccin när behov föreligger. I vårt grannland Danmark har man i stället en statlig vaccintillverkning, vilket det tidigare också funnits planer på i Sverige. Det är något som Sverigedemokraterna menar att vi behöver lyfta på nytt och utreda närmare.

När svininfluensan bröt ut 2009 tog vaccinet slut. Då hade vi avtal liknande det avtal som vi har i dag. Därför är det också angeläget att vi ser över möjligheterna till en statlig tillverkning av vaccin framgent. Vi måste

snarast möjligt komma ur vår beroendeställning och säkra tillgången till livsnödvändiga läkemedel och sjukvårdsutrustning. Det är vår skyldighet och vårt absoluta ansvar.

Fru talman! I tisdags kom regeringen äntligen fram till att den nationella testningen för covid-19 ska utökas för att bland annat kunna förhindra ett stort bortfall av personal inom hälso- och sjukvården, omsorgen och andra samhällsviktiga verksamheter.

Vårdpersonalen är en för samhället kritisk yrkesgrupp som måste prioriteras och testas. Det borde redan ha varit en verkställd åtgärd. Vi vet att den europeiska smittskyddsmyndigheten sedan tidigare uppmanat att riskgrupper och vårdpersonal ska prioriteras när tillgången på testkit och reagenser är begränsad.

För att en smittspridning ska förhindras krävs det att vi ligger steget före, inte flera steg efter, och det bör vi även ta med oss fortsättningsvis.

Fru talman! Allt fokus ligger i dessa tider på coronavirusets spridning och att hantera detsamma. I nuläget är allt annat sekundärt, och det måste det också vara. Jag vill dock lyfta blicken för en stund och yttra mig gällande den kommande EU-lagstiftningen för medicintekniska produkter.

Under det senaste decenniet har det inkommit över 3 700 anmälningar gällande dödsfall och skador som med hög sannolikhet varit orsakade av just medicintekniska produkter. Utöver det har 5 000 anmälningar gjorts när man har upptäckt en risk för skador.

Vi har i dag ingen statlig myndighet som säkerställer kvaliteten på implantat innan dessa ska opereras in. Läkemedel testas däremot noggrant genom myndighetskontroll. När det gäller läkemedel är kraven också mycket högre för kliniska studier.

Vi väntar nu, som sagt, på en ny EU-lag för medicintekniska produkter. Tyvärr kan vi i nuläget redan konstatera att CE-märkningen kommer att kvarstå.

Det är ganska uppseendeväckande att medicintekniska högriskprodukter genomgår samma kontroll som exempelvis barnleksaker, trots att medicintekniska produkter kan ha en livsuppehållande funktion.

Från början ansåg kommissionen att EU:s läkemedelsverk skulle ansvara för granskning och kontroll av medicintekniska produkter. Men efter ett massivt motstånd från branschen backade kommissionen, och nuvarande system kommer därför fortsatt att gälla.

Sverigedemokraterna menar att det inte är branschen som ska avgöra utgången. Patientsäkerheten måste komma främst, och nu krävs det därför att vi agerar nationellt.

Sverige behöver ett ramverk med tydliga strukturer för att vi ska kunna säkerställa att de medicintekniska produkter som används genomgår samma noggranna kontroll som läkemedel.

Avslutningsvis vill jag säga att Sverigedemokraterna står bakom samtliga sina yrkanden, men jag yrkar bifall endast till reservation 3.

Anf. 24 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Att få debattera läkemedel och apotek i denna kammare är alltid mycket intressant och viktigt, inte minst i tider som denna då landet är mitt i en pågående kris. Apotekens roll, farmaceuternas kunskap och tillgången på läkemedel har blivit högst aktuella frågor.

På sistone har allt fler människor i landet börjat hamstra, och det gäller inte bara toalettpapper utan även medicin och läkemedel som människor har hämtat ut i stora mängder.

I mitten av mars uppmanades därför apotek och detaljhandel att hjälpa till. Uppmaningen då var ett initiativ för att motverka hamstringseffekter och säkerställa att alla medborgare har tillgång till de receptfria läkemedel som de behöver.

Så sent som i går, den 1 april, kom ett nytt beslut från regeringen att apoteken inte får lämna ut en större mängd läkemedel än den mängd som patienten behöver för en tremånadersperiod.

Vi har inte brist på läkemedel i dag, men om alla hämtar ut sin årsförbrukning blir det tomt på hyllorna på apoteken. Om alla däremot hämtar ut läkemedel för tre månader i taget hinner lagren fyllas på. Läkemedels- och apoteksfrågan har, som sagt, blivit en högst aktuell fråga.

Tillgången till läkemedel och hur vi säkrar landets beredskap, hur vi skapar buffertar i det globala just in time-systemet med omsättningslager hos tillverkare, importörer, regionerna och Folkhälsomyndigheten och hur vi utvecklar den lagringsskyldighet som vissa myndigheter har finns det all anledning att återkomma till efter att vi har tagit oss ur coronakrisen.

Kopplat till att vi i samhället i dag på allvar har börjat tala om och fundera över läkemedelsbristen kommer jag osökt att tänka på hur vi hanterar de läkemedel som vi faktiskt har.

Ett problem inom sjukvården i dag är att fullt funktionella läkemedel, som skulle kunna användas på andra vårdinrättningar, måste kasseras. Verksamheter som står med stora läkemedelsförråd kan ibland bli tvungna att kassera en mängd läkemedel som har passerat bästföredatum. Att en så stor mängd läkemedel går till spillo runt om i landet är ohållbart. Läkemedel som har hanterats inom en sluten distributionskedja bör därför kunna returneras, förutsatt att det går att göra på ett patientsäkert och administrativt genomförbart sätt.

Fru talman! Jag tror att apoteken kommer att spela en än större roll inom framtidens vård och omsorg, inte minst med tanke på den omställning mot nära vård som vi är mitt i och som vi kommer att se mer av. Att vi ska ha en tillgänglig och jämlik vård i hela landet är nog något som de flesta partier i denna kammare är överens om. Men när det gäller hur vägen dit ska se ut skiljer vi oss åt en del.

Om vi funderar över hur apoteksstrukturen ser ut i landet i dag kan vi konstatera att de finns över hela landet, och ofta långt ute på landsbygden och i glesbygden. Apoteken är verkligen en resurs som vi skulle kunna utveckla än mer. Den utveckling som vi har kunnat se på vissa apotek, där man tar emot patienter hos en sjuksköterska, som i sin tur har en uppkoppling och kontakt med en läkare via länk, är en fantastisk utveckling som jag och Centerpartiet gärna ser mer av. Det är en service och en vårdform som skulle kunna vara ett fantastiskt komplement och en avlastning till den vanliga vården, inte minst på landsbygden.

Inom all hälso- och sjukvård i dag utvecklar vi de digitala tjänsterna i snabb takt. Inte minst nu under krisen ser vi att utvecklingen av de digitala vårdtjänsterna, där man till och med kan träffa sin specialistläkare via en digital app eller en digital tjänst, har gått mycket snabbt.

En mer digitaliserad vård, där apoteken är en viktig del, kan frigöra välfärdsresurser, öka förståelsen för människors hälsobehov och skapa mer likvärdighet i hela landet. Därför behöver vi säkerställa att vår lagstiftning är anpassad efter denna nya verklighet och att samhällets infrastruktur klarar av att allt fler och viktiga apoteks- och vårdtjänster kommer att utföras över internet.

Det finns framför allt två delar inom apotek och läkemedel som självklart redan i dag borde vara digitala. Den första handlar om e-recept. En stor del av de bedrägerier som i dag sker med recept sker med de fysiska gula receptlapparna – de som vi i alla tider har fått i handen. I de allra flesta fall finns det möjlighet att gå över helt till ett digitalt system för hantering av recept. Därför borde regeringen snarast utreda detta.

Den andra delen handlar om att kunna ha en farmaceut digitalt på distans. I dag går det att ringa en läkare på distans och få en diagnos, men det går inte att expediera ett läkemedel lokalt med en farmaceut på distans. Lagar och föreskrifter utgår från fysiska apotek och inte en digitaliserad värld med nya möjligheter.

Lagen kräver i dag att den som ska bedriva detaljhandel med läkemedel till konsument ska ha lokalen bemannad med en eller flera farmaceuter under öppethållandet. Om vi spanar lite framåt är jag rädd för att många apotek tvingas stänga eftersom en stor andel av farmaceuterna kommer att gå i pension och det kommer att bli ett bristyrke. Oavsett om vi gör satsningar för att fler ska utbilda sig kommer vi inte att klara utmaningen, eftersom utbildningen till farmaceut är mycket lång. Därför måste vi tänka nytt och öppna upp för nya vägar. Även Läkemedelsverkets föreskrifter är ett hinder för ett fullt utnyttjande av digitaliseringens möjligheter. Enligt min mening bör relevant lagstiftning ses över för att främja möjligheten att öppethålla apotek med farmaceut på distans.

Fru talman! Därför yrkar jag bifall till reservation 13, men jag står naturligtvis bakom även Centerpartiets övriga reservationer.

Anf. 25 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! I Sverige tog man ett mycket viktigt steg 2009 genom att avreglera hela läkemedelsbranschen och apoteken och kommersialisera apoteken – den stora avregleringen. Det var ett lyft specifikt för de privata apotekskedjorna, och de stora kedjorna har nu utvecklat oligarkier. Dessförinnan hade Sverige också tagit bort beredskapslagren. Det var Apoteket AB som hade ansvaret att ha lager. Jag kommer att tala om detta senare.

Nu behöver vi bygga upp detta igen, vill jag säga i dessa coronatider – stora svenska statliga och nationella lager med mediciner, skyddsutrustning och vaccin. Det är en absolut nödvändighet.

Jag och mitt parti Vänsterpartiet tillhör dem som helst vill se att infrastrukturen i hälso- och sjukvård är offentlig och ägs av oss alla, inte av de privata intressena.

Fru talman! I mitten av september 2019 fanns det närmare 380 läkemedel på Läkemedelsverkets lista över restnoterade läkemedel, alltså läkemedel som man inte kunde få tag på. Det var exempelvis läkemedel för mycket allvarliga diagnoser.

Den internationella trenden är att ett fåtal privata och vinstsyftande företag alltmer styr tillgången till och framställningen av läkemedel. Det

innebär förstås ökade risker med både tillgång och överkonsumtion av läkemedel på grund av vinstjakt. Vi kan se exempelvis opiatkatastrofen i USA utifrån hur man har jobbat i läkemedelsbranschen där.

Ett nytt begrepp har vi alla lärt oss under coronatiden, nämligen just in time – smal produktion, inte lager. Det leder till att exempelvis skyddsutrustning och viktiga mediciner inte finns lagrade. Minskade lager skapar risker också i ett normalläge.

Riksrevisionen har tittat på detta. År 2018 skrev man så här: ”I den nationella risk- och förmågebedömningen för 2016 ansåg MSB att Sverige är fortsatt beroende av import av läkemedel. Sveriges inhemska produktion av läkemedel är liten och inga vacciner produceras nationellt. Samtidigt har apotek, sjukhus och grossister minskat sin lagerhållning.” Hur bra blev det?

Fru talman! Systemet för läkemedelstillverkning i Sverige och i andra länder med bristande krav på lagerhållning skapar risksituationer för tusentals människor. Vi anser att apoteksbranschen som kollektiv ska ges skyldighet just när det gäller lagerhållning. Vissa apotek är små och får ibland förfrågningar om ovanliga läkemedel. Det är därför rimligt att apotek som kollektiv tar detta ansvar, kanske inom koncerner eller mellan olika apotek.

Läkemedelsverket bör också ges i uppdrag att utforma regelverk för detta. I det ingår att skapa säkra system för snabb leverans av läkemedel som inte kan anstå.

I dag finns det inget samlat ansvar för tillgängligheten till läkemedel. Läkemedelsverket samlar in information och följer utvecklingen. Det skulle behövas en central aktör och en tydlig ansvarsfördelning gällande vem som ska göra vad. De som förskriver och expedierar läkemedel måste ha full koll på vad som finns tillgängligt, men det måste också finnas en myndighet som har kunskaper om allt från tillgänglighet från producenters sida till den som är i behov av läkemedel. Läkemedelsverket har stor kunskap om läget inom läkemedelshanteringen och är bäst lämpat att ta det övergripande ansvaret.

Fru talman! Vi tycker att Läkemedelsverket bör ges ansvaret för en nationell lista över restnoterade läkemedel med flöden från apotek, läkemedelsföretag och hälso- och sjukvården. Jag yrkar därför bifall till reservation 8.

Riksrevisionen skriver i sin granskning att ansvaret för totalförsvarets läkemedelsförsörjning ålades Apoteket AB fram till kommersialiseringen 2009 och därefter överflyttades till marknaden, det vill säga till ingen alls. Det går inte att släppa ett sådant centralt uppdrag vind för våg. Det måste finnas ett statligt ansvar för totalförsvarets läkemedelsförsörjning. Vid nationella och internationella kriser måste det finnas tillgång till läkemedel som inte kan anstå. Detta måste vi fundera på för framtiden.

Anf. 26 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Vi behöver många förbättringar, skulle jag säga, när det gäller läkemedelsanvändning i Sverige. Vi måste ta bättre hänsyn till miljön när vi godkänner, när vi bedömer vad som ska vara receptfritt och när vi upphandlar våra läkemedel. Vi behöver se till att läkemedelsanvändningen är trygg, jämlik och säker. Det ska inte spela någon roll var man

bor. Det ska inte heller spela någon roll vilken sjukdom man drabbas av eller hur vanlig eller ovanlig den är.

Vi behöver kunskap och god uppföljning. Vi behöver också en större roll för apoteken i svensk hälso- och sjukvård; de kan göra mer.

I kampen mot det nya coronaviruset påminns vi inte minst om hur sårbara vi människor är, hur sårbar vår läkemedelsförsörjning är, fru talman, och hur otroligt viktigt det är att vänta sig det oväntade. Men det gör vi inte i dag. Vi väntar oss inte det oväntade. Sjukvården är inte rustad. Läkemedelsförsörjningen brister. Vi har inte de lager vi så väl hade behövt nu, vare sig på intensivvården, på infektionsavdelningar eller på andra håll. Inom vissa områden kan detta komma att bli akut.

Nyligen rapporterade Dagens Nyheter om riskerna med att Sverige saknar lager av livsviktiga mediciner. Myndigheter och experter har under flera år varnat för att vi inte har råd att chansa med detta. Vi behöver dessa lager – så enkelt är det.

Därför väckte vi liberaler i höstas en riksdagsmotion om beredskap när det gäller läkemedel. Detta förslag bygger på Finlands modell och på forskning från Lunds universitet om hur läkemedelsförsörjningen kan tryggas i vardagen och – naturligtvis – inte minst vid kriser, oavsett vad en sådan kris kan bero på och oavsett om det rör sig om höjd beredskap, krig eller en ovanligt pressad vardag.

Vi visste inte då att covid-19 skulle lamslå i stort sett hela vår planet, men nu ser vi mycket tydligt och alldeles för snabbt hur viktig denna lagerhållning och beredskap hade varit om vi hade haft den.

Jag yrkar bifall, fru talman, till vår reservation 9 under punkt 8 om just läkemedelslager och om stärkt arbete mot läkemedelsbrist.

Visst – lager kostar pengar. Så är det ju. Men det också kostsamt, inte minst i hälsa och liv, fru talman, att inte vara beredd. I privatlivet kan det vara billigare att låta bli att teckna hemförsäkring – tills något händer. Precis så är det också för vårt gemensamma.

Frågan riskerar nu att ställas på sin spets. De enorma utmaningar som svensk sjukvård och inte minst sköra äldre ställs inför innebär att vi inte har råd att vänta ytterligare ett riksdagsår på ett ja till livsviktiga vätskor, substanser och intensivvårdsbehandlingar. Vi behöver detta läkemedelslager. Arbetet behöver inledas omedelbart för att läkemedelstillgången ska säkras i hela landet, med början nu, under hela denna pandemi och vad som än händer oss, vårt land och de människor som bor här i framtiden.

Anf. 27 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Att vi får de mediciner vi behöver och att sjukvården har tillgång till de mediciner som behövs för behandling tar vi för givet. Men som många har nämnt i talarstolen här i dag blir restnoteringar tyvärr allt vanligare. Restnoteringar betyder helt enkelt att det läkemedel man ska ha inte finns tillgängligt.

I ljuset av den pågående pandemin av covid-19, då hela det globala systemet pressas, blir tillgången på läkemedel ännu svårare och viktigare, samtidigt som hela världen sukter efter läkemedelstillgång och vaccinationer.

I en tid som denna känns det ännu viktigare att stå här i dag och diskutera läkemedelsfrågor. Vi ser vikten av att kunna garantera att våra med-

borgare får mediciner mot sin sjukdom. Det är nu som samhällets krishantering och beredskap synas och testas i minsta detalj. Men redan i augusti 2018 utsåg regeringen en särskild utredare som skulle se över hälso- och sjukvårdens beredskap för allvarliga händelser i fredstid och vid höjd beredskap.

I fjol gav regeringen ytterligare ett uppdrag. Det gällde att se över, överväga och analysera nödvändiga åtgärder för att förebygga och hantera situationer som uppkommer vid brist på hälso- och sjukvårdsmaterial och läkemedel.

Det finns all anledning att återkomma till denna fråga efter pandemin, fru talman. Samtidigt blir man imponerad av de åtgärder som vidtas och av hur hela Sverige mobiliserar. Det visar än en gång att Sverige är som bäst när vi samarbetar.

Fru talman! Låt mig återkomma till det allvarliga problemet med läkemedelsbristen, som har uppmärksammats av samtliga partier i kammaren i dag. Det är en trend som tyvärr blir allt vanligare, och det är ett globalt problem. Utvecklingen beror framför allt på minskade marginaler i alla led. Detta gör att sårbarheten i systemet har blivit större.

Läkemedelsförsörjningen är ett komplicerat system. Logistikkedjan går från tillverkning till lagerhållning och administration av läkemedel.

I ett marknadsdrivet system är vinstmaximering ett honnörsord. Men jag tror att vi är många som har varit kritiska och att ännu fler har blivit kritiska till ett sådant system för samhällsviktiga funktioner.

Sedan har naturligtvis omregleringen av apoteksmarknaden spelat en roll. Naturligtvis har tillgängligheten till apotek i många delar av landet blivit bättre, men samordningen av läkemedel och lagerhållning har blivit sämre.

Det som bekymrar mig och många andra är koncentrationen av läkemedelstillverkningen, som i dag i huvudsak sker i Asien. Det är svårt som enskild nation att påverka världsmarknaden. Men Sverige kommer att fortsätta lyfta fram behovet av insatser riktade mot de bakomliggande orsakerna på EU-nivå men även på global nivå.

Under 2019 beslutade regeringen om ett uppdrag till Läkemedelsverket om förbättrad information angående nationell tillgång till läkemedel. Men även läkemedelsbolagen och apotekskedjorna jobbar nu hårt och har tagit till sig frågorna för att bidra med sin del. Även på EU-nivå har den europeiska läkemedelsmyndigheten EMA påbörjat ett arbete när det gäller läkemedelsbristen i EU:s medlemsstater.

Det pågår fortfarande ett arbete i Regeringskansliet med att identifiera och analysera ytterligare åtgärder och framför allt att ta fram åtgärder för att hantera framtida brister, som också är ett viktigt område i den nationella läkemedelsstrategin. Det pågående arbetet med kartläggningar och utredningar förväntas bidra till ökad kunskap om problemen och bättre möjligheter att vidta adekvata åtgärder.

Jag är glad att vi är ett enigt utskott som står bakom att vi måste lösa situationen med restnoteringarna.

Fru talman! Införandet av en nationell läkemedelslista är jätteviktigt, och jag tror att vi allihop väntar på att det ska bli klart. Läkemedelslistan kommer att bidra till ökad patientsäkerhet, men den kommer också att bidra till ökad kvalitet. Sedan får man naturligtvis koppla arbetet med listan

till integritetsfrågor och juridik, men det är klart att den kommer att ge helt andra verktyg.

Regeringen tillsatte i november 2016 en läkemedelsutredning – betänkandet kom för ett år sedan – som har sett över hur finansieringen av läkemedel ska se ut framöver, vilka som ska få tillgång till läkemedlen och hur mycket de ska kosta. Den ekonomiska delen här är jätteviktig, och jag vill betona att vi socialdemokrater tycker att alla som bor i vårt avlånga land ska få tillgång till de läkemedel som man behöver.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag nämna den pågående enorma kraftsamling som satts igång inom läkemedelsbranscher och stater för att så snabbt som möjligt få fram effektiva behandlingar mot covid-19 och, på längre sikt, vaccin mot coronaviruset. Man blir väldigt imponerad av det pågående arbetet och det globala samarbetet.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsminister Stefan Löfven (S) skulle lämna en återrapport från ett informellt möte med EU:s stats- och regeringschefer.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 9 Återrapportering från informellt möte med EU:s stats- och regeringschefer

Anf. 28 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det hölls alltså en videokonferens mellan EU:s stats- och regeringschefer i torsdags förra veckan, och det var den tredje konferensen av detta slag med anledning av coronakrisen.

Dagordningen för mötet utgick från fem punkter:

- minska smittspridning
- säkra tillgång till medicinteknisk utrustning
- främja forskning
- hantera socioekonomiska konsekvenser
- bistå medborgare som har strandsatts i länder utanför EU.

Mötet inleddes med att talmannen i Europaparlamentet, David Sassoli, lyfte fram EU-samarbetets betydelse för att bekämpa coronakrisen och att

Prot. 2019/20:99

2 april

*Apoteks- och
läkemedelsfrågor*

*Återrapportering från
informellt möte med
EU:s stats- och rege-
ringschefer*

krisen inte får leda till att EU överger sina långsiktiga politiska prioriteringar. Här nämndes särskilt Green Deal.

Kommissionens ordförande Ursula von der Leyen redogjorde för några av de åtgärder som har vidtagits. Hon betonade vikten av att den inre marknaden fungerar så bra som möjligt under rådande omständigheter. Här pekade hon särskilt på att de exportstopp som vissa länder har infört måste avlägsnas.

Både talmannen och kommissionens ordförande lyfte också fram den kommande långtidsbudgetens roll som en del av svaret på krisen.

Även Europeiska centralbankens ordförande Christine Lagarde och eurogruppens ordförande Mário Centeno gavs tillfälle att ge sin bild av läget.

Därefter följde en bordsrunda som koncentrerades på den inre marknadens funktion allmänt och lite specifikt på medicintekniska produkter samt på de socioekonomiska konsekvenserna på kort och lång sikt.

Jag och flera andra framhöll hur viktigt det är att ta fram en strategi för vägen ut ur krisen när den dagen kommer så att vi kan komma tillbaka till en normalt fungerande ekonomi.

Diskussionen visade med all tydlighet hur allvarlig situationen är i Europa, även om länder befinner sig i olika skeden och vissa länder har drabbats hårdare än andra. Från flera håll framhölls att vi nu befinner oss i den värsta krisen sedan slutet av andra världskriget.

Herr talman! Vad gäller de mer omedelbara ekonomiska åtgärderna kokade diskussionen ned till två huvudfrågor, dels om så kallade coronapligationer, dels om hur krisstöd från den europeiska stabilitetsmekanismen, ESM, ska konstrueras.

Trots en lång och stundtals hård diskussion saknades förutsättningar att lösa dessa frågor vid mötet. I stället blev lösningen att ge eurogruppen i uppdrag att inom två veckor leverera några ytterligare förslag för att möta coronakrisen. Eurogruppen ska i detta arbete ta hänsyn till att den kris som Europa nu genomgår saknar motstycke och att den drabbar alla EU-länder.

Kommissionens ordförande ska nu ta fram en vägkarta och en handlingsplan i samråd med Europeiska rådets ordförande och andra berörda institutioner, framför allt Europeiska centralbanken.

I slutet av mötet redogjorde EU:s utrikeschef, Josep Borrell, för den senaste tidens kontakter med Turkiet. Inga överenskommelser skedde i denna del utöver den allmänna text som finns i uttalandet. Europeiska rådet återkommer till denna fråga.

Herr talman! Detta avslutar mina kommentarer med anledning av förra veckans möte. Innan frågestunden tar vid ska jag säga några ord om läget i Sverige.

Den kris vi genomgår kommer att ta tid. Vi talar inte om veckor utan om flera månader. Det är först och främst en kris för liv och hälsa, men den ger också allvarliga effekter på svensk ekonomi och arbetsmarknad. De kommande veckorna kommer att vara en prövning för hela vårt land.

Åtterrapporeringen var härmed avslutad.

Kontroll av utländska direktinvesteringar

Anf. 29 ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Nu gäller det att hålla två tankar i huvudet samtidigt. Den ena uppgiften är att stärka svensk sjukvård, begränsa smittspridning och skydda riskgrupper. Den andra uppgiften är att rädda ekonomin undan en fullständig krasch.

Moderaterna har därför föreslagit större direkta stöd till hotade företag och bred provtagning för att så snart som bara är möjligt kunna återstarta den svenska ekonomin.

Men vi måste också skydda vitala svenska intressen som kan hotas i coronakrisens spår. Under och efter corona kan svenska företag stå inför akuta lönsamhetsproblem, låga värderingar och en svag svensk krona. Många företag kommer att vara beroende av nytt kapital för att klara krisen.

Utländska investeringar i svenska företag har varit och kommer att vara viktiga för att skapa arbetstillfällena och stärka svensk konkurrenskraft i en global ekonomi. Men just nu befinner sig en liten och öppen ekonomi i ett mycket sårbart läge, och vi kan inte vara naiva.

Sverige har ännu inget regelverk för att granska och ytterst stoppa utländska direktinvesteringar som skulle kunna hota nationella svenska intressen. Det kan handla om infrastruktur och energi. Det kan också handla om att statsägda företag i centralstyrda länder vill köpa upp teknikföretag i framkant.

Frågan väcktes från början av EU redan 2018. Än så länge finns bara en svensk utredning, och den ska inte vara klar förrän i november 2021. Detta räcker inte. En temporär granskningsfunktion för utländska direktinvesteringar skulle behövas omgående.

Mot bakgrund av detta frågar jag statsministern: Hur ser regeringen på dessa risker? Vilka åtgärder är ni beredda att vidta i närtid för att skydda svenska intressen?

Anf. 30 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är dessa två huvudspår som gäller. Vi måste begränsa smittspridningen och se till att sjukvården får resurser samt göra så gott vi kan för att rädda så många jobb och företag som det någonsin går. Vi kommer inte att kunna rädda alla, men vi måste alla hjälpas åt för att lindra effekterna.

Det finns några saker till i strategin som är viktiga. Det handlar bland annat om att säkra den samhällskritiska verksamheten, att dämpa oron så gott vi kan och att hjälpas åt att få ut information.

Mycket behöver göras här och nu, men det är helt korrekt att vi även måste tänka på nästa fas och nästa steg. Hur får vi igång ekonomin när den tiden kommer? Vi är inte där ännu, och därför måste vi både lägga resurser här och nu och tänka att det kommer en tid efter detta.

I detta ingår givetvis också viktiga svenska intressen. Därför har vi inlett ett lagstiftningsarbete, och då måste vi börja med en utredning.

I spåren av den säkerhetsstrategi som regeringen beslutade 2017 utvecklas arbetet på en rad områden, och ett av dem är precis detta: Hur ser vi till att skydda vitala svenska intressen?

Det är viktigt att identifiera vilka dessa viktiga intressen är så att vi kan få en bred överenskommelse om vad som ska skyddas, vad som är nummer ett och så vidare. Sedan behöver vi få en lagstiftning på plats.

Parallellt har EU, precis som Kristersson påpekade, ett arbete igång med detta, och implementeringen av denna EU-lagstiftning, som vi precis har fått tillbaka, pågår. Det är ute på remiss så att vi kan göra något snabbare än 2021, då hela utredningen är klar. Remissarbetet pågår, och när vi får in det kommer vi att skynda på behandlingen så mycket det någonsin går.

Anf. 31 ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag uppskattar att vi ser samma problem i detta.

Bara så att jag förstår saken rätt: Betyder detta att regeringen är beredd att tidigare än utredningens slutdatum föregripa denna fråga så att vi kan få en mekanism, antingen en temporär eller en definitiv, på plats i närtid så att det i princip direkt efter coronakrisens omedelbara förlopp finns ett regelverk som gör att vi inte står väldigt sårbara inför detta?

Om så inte är fallet skulle jag rekommendera att man använder de existerande lagmöjligheter som finns och breddar dessa en smula. En variant är att använda lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Inspektionen för strategiska produkter skulle kunna få ett bredare ansvarsområde. Det finns flera förslag som cirkulerar.

Ser statsministern någon möjlighet att få en permanent lagstiftning på plats redan i slutet av detta år?

Anf. 32 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det jag refererade till är den lagstiftning som EU har på detta område. Den måste implementeras i varje land, och därför har vi låtit utredningen arbeta. Nu får vi tillbaka ett förslag som remitteras. Så måste beredningsgången vara. Att därutöver få på plats en mer heltäckande lagstiftning kommer att ta lite mer tid, av precis samma skäl: Vi har ett beredningstvång enligt den svenska grundlagen.

Vi skyndar på så mycket det går. Om det finns annan lagstiftning att ta till är vi inte främmande för det. Vi är öppna för att diskutera detta, för det är ett viktigt problem. Vi behöver hjälpas åt här och identifiera vad som är vitalt och strategiskt viktigt för Sverige och skydda det. Vi får inte vara naiva nu i dessa tider.

Dessutom kommer ekonomiska resurser att krävas, och vi måste fundera på hur vi kan hjälpas åt för att se till att det finns ekonomi för det fall att vi behöver gå in med pengar.

Anf. 33 HENRIK VINGE (SD):

Herr talman! Tack, herr statsminister! Och framför allt: Tack till alla människor runt om i vårt land som just nu gör vad de kan för att stoppa detta virus fruktansvärda framfart! I en svår tid blir det en injektion av hopp när man ser hur många människor som svarar på hotet genom att visa sig från sin allra bästa och mest medmänskliga sida.

I den kamp som hela vårt samhälle för mot corona är det vårdpersonalen som står i den allra främsta linjen. När vi andra håller oss borta från smittade är det deras uppgift att göra precis tvärtom. Detta innebär en risk. Att det finns människor som är beredda att ta denna risk för att rädda oss är vi evigt tacksamma för. Just därför är det oerhört tragiskt att få höra rapporter från vårdpersonal runt om i landet som är rädda därför att de tvingas att vårda coronapatienter utan tillräcklig skyddsutrustning.

År efter år har mitt parti lagt fram förslag här i riksdagen om att vi måste återinföra beredskapslagren, för det behöver finnas skyddsmaterial på plats innan en kris kommer. Varje gång har regeringen röstat nej till våra förslag, och nu står vi där. Krisen är här, och vi är inte förberedda. Det är en helt oacceptabel situation.

Herr talman! Jag vill fråga statsministern: Hur ser han på sitt eget ansvar för att vårdpersonal runt om i landet just nu befinner sig i en mycket farlig situation?

Anf. 34 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! All vårdpersonal ska naturligtvis känna säkerhet i sitt arbete. Det är därför det pågår ett arbete för fullt för att se till att det finns skyddsutrustning som används rätt på alla arbetsplatser som behöver det. Det pågår ett mycket idogt arbete nu med att få hem den skyddsutrustning som vi faktiskt hade beställt och betalat för men som andra länder stoppade utskepningen av till Sverige.

Arbetet har pågått intensivt, och därför har vi kunnat få loss betydelsefull utrustning till Sverige. Vi ska också se till att den inhemska produktionen av utrustning ökas för att täcka upp. Att det är en flaskhals är det ingen tvekan om – det är lika bra att vara ärlig med det. Därför måste vi göra allt vi kan för att få upp volymerna.

Vad gäller regeringen har vi, utgående från den säkerhetsstrategi från 2017 som jag refererade till tidigare, påbörjat ett arbete för att se till att vi får en annan och högre beredskap för sjukvården i Sverige. Där ingår detta, och vi kommer att återkomma med information om hur arbetet ligger till inom kort.

En dag, efter att vi kommit igenom coronakrisen, kommer vi att behöva höja beredskapen i Sverige på många områden. Jag är därför glad att vi har påbörjat detta arbete. Det handlar både om smittsamma sjukdomar och om transporter. Vi kan inte utesluta att det blir fler terroristattentat i vårt land. Vi har energiförsörjningen. Naturkatastrofer kommer att drabba oss. Då måste Sverige stå rustat på ett annat sätt. Jag är därför glad att vi har påbörjat detta arbete. Jag hoppas att vi kan skapa en bred enighet om att vi ska höja beredskapen i Sverige och stärka civilförsvaret och totalförsvaret.

Anf. 35 HENRIK VINGE (SD):

Herr talman! Tack, herr statsminister, för svaret!

Den brist på skyddsutrustning som vi nu ser är regeringens ansvar. Det är regeringen som borde ha sett till att Sverige stod rustat för att möta en kris, men detta har man inte gjort. Det kommer att komma en tid när regeringen får stå till svars för det. Men just nu befinner vi oss mitt i krisen, och vi måste fokusera på det akuta problem som ligger framför oss.

Vi lägger fram egna förslag om hur vårdpersonalen snabbt ska kunna få på plats tillräckligt med skyddsutrustning, och vi kommer att stödja alla förslag som läggs fram av regeringen och som verkar i denna riktning.

Just nu skulle vi vilja få svar på en akut fråga: När kommer den svenska vårdpersonalen att få tillgång till tillräckligt med skyddsutrustning?

Anf. 36 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det låter på frågan som att det inte finns någon skyddsutrustning över huvud taget. Det är fel bild.

Vi måste få upp volymerna när det gäller skyddsutrustning – det är sant. Det formella ansvaret ligger på regionerna. De måste ha beredskap, också för denna typ av händelser. Detta är det grundläggande ansvaret. Nu när vi sett att vi har en brist har vi sett till att Socialstyrelsen blivit nationell upphandlare och att skyddsutrustning fördelas och först kommer dit där den behövs mest.

Nu är det viktigt att vi hanterar denna situation på kort tid och att vi, när vi nu har en utredning klar som kommer att presenteras inom kort, ser hur vi kan ta det vidare så att det blir en uthållig beredskap i Sverige.

Skärpta straff för våld mot kvinnor och barn

Anf. 37 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Coronaviruset har försatt vår värld och vårt samhälle i en kris som är svår att fullt ut överblicka i dagsläget. Det vi däremot redan vet är att många människor tillbringar mer tid hemma än i vanliga fall.

Att den som kan jobba hemma gör detta är positivt, men den nya situationen skapar stor otrygghet och potentiell livsfara för kvinnor och barn som lever mitt i våldsamma relationer eller utsätts för andra typer av övergrepp. Sju av tio kvinnor som mördas i Sverige mördas av sin partner, och nu får vi rapporter om hur sexualbrotten mot barn på nätet ökar snabbt.

Centerpartiet har tillsammans med regeringen sett till att ordentligt med pengar har skjutits till både till kommuner och till regioner men även till de organisationer som jobbar med dessa frågor. Centerpartiet vill dock se ytterligare åtgärder i form av lagstiftning med höjda straff för denna typ av brott. Det kan handla om höjda straff för grov kvinnofridskränkning och för samtliga våldtäktsbrott, om slopad preskriptionstid för sexualbrott mot barn och om en förändring som gör att den förälder som använt dödligt våld mot ett barns andra förälder aldrig ska kunna få ensam vårdnad om barnet.

Min fråga till statsministern är: Är han och regeringen beredda att ställa sig bakom kravet på dessa förändringar och se till att vi så snabbt som möjligt kan få lagstiftning på plats som gör att ingen behöver frukta för sitt eget liv i sitt eget hem?

Anf. 38 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Även jag är glad över att vi har kunnat skjuta till så rejäla resurser för att så mycket vi kan skydda de kvinnor och barn som blir utsatta för både våld och sexuella övergrepp. Det behövs mer. Vi ser nu till att organisationerna får detta stöd, och de gör fantastiska insatser.

Vad gäller lagstiftningsarbete finns inget aktuellt på gång. Men vi har redan höjt över 50 straffsatser i svensk lagstiftning. Jag tycker att det visar väldigt tydligt hur vi ser på denna problematik. Med stor sannolikhet kommer det att bli mer av den varan. Jag kan inte exakt säga vilka straffsatser som vi kommer att höja, men vi kan inte utesluta att detta ska följas av utökade straff.

Vi har ett gigantiskt problem i vårt samhälle. Det syns dessvärre inte så tydligt. Mer borde rapporteras om alla de kvinnor och barn som blir utsatta. Det gäller inte minst i den situation som råder nu när många är hemma. Förövarna är hemma på ett helt annat sätt än de har varit förut. Vi behöver därför göra mer. Jag kan dessvärre inte i dag svara Anders W Jonsson exakt vilka straffsatser som behöver skärpas.

Anf. 39 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Tack, statsministern, för svaret! Det finns här i Sveriges riksdag ett väldigt brett engagemang för dessa utsatta grupper. Men i läget med en pågående kris är det väldigt viktigt att vi ser att denna grupp får det betydligt svårare givet att man befinner sig inom hemmets fyra väggar.

Det är viktigt att därför inte förlora tempo vad gäller lagstiftningsarbetet. Pengar till organisationer, kommuner och regioner kommer inte att lösa alla problem. Det gäller också att nu också successivt gå vidare med lagstiftning för att stötta gruppen och förhindra att vi får ytterligare våld i nära relationer.

Min förhoppning är att statsministern och regeringen också i fortsättning har med sig detta perspektiv, även i dessa kristider. Vi i Centerpartiet kommer att ha det.

Anf. 40 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning. Det är klart att detta perspektiv är viktigt. Många kommer i rejäla bekymmer och blir utsatta för både misshandel och sexuella övergrepp. Detta måste stå i fokus. De som har det svårast i normala fall får det efter värre i en situation som denna. Vi måste självklart göra något.

Jag tycker därför att det är rätt att vi här och nu ser till att få ut mer resurser till kommuner, civilorganisationer, kvinnojourer och andra som kan göra fantastiska insatser på kort sikt. Låt oss sedan diskutera vad som behöver göras på lagstiftningsområdet.

Permanenta förändringar av a-kassan

Anf. 41 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman och statsminister Löfven! Vi befinner oss i en allvarlig kris. Det är en kris för hälsan. Många blir sjuka. Det är en kris för sjukvården, som pressas hårt. Det är en kris för den svenska ekonomin. Vänster-

partiet uppskattar den nära dialog som vi har med regeringen när det gäller att snabbt ta till kraftfulla åtgärder.

Vi är glada över att ni har genomfört sådant som också vi har föreslagit. Karensdagen är borta ur sjukförsäkringen. Kravet på sjukintyg har lättats upp. Det sker en rejäl förbättring av a-kassan, så att många av dem som förlorar sitt arbete nu kan få ett ekonomiskt skydd.

Jag tycker också att det är berömvärt att regeringen har varit så snabb med att korrigera sig när de fick en majoritet emot sig i finansutskottet. Vi kommer i eftermiddag att rösta om korttidspermitteringen. Det kommer nu att ställas villkor om att man när man tar emot detta stöd inte samtidigt ger aktieutdelningar. Stödet kommer också att kunna gå till familjemedlemmar i familjeföretag. Jag tycker att samarbetet med regeringen har varit gott.

Vi är väldigt glada över det beslut om a-kassan som har tagits. Det gör att tusentals av dem som nu förlorar otrygga anställningar går in i en a-kassa eller går med i en fackförening och därmed får ett grundläggande ekonomiskt skydd. Utan det hade många haft akuta ekonomiska bekymmer och varit tvungna att vända sig till socialkontoren för att få försörjningsstöd.

Detta visar också att a-kassan i Sverige har haft stora svagheter. Många har upplevt att den inte har gett det skydd som den borde ha gett. Framför allt många som har tillfälliga och otrygga anställningar har inte känt att det varit meningsfullt att ens vara med i a-kassan.

Min fråga till statsministern är därför: Är det inte en god idé att behålla de förbättringar som nu sker så att de inte blir temporära? Detta skulle kunna användas som ett sätt att stärka skyddet i Sverige vid arbetslöshet.

Anf. 42 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag kvitterar vad gäller samarbetet i riksdagen och den snabba behandling som riksdagen åstadkommit. Jag har sagt det flera gånger och säger det gärna igen. Att det har lagts fram förslag som förbättrar de ursprungliga förslagen är bara bra. Vi behöver hjälpas åt.

Det här handlar både om smittan och om sjukvården men inte minst även om jobben. Det är viktigt att vi ser till att så få som möjligt blir av med jobbet. Därför är stödet till näringslivet oerhört viktigt. Det gäller korttidspermitteringar, sänkning av arbetsgivaravgiften och sjuklöneansvaret. Allt detta är bra, eftersom vi därigenom underlättar för näringslivet att behålla sin arbetskraft.

Vi visste likafullt att några kommer att bli arbetslösa. Några är redan med i en a-kassa och omfattas redan av skyddet, men några gör det inte. Det här drabbar dem som individer, men det drabbar också hela ekonomin eftersom de inte kommer att kunna bidra i ekonomin. Detta var därför ett viktigt steg.

Vi har naturligtvis funderat på det här tidigare. Det parti som jag leder gick till val på att arbetslöshetsförsäkringen skulle förändras så att den blir mer lättillgänglig. En översyn av a-kassorna pågår. Bland annat diskuteras medlemsvillkor och arbetsvillkor. Vi har i dag en annan arbetsmarknad med ett par hundra tusen timanställda samt hundra tusen behovsanställda. Arbetsmarknaden ser annorlunda ut. Även dessa människor behöver ett skydd.

Ett arbete pågår. Därför vill jag inte säga att den förändring som nu är gjord är precis den som sedan kommer att finnas. Men jag ser definitivt behovet – det tror jag att alla gör nu – och att arbetslöshetsförsäkringen är betydelsefull för enskilda individer men också för hela vårt samhälle. Det är så det ska vara. Vi ska inte ha människor som inte kan delta och som är fattiga, utan vi ska ha en trygghet i vårt land.

Anf. 43 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag tolkar det som en vilja att ha en bättre arbetslöshetsförsäkring efter krisen än den vi hade före krisen.

Jag har ytterligare en fråga i anslutning till coronaepidemin. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys kom häromdagen med en rapport där man slog fast att de privata sjukvårdsförsäkringarna innebär att patienter med mindre medicinska behov i dag går före kön för patienter som har större medicinska behov. Detta gäller framför allt privata vårdutförare. I ett läge där sjukvården är mycket hårt ansträngd och tvingas prioritera skulle jag vilja höra statsministerns syn på detta. Är det rimligt att privata försäkringslösningar innebär att det inte är den som har störst behov som först får del av sjukvårdens resurser och omsorg?

Anf. 44 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! På det kan jag svara väldigt kort. Det är störst behov som ska avgöra tillgång till sjukvård. Det tror jag att vi brett är överens om. Det gäller också professionen. Läkarkollegiet är väldigt tydligt med detta. All sjukvårdspersonal och alla inom sjukvården menar att den som har störst behov ska ha först tillträde.

Detta är en väldigt tydlig moralisk princip. Jag tycker naturligtvis att den ska gälla oavsett läge. Störst behov är vad som ska avgöra.

Sänkt arbetsgivaravgift och snedvriden konkurrens

Anf. 45 EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Wuhanviruset utsätter vårt samhälle för stora prövningar. Jag är stolt över den solidaritet som svenska folket varje dag visar med äldre och riskgrupper genom att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Det vet jag att även statsministern är.

Jag delar också statsministerns uppfattning om att snabba och välriktade ekonomiska åtgärder krävs för att folkhälsokrisen inte ska bli en än djupare ekonomisk kris. Därför välkomnar jag att regeringen vill underlätta för näringslivet genom nedsatt arbetsgivaravgift.

Det förslag som presenterats har dock väckt en del frågetecken. Varje företag ska få en nedsättning för motsvarande 30 anställda. Men vårt näringsliv är olika strukturerat. Max Hamburgerrestauranger är till exempel ett enda företag, en juridisk person, och får då en nedsättning för motsvarande 30 anställda. McDonalds är däremot en franchisegrupp. Där är i princip varje enskild restaurang en egen juridisk person. De kan alltså få ett samlat stöd motsvarande tusentals personer. Samma problem ser vi i flera branscher.

I stället för ett stöd som fördelas per juridisk person hade det till exempel varit möjligt att rikta stödet till just de branscher som har det svårt och fördela ett mindre stöd per anställd.

Min fråga till statsministern är: Hur ser regeringen på risken att man indirekt snedvrider konkurrensen inom näringslivet i en allvarlig kris?

Anf. 46 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det har varit viktigt för oss att stödja näringslivet så gott vi någonsin kan med olika åtgärder: direkta kostnadsänkningar, likviditetstillförsel, möjligheter till lån och så vidare. Här gäller det att jobba så snabbt som det någonsin går, för nu är det bråttom. Det är också det som branscherna säger till oss. Så sent som i dag läste jag kommentaren: Hellre fort men inte helt perfekt än sent och perfekt.

Vi gör naturligtvis så gott vi kan. Alla regler som införs är vi beredda att se över: Blev det bra? Eller behöver vi justera reglerna på något sätt? Jag kan inte säga att det är så i det här fallet. Vi var väldigt tydliga med att tyngdpunkten framför allt är på mindre företag. Det var därför det kom att gälla 30 anställda i det här regelverket. Jag har inte något förslag på någon förändring av regelverket nu.

Det är inte meningen att vi ska snedvrider konkurrensen, men man måste ha en regel, och någonstans blir det en gräns. Detta är det regelverk vi har nu, men vi är inte slutna i någon del. Vi är öppna för att se på olika förslag. Är det någonting som inte fungerar kan vi tänka oss att kolla på det. Men jag har inget konkret förslag i just den här delen.

Anf. 47 EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Staten ska sätta spelreglerna för marknaden. De ska vara långsiktiga och lätta att förstå. Staten ska inte välja vilka företag som blir vinnare eller förlorare.

Jag delar statsministerns resonemang – det viktiga är att det vidtas kraftfulla åtgärder nu, och man får ha en öppenhet för att justera längs vägen. Med dagens förslag är risken stor att staten bidrar till en snedvridding av konkurrensen i ett läge där väldigt många företag har svårt att överleva ändå. Då är min fråga, herr talman: Ska jag tolka statsministerns svar som att det finns en öppenhet för att justera även i förslaget om arbetsgivaravgifterna, så att det inte snedvrider konkurrensen och så att det även når företag som riskerar att gå under i den här krisen och inte bara räddar vissa?

Anf. 48 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag är inte beredd att svara ja på den frågan här och nu. Jag är inte beredd att säga exakt vilka justeringar som behöver göras.

Vi inför nu olika förenklingar och stöd som är till för att hjälpa näringslivet på riktigt. Om vi ser att det är någonting som inte fungerar och att det finns goda skäl till ändringar är vi beredda att titta på det. Det har vi sagt hela vägen. Alla förslag tas emot. Men jag är inte beredd att här och nu säga exakt vilka förändringar som ska göras. Det vill till lite mer funderingar.

Återigen: Vi kommer alltid att hamna i gränsdragningar, och någon kommer att vara på fel sida av gränsen. Någon har organiserat sig på sitt sätt, vilket leder till en viss effekt, någon på ett annat sätt. Att gaffla in precis alla de detaljerna tror jag kommer att vara svårt, så jag vill inte svara ja på frågan här och nu.

Prot. 2019/20:99

2 april

Statsministerns
frågestund

Insatser för svensk handel

Anf. 49 JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Det är en prövningens tid för nationen. Jag vill tacka statsministern för de insatser han gör i detta svåra läge. Vi hjälper som sagt till från alla möjliga partier och i riksdagen för att få detta att gå framåt.

Det gäller att ha flera perspektiv när nu denna svarta svan har slagit in i den svenska ekonomin, den europeiska ekonomin och världsekonomin och sätter saker på sin spets. Efter årtionden av börsutveckling och ökade fastighetspriser pressas de nu ned. Det riskerar att få spridningseffekter långt in i den svenska ekonomin för lång tid.

Då måste vi göra mer, tror jag. Jag vill i det här läget fråga statsministern om den svenska handeln, som är extremt utsatt. Där jobbar väldigt många människor. Väldigt många människor får sitt första jobb där. Det är en viktig del av det svenska näringslivet vid sidan av industrin.

Det vi försöker göra är att lyfta av vissa kostnader för hyror. Det är fråga om ganska stora kostnader. I Sverige är det så konstigt att omsättningskostnaden för ett normalt handelsföretag är dubbelt så hög som för ett motsvarande företag i USA eller Storbritannien. De svenska kommersiella hyrorna är väldigt höga och uppblåsta.

Om man nu inte kommer fram till en lösning som är hållbar för både fastighetsägarnas organisationer och den svenska handeln och näringslivets organisationer, hur kan statsministern då tänka sig att gå vidare för att kunna göra mer insatser? Gör vi inte det nu riskerar vi att slungas tillbaka årtionden i utvecklingen. En massarbetslöshet i handeln står för dörren. Varslen står som spön i backen. Vi måste se till att det här kommer på plats. Kan statsministern vidta ytterligare åtgärder och sätta press på dessa aktörer?

Anf. 50 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Först vill jag tacka Liberalerna. Jag vill understryka att alla hjälps åt. Alla gör ett fantastiskt arbete. Det är viktigt. Det är utan tvekan en av Sveriges styrkor.

När vi tittar på varselsiffrorna och vilka som drabbas ser vi naturligtvis att handeln är drabbad. Men nästan hälften av varslen gäller hotell eller restauranger. Det är också så att olika delar av handeln drabbas på olika sätt. Det finns faktiskt även en del handel som går väldigt bra.

Inte heller i det här fallet kan jag här och nu säga att vi kommer att göra den eller den förbättringen. Jag menar att det vi har gjort vad gäller hyreskostnader kommer att innebära en rejäl sänkning, förutsatt att de som hyr ut är med på detta. Nu ligger det faktiskt en moralisk press på dem att inte säga ”vi tänker inte vara med på det här”. Om nu staten har avsatt en rejäl pott med pengar för att möjliggöra en sänkning av hyran tycker jag att det

trycket ska ligga på dem: Nu hjälps man åt här och ser till att få ned hyran! Då kommer detta att innebära en rejäl sänkning av hyreskostnaden.

Därutöver har vi även för de här företagen korttidspermitteringar, övertaget sjuklöneansvar, arbetsgivaravgifter som kan sänkas och så vidare. Sammantaget bör det bli ett bra stöd även till handeln.

Anf. 51 JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Liberalerna hoppas verkligen att det blir rätt och att man kommer överens. Men från liberalt håll tror vi att det måste göras betydligt mer på detta område. Vi kommer att få återkomma. Även om riksdagen är väldigt liten just nu sett till antalet ledamöter har vi hela tiden sammanträden för att se till att vi stöttar det svenska näringslivet, som är grunden för vårt framtida välstånd. Det finns ingen genväg. Vi kan inte bara ta ut pengar ur statens kassa.

Slutligen vill jag återkoppla till det som moderatledaren Ulf Kristersson var inne på om vikten av att skydda näringslivet. På senare år har inte minst ett stort land i öster – då menar jag längre bort än Ryssland – ägnat sig åt att göra ganska aggressiva uppköp i Sverige och göra stora investeringar inom energi, elektronik och bioteknik. Förförre året investerade man 38 miljarder, förra året 12 miljarder. Det är stora investeringar som riskerar att hamna i andra länder, men de får en strategiskt allvarlig effekt för Sverige. Jag hoppas verkligen att statsministern kommer tillbaka med ett förslag på hur vi kan screena och skanna säkerhetspolitiskt viktiga företag i Sverige.

Anf. 52 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Den sista delen har jag redan svarat på. Ja, vi ser detta. Det krävs en balans. Vi tycker samtidigt att utländska direktinvesteringar ibland faktiskt är bra och tillför resurser, kompetens och produktivitet. Allt är inte av ondo. Men naturligtvis får vi inte vara naiva. Här finns det absolut strategiska intressen som vi ska bevaka. Vi ska gå vidare med den processen.

När det gäller fastigheterna har samhället avsatt resurser. Då tycker jag att vi får hjälpas åt och trycka på fastighetsägarna så att de gör sin del. Här måste alla hjälpas åt. Jag tror att många fastighetsägare vill det. Varför ska de vilja bli utan hyresgäster? Om det skulle kapsejsa vore det ingen framgång för dem heller.

Nu gäller det hotell, restauranger och handel. Men vi vet inte hur länge detta kommer att pågå och vilka andra sektorer som med tiden kommer att bli lidande. Hur länge dröjer det innan industrin i ännu bredare omfattning blir lidande? Vi måste ha resurser även till nästa steg.

Coronakrisens allvar

Anf. 53 DAG LARSSON (S):

Herr talman! Jag kan notera att de flesta medborgare verkar ha tagit statsministerns ord om att visa folkvett på allvar. Vi kan nu se att det är fullt med avbokningar för Gotlandsfärjan, flygresor från Stockholm och annat. Men budskapet verkar inte gå hem hos alla medborgare fullt ut.

Jag talade i telefon med en medborgare bosatt i södra Stockholm, Fruängen, för en liten stund sedan. Han berättade att han och hans vänner nu tänker resa till Dalarna över påskhelgen.

Med anledning av detta måste jag ändå fråga statsministern: Har du något särskilt budskap till dem som hittills inte verkar ha förstått det budskap som de borde ha förstått?

Anf. 54 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tror att Dag Larsson själv gav svaret. Jag har vid ett flertal tillfällen sagt att de allra flesta förstår att detta är på riktigt och på riktigt allvar.

Det vi gör här och nu kommer att avgöra hur många sjuka och svårt sjuka vi får eller hur många avlidna vi får, och om sjukvården kommer att klara av det eller inte. Det är därför vi ska platta till kurvan.

Då måste vi alla hjälpas åt och fråga oss: Är den här resan nödvändig, eller är den inte nödvändig? Riskerar jag med den här resan att bidra till smittspridningen? Riskerar jag att försvåra för sjukvården? Res inte! Tänk om!

Vi har nu den här tiden. Om vi hjälps åt som ett land, som vi brukar göra, tar vi oss också igenom detta. Är uppoffringen att inte göra den här resan, så gör inte den resan. Vi visar solidaritet nu.

EU:s klimatmål

Anf. 55 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! EU bygger på respekt för människans värdighet. Solidaritet är ett av EU:s grundvärden. Vi måste nu jobba med att vården får de resurser som behövs. EU jobbar nu med upphandlingar av respiratorer, tester och personskyddsutrustning, och Sverige deltar. Vi hoppas att det materialet ska komma hit så fort som möjligt.

Situationen i flyktinglägren måste lindras. Det behövs hygienartiklar och rent vatten. Statsrådet Peter Eriksson jobbar med det inom biståndet och med kontakter med kollegor i EU.

Det brådskande nu är att bekämpa corona. Samtidigt behöver vi tänka på den långsiktiga återuppbyggnaden. Europa behöver vara socialt och ekologiskt hållbart och motståndskraftigt mot kriser. Det gäller såväl pandemier som klimatkrisen.

Statsministern: Tjeckien och Polen har gjort utspel om att slopa EU:s klimatmål och Green Deal. Det vill inte Sverige. Hur ser statsministern på den utvecklingen framåt?

Anf. 56 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det kanske inte var överraskande att just Polen och Tjeckien har gjort utspelet. De har varit skeptiska till EU:s klimatpolitik hela tiden. Jag sitter själv i Europeiska rådet och hör vad som sägs.

Jag menar att de har lika fel nu som då. Det är inte så att bekämpningen av coronaviruset och covid-19 förändrar den grundläggande strategin om vårt klimatarbete. Det var viktigt förr. Det är lika viktigt nu. Det kommer att vara lika viktigt efter.

Det handlar om omställningen. Även där är det inställningsmässigt mentalt den framtid som innebär tillväxt. Det är det gröna som är framtidens tillväxt. Det är där vi har ny teknik och de nya jobben. Det är därför vi har den framtida välfärden där.

För mig är det helt uppenbart att vi inte ska dra ned på de ambitionerna. Ursula von der Leyen är också väldigt tydligt med det. Det finns också andra företrädare som med mig talar för att vi helt enkelt ska fortsätta med Green Deal.

Lönetillägg för personal i vård och omsorg

Anf. 57 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag vill först och främst välkomna de 15 miljarder som nu kommer regioner och kommuner till del. Det kommer att behövas, bland annat på grund av minskade skatteintäkter i en djup ekonomisk kris och också kostnader på grund av corona. Jag tror att det kommer att behövas ännu mer till regionerna framöver, eftersom det finns många merkostnader.

Min fråga handlar egentligen om personalen. Vi har lyft en fråga i Moderaterna. De som nu jobbar i frontlinjen både i äldreomsorgen och i sjukvården med coronapatienter behöver naturligtvis skyddsutrustning. Men vi tycker att de också skulle behöva ett tillägg.

Det är ett lönetillägg. Vi har sagt 5 000 kronor. Det kan vi diskutera med regeringen. De kan kanske också få betalt när de är hemma och är sjuka. De kan få full lön vid det tillfället. Den här personalen sliter hårt. De behöver mer än våra hejarop och varma hjärtan. De skulle behöva en uppmuntran.

Jag tänker fråga statsministern om regeringen kan tänka sig ett tillägg för personal i frontlinjen.

Anf. 58 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är bra att vi är brett överens om att skjuta till generella tillägg. Vi har sagt till regioner och kommuner: De merkostnader som ni får beroende på detta tar staten. Ni behöver aldrig tänka på att det ska saknas ekonomiska resurser. Vi har tillräckligt med flaskhalsar vad gäller personal men också utrustning. Det får inte falla på det ekonomiska. Ni gör vad ni behöver göra.

Jag har talat med ett antal kommunala företrädare och regionföreträdare av olika politisk färg. De är nu fullt upptagna med att se till att lösa den här uppgiften. När det gäller huruvida man ska gå in och göra löneförändringar ska man nog tänka sig för.

Frågan är: Vem ska inte ha? Vem tillhör inte den här gruppen? Det tror jag nog att man ska vara väldigt försiktig med. Vi ska se till att man har de bästa resurser som finns ute i kommuner och regioner.

Anf. 59 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Herr talman, statsministern! Sverigedemokraterna har under lång tid förespråkade att vi ska ha en allmän, statlig och helt skattefinansierad a-kassa. Det är synd att vi i den här situationen inte har den på plats.

Förändringarna av arbetsvillkoren som regeringen föreslår är bra och rimliga. Men förslaget om att i det här läget minska medlemsvillkoret till tre månader ter sig just nu lite märkligt. Jag uppfattar regeringens nya förslag som att man måste vara medlem i a-kassan i tre månader för att kunna få mer än grundersättningen även fortsättningsvis.

I det här läget med en begynnande massarbetslöshet, vore det då inte bättre att slopa medlemsvillkoren och göra både medlemskap och arbetsvillkor helt retroaktiva för samtliga arbetstagare?

Anf. 60 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Som jag sagt tidigare pågår en översyn av a-kassan för att göra den mer tillgänglig. Man tittar både på medlemsvillkoret och arbetsvillkoret för att det ändå ska finnas någon inträdesbiljett för att få del av arbetslöshetsförsäkringen. Det är utifrån det som de här reglerna är utformade.

Man gör det betydligt enklare. Det kommer att träffa väldigt många människor. Reglerna har tagits fram i samarbete med a-kassorna och deras samorganisation. Men vet sedan förut vad som är bra.

Jag menar att den förändring som är gjord är bra och kommer att träffa många. Det innebär att många inte behöver gå ut i fattigdom. Det är de regler som vi kommer att ha för de här stöden.

Brottslighet i coronatider

Anf. 61 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Herr talman, statsministern! Coronakrisen föder en ny sorts kriminell aktivitet med stor efterfrågan på bland annat skyddsutrustning. Olika former av utgångsförbud och restriktioner i EU:s medlemsländer har gjort att kriminella nätverk kan agera mer ostört samtidigt som människors allmänna oro ökar.

Viljan från kriminella nätverk att göra samhället mer osäkert och sårbart är stor just nu. Enligt Europol har antalet cyberattacker ökat. It-attacker sker mot sjukhus it-system. Antalet bedrägerier ökar där pandemin utnyttjas av kriminella gäng. Det gäller allt från spekulationer med aktier till upphandling av alkogel och sjukvårdsutrustning som sker utan att varorna levereras.

Det är inte rätt att utnyttja ett samhälle och dess invånare som är i kris. Därför vill jag fråga statsministern vilken beredskap polisen och Säpo har för att stoppa brottslighet som sker i coronatider.

Anf. 62 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Först delar jag helt och hållet analysen. Det finns dessvärre människor som inte drar sig för något utan använder en sådan här

situation för bedrägerier eller vad det nu kan vara. Då måste samhället stå starkt och visa att det är fullständigt oacceptabelt.

Jag är glad att vi har lyckats tillföra både polisen, säkerhetspolisen och andra myndigheter mer resurser för att hantera såväl bedrägerier som våldsbrott och cyberbrott. Vi behöver både personella och ekonomiska resurser för att göra det.

Alla myndigheter måste göra sin beredskapsplanering. Även polisen får gå igenom: Hur ska vi nu fungera på bästa möjliga sätt i just den här situationen? Man kan behöva vara behjälplig i sjukvården. Det kan vara andra saker som man behöver göra annorlunda.

Alla myndigheter, inklusive polisen, Kriminalvården och andra i rättskedjan gör sin egen analys och sin egen plan för att hantera situationen så bra som möjligt.

Ett förstärkt permitteringsstöd

Anf. 63 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Den ekonomiska krisen djupnar snabbt. Den enskilt viktigaste åtgärden för att rädda företag och undvika enorm arbetslöshet är nu att kraftigt förstärka permitteringsstödet. Regeringens förslag räcker inte. Permittering måste bli möjlig upp till 90 procent av tiden. Det finns en fara i att vänta.

Men det finns också problem med själva reglerna för att få permitteringsstöd. De leder nu till ökad arbetslöshet. Regeringen har, tvärtemot råd från sin egen expertmyndighet Konjunkturinstitutet, infört ett krav på att företag måste säga upp tillfälligt anställd personal för att få del av permitteringsstödet för fast anställda. Många har redan sagts upp på grund av detta krav. Men januaripartierna vill inte ändra regeln.

Anser statsministern verkligen, i denna djupa lågkonjunktur, att redan utsatta grupper på arbetsmarknaden på grund av statens krav ska tvingas ut i arbetslöshet för att företag ska få nödvändigt stöd i krisen? Om han inte anser det, när kommer regeringen att ändra på denna orimliga regel?

Anf. 64 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag var förbundsordförande 2008/2009 när vi hade en kris. Då fanns detta inte över huvud taget. Då gick tiotusentals människor ut i arbetslöshet helt i onödan, enligt min uppfattning.

Nu finns det här. Nu är avtal som täcker nästan 2 miljoner löntagare tecknade. Det är klart att den här korttidspermitteringen kommer att ge människor möjligheter att behålla sina jobb.

Själva regelverket, som det beslutades om, var också det som var berett och klart. Många, även näringslivet, har gett uttryck för att man hellre vill ha någonting snabbt och kanske inte perfekt än att vänta länge, tills allting har gått fel. Nu är det här på plats.

Jag har också sagt i tidigare svar här att vi är beredda på att se över regelverken om någonting som införs blir fel eller inte kan användas. Jag kan inte heller i det här fallet svara exakt på just den här frågan. Men vi är beredda att se över det som inte fungerar.

Anf. 65 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Tack, statsministern! Och tack till alla som gör viktiga insatser för vårt land i denna svåra tid!

I samband med coronakrisens utbrott kunde vi inledningsvis se enskilda EU-länder införa exportförbud för medicinsk skyddsutrustning. Vi hörde talas om att ansiktsskydd som var beställda av Italien hölls tillbaka av Tjeckien. Tyvärr fastnade också ansiktsmasker som Sverige hade beställt i Tyskland.

Sverige och handelsministern har agerat snabbt och tydligt och framfört till kommissionen och andra medlemsstater att alla exportrestriktioner måste försvinna. Det här äventyrar nämligen både bekämpandet av corona och hela EU-tanken. EU borde i stället underlätta för import av viktiga varor, exempelvis genom att avskaffa EU:s tullar på medicinsk skyddsutrustning.

Jag undrar därför om statsministern vid det informella EU-toppmötet nu i veckan lyckades få förståelse för den svenska ståndpunkten om att exportförbud för medicinska artiklar är skadligt för oss alla.

Anf. 66 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag och många fler lyfte upp just det problemet, att nu när vi kanske som mest behöver marknaden riskerar den att förstöras när vissa länder inför exportförbud. Precis som Mathias Tegnér påpekar har Sverige drabbats. Saker som vi hade betalt för blev stoppade. Vi lyckades ändå få loss en båt från Tyskland.

Dessvärre har Frankrike, Italien, Slovakien, Rumänien, Spanien, Tjeckien och Polen kvar exportbegränsningar. Det togs upp på videomötet förra torsdagen, och det finns med i slutsatserna därifrån. Jag har också tagit upp det i ett flertal bilaterala samtal, med kommissionens ordförande, med Europeiska rådets ordförande och med kollegor. Jag har haft säkert fem sex samtal om att vi ska hjälpas åt här och nu men också om att vi måste få till regelverket så att vi koordinerar oss på ett betydligt bättre sätt och använder EU-marknaden som det är tänkt.

Sveriges och EU:s ekonomi efter coronakrisen

Anf. 67 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Tack, statsministern, för återrapporten, tänkte jag säga. Det är nämligen förra veckans möte jag vill ställa en fråga om.

Parallellt med den viktigaste frågan just nu, att motverka coronavirusets spridning, pågår en diskussion inom EU om hur Europasamarbetet bäst bör användas för att få igång ekonomin och sysselsättningen när virusets härjningar väl har avtagit.

I uttalandet talas det om en omfattande återhämtningsplan. Jag tror att det finns en risk med den återhämtningsplan som EU tänker ta fram. Det är för stort fokus på att omfördela resurser inom EU. Jag är rädd för att länder som till exempel Sverige, som har sparat mycket i ladorna, kommer att behöva fördela om till länder som kanske har levt över sina tillgångar.

EU:s styrka är just handelsutbytet och den gemensamma marknaden. Då gäller det att se till att inte ha handelshinder och att få igång den inre marknaden. Hur tänker statsministern jobba i EU för att stimulera den europeiska och den svenska ekonomin?

Anf. 68 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är ett viktigt ämne som tas upp. Den dagen vi kan börja skjuta på för att så snabbt som möjligt få ekonomin på fötter behöver vi själva, som land, fundera på vad vi gör internt. Men det är lika viktigt att fundera på vad vi gör tillsammans i EU. Det handlar om att koordinera vårt agerande på ett betydligt bättre sätt än vid ingången av krisen så att vi ser till att den inre marknaden fungerar och att vi verkligen tar till vara den kraften och får till utbyte av handel.

Det finns dock en balansgång som vi måste fundera igenom. Om betydelsefulla länder i EU inte klarar av situationen kommer det såklart att påverka hela EU-samarbetet. Då är också Sverige väldigt utsatt; 70 procent av vår export går ju till Europa.

Man måste alltså vara försiktig när man vidtar åtgärder. Men vi kommer att behöva vidta koordinerade åtgärder, även ekonomiska.

Den svenska strategin mot smittspridning

Anf. 69 CLARA ARANDA (SD):

Herr talman! Jag vill tacka statsministern, som trots rådande omständigheter tar sig tid att vara på plats och svara på våra frågor.

Även min fråga gäller coronaviruset och dess konsekvenser. Sveriges strategi för att stoppa smittspridning av covid-19 skiljer ut sig, både i Norden och i Europa, då våra restriktioner i jämförelse med andra länder är väldigt försiktiga.

I exempelvis Danmark gick regeringen tidigt ut med hårda restriktioner. Det ser man nu effekten av. Deras kurva håller på att plattas ut. I Sverige ser vi i stället en mycket oroande uppgång av antalet smittade. Allt tyder på att situationen kan komma att förvärras väldigt snabbt om vi inte agerar.

Därför vill jag fråga statsministern hur det kommer sig att Sveriges regering inte agerar mer kraftfullt, i likhet med länder i övriga Europa, för att förebygga en eskalerande smittspridning.

Anf. 70 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Situationen kommer, för alla, att bli värre innan det blir bättre. Det måste vi ha klart för oss. Och det kommer inte att ta veckor. Det kommer att ta månader. Och det kommer det att göra för hela Europa.

Jämförelsen med Danmark haltar något. Med tanke på folkmängden har vi nämligen ungefär samma situation, även om vi har vidtagit något annorlunda åtgärder.

Sverige skiljer inte ut sig genom att ha gjort helt annorlunda än andra. Vi har också begränsat exempelvis skolgången. Men vi valde att göra det för universitet, högskolor och gymnasier, därför att eleverna där har möjlighet till distansundervisning på ett annat sätt än man har i lägre åldrar.

Vad gäller skolorna är det också många som har sagt: Stäng inte skolorna! Det säger näringslivet, det säger sjukvården och det säger andra. Jag talade i går med en regionföreträdare som sa: Stäng inte skolorna. Då klarar vi inte sjukvården.

Vi gör det som är bäst för att begränsa smittan.

Prot. 2019/20:99

2 april

Statsministerns
frågestund

Det civila försvaret

Anf. 71 PÅL JONSON (M):

Herr talman! Den coronaepidemi som nu rasar ställer Sveriges krisberedskap inför enorma utmaningar. Jag tror att det finns en insikt om att vår beredskap inte är så god som den borde vara.

Till hösten ska riksdagen fatta ett nytt totalförsvarsbeslut. Grunden för det är att ju starkare civilt försvar vi har, desto bättre blir också krisberedskapen. Om vårt samhälle klarar av att hantera de krav som krig kan ställa oss inför är vi också bättre rustade för att hantera kriser.

Nu har riksdagen tillkännagett för regeringen att arbetet med det civila försvaret måste prioriteras och accelereras. En rad myndighetsföreträdare har uttryckt oro över att arbetet med det civila försvaret går för långsamt.

Jag vill därför fråga statsministern vilka åtgärder han kommer att vidta för att öka tempot i arbetet med det civila försvaret i ljuset av de erfarenheter vi nu kan dra av coronapandemin.

Anf. 72 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag är glad att det också här finns en bred enighet i Försvarsberedningen om behovet av att stärka vår beredskap, det civila försvaret och därmed totalförsvaret. Där är vi överens.

Därför har vi påbörjat arbetet och tillfört mer resurser till civilförsvaret. Försvarsberedningen har varit tydlig med att där ska tillföras mer resurser. Där behöver också kompetensen byggas upp, och det arbetet är påbörjat.

Självklart ska vi dra slutsatser också av denna kris. Vad lär vi oss av den som vi behöver ta med oss i arbetet? Det är helt naturligt, och det ska vi naturligtvis göra.

En utökad smittbärrarpenning

Anf. 73 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Sveriges riksdag har i dag diskuterat förändrade regler i fråga om bland annat sjuklöneansvar och slopat krav på läkarintyg. De är nödvändiga och viktiga förändringar.

Förslagen gäller dock inte de utsatta grupper som till följd av till exempel cancerbehandling har nedsatt immunförsvar, alltså som först kan ha besegrat en svår cancersjukdom men som på grund av de tuffa behandlingarna har ett mycket svagt immunförsvar, eller människor som till exempel lider av en lungsjukdom.

Att tillfälligt utöka smittbärrarpenningen till dessa grupper och till föräldrar med barn i riskgrupp skulle innebära att de kan stanna hemma och slippa oron för vad smittan kan betyda för just dem och känna ekonomisk trygghet. Det är också grupper som om de blir smittade skulle bli oerhört värddrävande, eftersom deras försvar att motstå smitta är så nedsatt.

I dag har vi moderater därför lagt fram ett utskottsinitiativ med detta innehåll på riksdagens bord. Jag vill vädja till statsministern att skyndsamt ta initiativ för att hjälpa dessa utsatta människor som nu behöver samhällets stöd, och jag undrar vad regeringen avser att göra.

Anf. 74 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag får frågan här och nu, och jag kan inte detaljerna. Naturligtvis känner jag inte heller till all behandling som sker i utskotten.

Initiativ som tas i utskotten kommer att diskuteras i utskotten. Regeringen kan få en tydlig inriktning om vart ni vill gå i frågan. Vi har hela tiden sagt att saker som införs i spåren av coronakrisen kan komma att behöva förändras. Jag kan inte här och nu säga att precis den eller den förändringen kommer att ske, men vi har hela tiden sagt att vi är öppna för att göra förbättringar. Det är meningen att det ska fungera, och det är meningen att folk ska känna sig så trygga som de kan i en svår tid. Vi får återkomma till detaljerna.

Ett tillfälligt slopande av trängselskatten

Anf. 75 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! I går kom Folkhälsomyndigheten åter med nya riktlinjer för hur vi gemensamt kan motverka spridningen av covid-19. Ett av dessa råd var att antalet resenärer i kollektivtrafiken måste begränsas. Detta har varit på tapeten under en längre tid eftersom det återkommande har rapporterats om överfull kollektivtrafik i landets storstäder.

De som inte kan jobba hemifrån utan måste ta sig till sjukhuset eller äldreboendet för att jobba riskerar i dag att smittas på vägen till eller från jobbet.

En av lösningarna för att minska trängseln och den risk den utgör är att uppmuntra bilismen. Min fråga till statsministern är därför om regeringen kommer att verka för att ta bort trängselskatten och underlätta för bilisterna i stället för att tjäna pengar på dem som genom sitt bilkörande bidrar till att minska smittspridningen.

Anf. 76 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Vi menar att det är viktigt att kollektivtrafiken fungerar i den här situationen, så det finns inga förslag på att ta bort någon trängselskatt. Det borde vara naturligt att om människor behöver åka med kollektivtrafiken så ska de inte behöva åka för trångt.

Det finns ändå en grundläggande tydlig rådgivning i alltifrån att tvätta händerna ofta och noggrant och att inte hälsa på äldre till att inte umgås för tätt socialt. Då måste vi inrätta samhället efter detta i den här stunden, och det innebär att vi får se till att utöka möjligheterna till kollektivtrafik så att man inte behöver sitta tätt i en buss eller i något annat färdmedel. Det är en framkomlig väg. Jag vill gärna att folk åker kollektivt, men inte för tätt.

Anf. 77 LARS HJÄLMERED (M):

Herr talman! Coronakrisen slår stenhårt mot företag och jobb. Moderaterna presenterar krispaket, och regeringen har gjort liknande. Många företagare kämpar bokstavligen för överlevnad för sina företag.

Förslag och beslut som har fattats handlar om permitteringar, skatteuppskov och initiativ för att slopa arbetsgivaravgifter. Det kommer många frågor från landets företagare om procentsatser, datum, om det gäller deras bransch, om företaget påverkas eller inte. Man kan se att en enkel och snabb hantering kan få företag att överleva. Omvänt kan onödig byråkrati och informationsbrist innebära att bolag de facto går under.

Vad gör statsministern konkret för att företag ska få information om vilka krisstöd som finns och för att Skatteverket och Tillväxtverket ska få en snabb hantering så att just informationsbrist eller statlig byråkrati inte gör att bolag går under i onödan i detta viktiga läge?

Anf. 78 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Först och främst ska det vara så lite byråkrati som möjligt, men att helt komma bort från byråkrati och administration kommer inte att ske. Något måste det vara.

Vi har en mycket bra dialog med branschorganisationer och arbetsgivarorganisationer, som ju stöder sina medlemsföretag. De når många. Jag tror att alla de som är med i dessa organisationer kommer att få mycket hjälp.

De myndigheter som blir berörda, Skatteverket eller Försäkringskassan, har en skyldighet att se till att informationen finns tillgänglig. Jag vet också att de växlar upp personalen för att hantera dessa frågor så snabbt det någonsin går. Något slags kontakt med myndigheterna kommer man i de flesta fall att behöva.

Vi har tillfört resurser till myndigheterna så att de kan hantera ett ökat flöde.

Taiwan som fullvärdig medlem i WHO

Anf. 79 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! Jag vill fråga statsministern om internationellt samarbete. När det nu råder en coronapandemi som florerar över hela jordklotet är det viktigare än någonsin med det internationella samarbetet. Det är viktigt att lära av dem som har lyckats, det vill säga de som ser ut att ha gjort något som har dämpat coronavirusets framfart.

Här tänker jag specifikt på WHO. Det finns ett land som inte tillåts medlemskap i WHO, som inte får sitta med vid bordet och diskutera, som inte ges möjlighet, som andra länder, att ställa frågor. Det är ett land med 23 miljoner invånare men få fall av coronasmittade – tack och lov. Jag tänker här på Taiwan.

Jag undrar om statsministern är beredd att aktivt arbeta för att Taiwan ska bli en fullvärdig medlem av WHO.

Anf. 80 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Ett direkt svar är att den frågan vill jag ta via Utrikesdepartementet. Den typen av frågor kan jag här och nu inte svara ja eller nej på. Det kan vara så att vi driver den frågan redan – jag vet inte. Jag kan dessvärre inte svara.

Däremot delar jag helt uppfattning med Margareta Cederfelt att internationellt samarbete är otroligt viktigt. Därför har vi kontakt med våra nordiska grannar och med våra europeiska vänner. Jag samtalade med FN:s generalsekreterare Guterres häromdagen, och jag kommer att samtala med OECD:s generalsekreterare Gurría senare i dag liksom med Sydkoreas president och Kanadas premiärminister.

Vi har det kontaktnätet för att se till att det internationella samarbetet också fungerar. Vi har det viktigaste samarbetet med EU, men även utanför är det viktigt att vi söker kontakt med de som är likasinnade och att vi fortsätter att driva våra frågor.

Exakt frågan om WHO får jag återkomma till.

Inrikesflyget och utökad trafikplikt

Anf. 81 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Om ett par dagar kommer Norrland att stå utan fungerande flygförbindelser. Norwegian har ställt ned flygplanen och lämnat den delen av landet. I går meddelade BRA att de gör detsamma, och SAS ringde runt och informerade regionråd med flera om att man kommer att göra precis likadant.

Det flygindustrin velat är helt enkelt att få besked av regeringen om man kan tänka sig någon form av utökad trafikplikt i detta allvarliga läge. Alternativet är att Sverige på ett par dagar kommer att stå utan inrikesflyg. Då kommer inte ingenjörer, sjukvårdspersonal, mediciner eller teknisk utrustning att komma vare sig till Norrland eller till Gotland med snabba transporter.

Vi moderater fattade beslutet i går att vi är beredda att göra en sådan upphandling, det vill säga att utöka trafikplikten och se till att vi har fungerande flygförbindelser utanför de få orter som i dag är upphandlade.

Min fråga till statsministern är om han och regeringen kan tänka sig att göra likadant, för det är bråttom. Norrland står strax utan fungerande snabba förbindelser.

Anf. 82 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Edward Riedl har helt rätt, och vi håller på med exakt den frågan. Infrastrukturminister Tomas Eneroth arbetar med hur vi säkerställer att vi har flyg där vi faktiskt måste ha flyg. Vi kan inte helt plötsligt stå utan i landsändar som är beroende av det.

Därför pågår det arbetet för fullt. Exakt när och hur får vi återkomma till, men vi kan inte lämna landsändar i sticket och säga ”tyvärr, ni blev utan”. Det är viktigt för oss. Vi arbetar på det, och vi får försöka hitta en så bra lösning som möjligt så snabbt som möjligt.

Anf. 83 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Herr talman! Varslen ökar nu kraftigt. Finansdepartementets senaste prognos, som vi fick höra i går, är att arbetslösheten i år kommer att nå åtminstone 9 procent. Även antalet konkurser ökar nu kraftigt.

Regeringen och oppositionen arbetar för att få åtgärder på plats, inte minst genom beslut här i riksdagen nästan dagligen. Det är åtgärder för att motverka konkurser och säkerställa att vi stöttar svensk ekonomi och svenskt näringsliv i denna tid.

Samtidigt möts vi av bekymrande signaler från en del näringslivsföreträdare om att en del insatser riskerar att bli alltför krångliga och att det är alltför svårt att som företagare förstå vilka insatser som nu kommer på plats och hur man som företagare kan ta del av dessa insatser. Vi hör också att den ränta på 6,6 procent som finns i regeringens förslag upplevs vara alltför hög för att man ska ha råd att ta del av insatserna.

Jag vill därför fråga om statsministern delar oron att dessa åtgärder riskerar att bli alltför krångliga för att företagare ska kunna dra nytta av dem.

Anf. 84 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tycker att helhetsbilden ändå är att många kommer att bli reellt hjälpta av de insatser som är gjorda – korttidspermitteringen, sjuklöneansvaret, arbetsgivaravgifterna, det vi gör på skatteområdet med uppskjuten moms och så vidare.

Vad gäller räntan på skatten är den fortfarande under diskussion. Vi kommer att återkomma med ett nytt förslag, eftersom det fanns även sådana synpunkter i riksdagen. Vi tycker naturligtvis att vi ska ta till oss den typen av förslag.

Jag vill alltså säga att helhetsbilden är att det här är bra i den här stunden, men det finns inget som inte kan bli bättre. Är det något vi kan för enkla och förtydliga ska vi göra det.

Det kommer dock inte att bli så att det inte finns någon administration eller att det inte finns något man måste söka eller vad man nu gör. Men då har vi många duktiga branschorganisationer och arbetsgivarorganisationer som finns där och stöttar sina företag.

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 11 (forts. från § 8) Apoteks- och läkemedelsfrågor (forts. SoU6)

Apoteks- och
läkemedelsfrågor

Anf. 85 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag lovade Mikael Dahlqvist att vi skulle ha ett litet replikskifte här, så jag uppfyller mitt löfte nu.

Som flera kollegor, även Mikael Dahlqvist, har lyft fram här i dag är det nu faktiskt ganska länge sedan Läkemedelsutredningens betänkande kom.

Min fråga till Mikael Dahlqvist är därför hur regeringen avser att hantera detta vidare och när vi kan se fram emot att regeringen kommer med

ett förslag. Kommer det något förslag ur denna utredning, och vad kan vi i så fall se fram emot kommer?

Jag tar också tillfället i akt att yrka bifall till reservation 6, vilket jag glömde göra i mitt anförande.

Anf. 86 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Tack, Camilla Waltersson Grönvall, för din fråga! Som du påpekade är det drygt ett år sedan betänkandet lades fram.

Sedan dess har ärendet varit ute på remiss, och det är ingen hemlighet att remissvaren spretar ganska mycket. Detta med finansiering av läkemedel, vem som så att säga ska stå för kalaset, är en känslig fråga. Men frågan bereds i Regeringskansliet, och man försöker hitta en gemensam nämnare för en lösning.

Det jag vill påpeka för Camilla Waltersson Grönvall, herr talman, är att det redan för ett antal år sedan fattades beslut om att det är regionerna som har kostnadsansvar för läkemedel. Sedan har det av tradition varit så att staten gått in med riktade pengar.

Detta måste man nu reda ut. Oavsett om det är staten eller regionerna som ska ha kostnadsansvaret måste man reda ut vem som gör vad. Har regionerna ansvaret för hälso- och sjukvården ingår läkemedel i det.

Men låt oss återkomma till detta när man är beredd att gå vidare med en proposition.

Anf. 87 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Regionerna har onekligen ett ansvar. Vad vi ser i dag är att inte minst de små regionerna har det ganska tufft med att hantera de stora kostnader som särskilt de nya, kraftfulla läkemedlen innebär.

Vi vet att de nya cell- och genterapierna kan innebära flera miljoner i kostnad för en och samma patient. Det som ligger i andra vågskålen är att de efter cirka fem års användning har fantastiska resultat.

För oss moderater är det oacceptabelt att det ska spela roll var någonstans i landet man bor för att man ska kunna ta del av dessa fantastiska behandlingar. Därför vill jag ställa frågan till Mikael Dahlgvist om han ser att det finns ett behov av större nationellt ansvarstagande för att vi ska kunna ge betydligt mer jämlik sjukvård och jämlik läkemedelsbehandling till våra invånare.

Anf. 88 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Ja, är svaret på den frågan. Vi ser redan en allt större ojämlikhet mellan regionerna, inte bara i läkemedelsbehandlingen utan även i sjukvårdsbehandlingen.

Vi socialdemokrater är tydliga med att välfärden ska prioriteras och att behovet ska styra den insats man får. Det spelar ingen roll om man i bor i Kiruna eller i Ystad; samma sak ska gälla.

Utredningen tar upp att man ska rikta en del pengar till specifika kostnader som en del regioner har till exempel på grund av att sällsynta diagnoser är överrepresenterade och även för nya läkemedel. Att man säkrar de kostnaderna så att alla får tillgång till den medicinska behandling som finns är självklart. Men det jag tror att det är viktigt att både regeringen

och vi här i kammaren funderar mycket på är vem som står för kostnadsansvaret.

Jag tycker inte att vi kan ha det så att det är å ena sidan regionen, å andra sidan staten. Vi ser en tydlig bild när det gäller krisberedskapshandlingen ute i regionerna.

Låt oss återkomma till detta. Jag delar din uppfattning, Camilla Waltersson Grönvall.

Anf. 89 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Herr talman! Vårt land befinner sig i en kris, i ett krig mot en osynlig fiende – ett virus som ingen har immunitet mot och som har spritt sig över vår värld och skördar liv i snart alla dess länder.

Herr talman! För några månader sedan jobbade vi frenetiskt, men ändå i lugn och ro, med att titta på var vi behöver skärpa vår beredskap. Vi behöver se till att läkemedel finns och inte restnoteras och att medicintekniska produkter finns tillgängliga när de behövs. Vi noterade brister.

I dag befinner vi oss mitt i skarp krishantering, med sjukvården och människors hälsa i centrum, på liv och död.

Herr talman! Jag känner mig trygg med det svenska systemet. Vi har kompetenta, självständiga myndigheter och en hälso- och sjukvård som står sig fantastiskt i internationell konkurrens. Vi har klara beslutsstrukturer, en hög tilltro till experter i vårt land och en sammanhållning i ett land där alla hjälps åt, tillsammans, inte minst nu när det är kris. Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, MSB, Försvarmakten, sjukvården – alla gör ett fantastiskt arbete i denna svåra tid.

Vi prövas, och det blir tydligt att något väldigt väsentligt glömdes bort vid avregleringen av apoteken 2009 och senare, nämligen att vi måste ha en beredskap. Vi måste ha en läkemedelshållning även om vi har en avreglerad marknad. Detsamma gäller medicintekniska produkter. Vi får inte hamna i situationer där människor får sorteras bort för att det inte finns respiratorer så det räcker och där de som jobbar inom sjukvården inte har den utrustning de behöver.

Tydligt blir också att nationella samordningsstrukturer krävs, bland annat för upphandling internationellt. I dag gör Socialstyrelsen ett fantastiskt jobb med detta.

Vidare blir det tydligt att svenskt näringsliv spelar en väldigt viktig roll, också i kriser. Det handlar om förmågan att ställa om. Vi har sett att man har gått över från att producera Absolut vodka – även om det fortfarande produceras – till att också producera handsprit, som behövs inte minst i en hårt belastad sjukvård.

Tydligt är att vi behöver lager och till viss del behöver kunna försörja oss nationellt, samtidigt som vi ska jobba hårt för frihandel i världen.

Herr talman! I skrivelsen *Motståndskraft* tas alla dessa aspekter upp, och i dag överlämnar Åsa Kullgren ett delbetänkande i den utredning om hälso- och sjukvården i det civila försvaret som går djupare in i det som berör vår hälso- och sjukvård. Detta ger en god grund för det arbete som ligger framför oss.

Herr talman! Jag känner mig trygg med att de utmaningar vi har i dag när det gäller läkemedelsförsörjning inom sjukvården och medicintekniska komponenter kommer att tas väl om hand, inte minst i förhandlingarna om totalförsvarets framtid.

Herr talman! Med de orden yrkar jag bifall till socialutskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 13.)

§ 12 Frågor om psykisk hälsa

Socialutskottets betänkande 2019/20:SoU10
Frågor om psykisk hälsa
föredrogs.

Anf. 90 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Förra året när vi debatterade motionsbetänkandet om psykisk ohälsa hade vi precis enats om två tillkännagivanden. Det första tillkännagivandet byggde på alliansmotionen om stärkt tillsyn och uppföljning av barn- och ungdomspsykiatri. Det andra handlade om samsjuklighet, alltså när en person lider av både psykisk ohälsa och en beroendesjukdom. Regeringen fick i uppdrag att se över hur vården för en person med samsjuklighet kan samlas hos en huvudman.

Jag ställer mig frågan vad som har hänt med dessa tillkännagivanden under året. Jag hoppas att någon representant från de två regeringspartierna eller dess stödpartier vill kommentera detta.

Herr talman! Så till det vi ska diskutera i dag. Det är en märklig tid – det konstaterar vi alla. Covid-19 överskuggar allt just nu. Allt är inte nattsvart. Vi ser en politik som enas, ett samhälle som går samman och enskilda insatser som gör hjärtat varmt.

Men vi ser också en ekonomi som snabbt har bromsat in, en sjukvård som är mycket hårt belastad, företag som går i konkurs och människor som sägs upp. Det kan antas att det vi talar om här i dag, nämligen den psykiska ohälsan, kommer att öka. Många känner oro för sin hälsa, sitt jobb eller någon anhörigs hälsa. Den psykiska ohälsan kan också öka till följd av social isolering och de förluster av nära och kära som vi kommer att få vara med om. Vad vi nu gör för insatser för att förebygga den psykiska ohälsa som kommer att uppstå till följd av coronaviruset kommer att ha stor inverkan framöver.

Herr talman! Suicide Zero varnade för några dagar sedan för den risk de som organisation med stor kunskap ser för att även självmorden kommer att öka. Detta antagande är väl underbyggt. En studie av forskare på Oxford University 2011 avsåg självmordsstatistik från Europa och Nordamerika åren efter finanskrisen 2008. Forskarna kunde koppla minst 10 000 självmord till den finansiella krisen. Detta måste vi ta på allra största allvar. Det är nu regeringen behöver agera och rusta hälso- och sjukvården för det som kommer efter själva viruset.

Det finns också en studie från Kina och Wuhanområdet, där 1 200 sjukvårdsanställda ingår. En betydande majoritet av den vårdpersonal som var

direkt involverad i arbetet med covid-19 led av ångest, depression och insomni.

Herr talman! Så till de moderata förslagen. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 2.

Moderaterna vill öka samarbetet mellan psykiatri och övriga delar av hälso- och sjukvården. Patienter inom psykiatri upplever att de är mindre delaktiga och mindre informerade än patienter i den övriga somatiska vården. Detta måste förändras. Moderaterna vill pröva möjligheterna att ta fram ett samarbetsavtal mellan berörda aktörer inom psykiatri och övrig vård i syfte att se till att rätt vård, av hög kvalitet, ges i tid inom psykiatri och den somatiska vården.

Moderaterna vill också att det ges ett uppdrag att upprätta ett systematiskt samarbete mellan psykiatri och delar av den ideella sektorn, såsom idrottsföreningar och musik- och kulturverksamheter. Inte minst covid-19 har visat hur viktiga de ideella krafterna är. Den ideella sektorn förtjänar verkligen att lyftas och uppskattas. Men den behöver också långsiktiga spelregler, och den behöver kunna planera sin verksamhet. Därför behövs mer av systematiskt samarbete mellan psykiatri och ideell sektor.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag än en gång understryka att vi nu med kraft utifrån dagens situation gemensamt måste finna vägar både kortsiktigt och långsiktigt för att bekämpa den psykiska ohälsan.

Anf. 91 CLARA ARANDA (SD):

Herr talman! Den psykiska ohälsan adresseras som vår tids största folksoutmaning. Och när vi nu befinner oss i denna svåra tid med tuffa beslut att fatta – beslut som avgör liv och människors framtid – gäller det att ha perspektiv. Vi måste ställa oss frågan: Finns det fler riskgrupper än de som löper risk att bli svårt sjuka av coronaviruset?

Svaret på den frågan är ja. Personer med psykisk ohälsa är en ytterligare riskgrupp.

Det kan kanske vara svårt att vid första anblick se allvaret. Men precis som insikten om att barn och kvinnor som tvingas befinna sig i avskyrda hemmiljöer blir hårt drabbade av coronakrisen finns det fler sårbara och utsatta människor som kommer att påverkas negativt.

Äldre är en grupp som är särskilt drabbad av ångest, depression och självmordstankar. När nu personer över 70 år uppmanas att isolera sig och därmed undvika sociala kontakter riskerar deras psykiska hälsa att försämrast hastigt. Alla äldre har inte heller närstående som kan stötta och hjälpa till på olika sätt. Alla äldre har inte någon att ringa när ensamheten är som störst.

I vårt absoluta fokus på att skydda våra äldre måste vi lyfta blicken och se till att vi också är medvetna om vad som krävs för att göra det på bästa tänkbara sätt. Vi kan inte isolera sårbara grupper utan att ha en förståelse för vilka konsekvenser och vilket lidande det kan innebära om vi inte gör det på rätt sätt.

Herr talman! Den ökade psykiska ohälsan hos landets unga blir inte mindre relevant i dessa tider. Självmordstankar försvinner inte bara för att fokuset ligger på annat håll. Riskerna är i stället att antalet självmord ökar i dessa svåra tider.

Prot. 2019/20:99

2 april

Frågor om
psykisk hälsa

Ungdomar förlorar exempelvis sina rutiner och har inte länge samma möjlighet att träffa en skolpsykolog eller en kurator. Det påverkar vardagen, och det påverkar den psykiska hälsostatusen.

Personer som lider av psykisk ohälsa hänvisas i dag till vårdcentraler och psykiatrin samtidigt som besök inte ska tillåtas vid förkylningssymtom. Hur ska vården då hantera en individ med både självmordstankar och förkylningssymtom? Det är denna typ av frågor vi måste börja ställa nu, för vi ser fortfarande inte slutet på coronakrisen.

De insatser som regeringen gjort för att förhindra smittspridning och skydda vår befolkning är viktiga och ska genomföras. Men vi måste samtidigt vara medvetna om att regeringens insatspaket helt saknar åtgärder som täcker upp för konsekvenserna hos sårbara grupper. Och trots det faktum att ideella organisationer nu ser vikten av att stärka upp sina verksamheter – exempelvis stödtelefonjour för äldre och personer med självmordstankar – så kommer statliga insatser att krävas.

Herr talman! Vi har i dag en beredskap som fallerar på flera nivåer. Trots vårt höga skattetryck kan vi inte leverera ett lättillgängligt och offentligt stöd för personer med självmordstankar. När vi nu befinner oss i ett akut krisläge får vi förlita oss helt på ideella organisationer. Det är inte hållbart.

Som de allra flesta känner till lades Hjälpplijnen ned vid årsskiftet. Det var en välfungerande telefonjour som hade fyllt en extra viktig funktion i dag, och det tror jag att de allra flesta kan hålla med om.

Sverigedemokraterna vägrade att acceptera nedläggningen från första stund och har lyft fram beslutet som enormt problematiskt. Med anledning av detta tog vi upp ärendet för behandling i riksdagens socialutskott i form av ett utskottsinitiativ, där vi ville se ett regeringsuppdrag som innefattade att regeringen skyndsamt skulle verka för att Sverige ska ha en välfungerande, rikstäckande jourtelefonverksamhet. Detta för att kunna möta det stora behovet som finns och i och med det säkerställa att personer som lider av psykiska besvär och suicidala tankar har någonstans att vända sig, vilket vi menar borde vara en absolut självklarhet.

Trots att så många företrädare från en rad olika partier har beklagat sig över nedläggningen av Hjälpplijnen ställde sig inget parti bakom utskottsinitiativet.

Detta borde inte vara en partipolitisk fråga. Det borde handla om sunt förnuft. Fina ord från en talarstol är inget mer än slag i luften om man inte är beredd att ta ansvar.

Herr talman! Jag kan garantera att Sverigedemokraterna kommer att fortsätta att kämpa för att människor som lider av psykisk ohälsa och självmordstankar ska få adekvat hjälp. Vi kommer aldrig att tillåta att frågan om Hjälpplijnen glöms bort. Sverige ska ha en nationell jourtelefonverksamhet för psykisk ohälsa som är tillgänglig och hjälper dem som är i behov av stöd och vägledning vidare i vårdkedjan.

Detta är en starkt prioriterad fråga för oss och vi kommer att göra allt vad vi kan för att rätta till det allvarliga misstaget att lägga ned Hjälpplijnen, vilket vi menar verkar ha skett helt utan eftertanke.

Med detta sagt vill jag avslutningsvis yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nr 1.

Anf. 92 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Vi ser nu hur många äldre är mer isolerade och ensamma än någonsin. De är åtskilda från människor som betyder mycket från dem. De är åtskilda från viktiga vanor och fritidsintressen.

Samtidigt ser vi samma sak för de yngsta. Unga människor med distansundervisning hamnar ändå på ett större avstånd från sin favoritlärare eller från en trygg vuxen i en fritidsaktivitet.

Men det jag vill prata om nu är också viktigt alla vanliga dagar, när vi inte har ett virus som låser in oss och håller oss isär. För psykisk ohälsa och psykisk sjukdom är något som finns här hela tiden, även om det blir efter värre nu.

Herr talman! Unga människor behöver oss vanliga dagar och ännu mer nu. Det behövs politiska insatser för en god miljö i skolan, på arbetsplatser, i elevhälsa, i vardagssjukvården och i den specialiserade sjukvården. Det är viktigt för oss att den här frågan innefattas i överenskommelsen mellan oss liberaler och de övriga januariavtalspartierna.

Samtidigt ser vi hur våra äldre nu bär den allra tyngsta bördan. De bär det tyngsta oket av den pandemi som nu sköljer över oss och som vi inte vet när den försvinner.

Socialstyrelsens rapport *Psykisk ohälsa hos personer över 65 år och äldre* visade att psykisk ohälsa är vanligare hos människor över 65 än hos vuxna under 65, och detta var innan coronakrisen inträffade och innan vi bad dem att stänga sin dörr och inte öppna.

Vi vet också att psykisk ohälsa är vanligare hos människor som behöver stöd från kommunen – kommunal äldreomsorg eller sjukvård. Vi vet att äldre män är kraftigt överrepresenterade i självmordsstatistiken. Samtidigt är vi smärtsamt medvetna om att kunskaperna om äldre människors psykiska ohälsa och psykiska sjukdomar och om hur vi ska behandla dem är alldeles för små. Ni hör ju.

Det finns bara en sak vi kan göra, som jag och vi liberaler bedömer det: Vi måste stärka kunskaperna om äldres psykiska hälsa och vård, och vi måste stärka äldrepsykiatrin. Därför yrkar jag bifall till vår reservation 5 om stärkt vård och kunskap om äldres psykiska hälsa och sjukdom.

Vi vet alltså vad vi vill göra, men hur? Hur ska vi arbeta för god vård över hela landet och för alla, vilka vi än är, var vi än kommer från, vilken ålder vi än har och vilken bakgrund vi än har?

Vården för psykiska sjukdomar behöver ofta finnas nära oss. Men ibland är den också mycket svår och måste finnas där kunskapen är som starkast. För att man ska kunna hitta rätt avvägningar och rätt kunskap och se till att möta människor där de behöver mötas föreslår vi liberaler en nationell psykiatristrategi. Vi vill att regionala psykiatricentrum inrättas, med regionala cancercentrum som modell, och att vi har en nationell samordning av detta som styrs av kunskap. Det tror vi är rätt väg att gå.

Dessutom ser vi att kunskapen måste kunna spridas från människa till människa. Vi vill ha en ökad brukarsamverkan. Vi tror att människor med egen erfarenhet av psykisk ohälsa och psykisk sjukdom har mycket att lära medarbetare och förtroendevalda i sjukvården.

Vi tror också att både patienter och anhöriga på många håll gärna skulle vilja ha fler utbildningar och fler självhjälpgrupper. Det här måste säkras över hela vårt land. Det behövs en bättre struktur och bättre hjälp till dem

som behöver. Men allra viktigast, herr talman, är ju kloka personer just där och då. Det finns ingen organisation och inget politiskt förslag som någon sin kan överbygga en brist på kloka personer.

Där är jag till att börja med mycket, mycket tacksam för de förslag som lagts fram och som vi förhoppningsvis snart behandlar om att utvidga den så kallade kvacksalverilagen.

Det är inte rimligt att vem som helst efter några dagars utbildning av mycket tveksam kvalitet kan kalla sig själv certifierad eller auktoriserad healer eller terapeut. Så ska det inte vara. Man ska inte kunna påstå att man kan behandla allvarliga sjukdomar om man inte kan det, och det måste vi som sjuka och som anhöriga kunna lita på. Det kan vi inte i dag, men jag är glad att det verkar bli så snart.

Jag vill också att sköra, utsatta människor ska veta att när de kommer till sjukvården får de stöd av kunniga och erfarna personer. Dessa personer ska ha det bästa möjliga skyddet och stödet från oss alla, i kris som nu men också i vardagen. Vi måste börja lyfta sjukvårdens anställda, för det kan inte vara så att första linjens skydd mot att livet går sönder ska vara en utmaning redan i vardagslunken.

Vi ska alltså ha stöd till de sköra och bättre organisation men allra främst bättre villkor för människor att mötas – alla de som i slutändan gör hela skillnaden. Där tror jag att vi är på väg framåt, och den dag vi står där har vi helt andra möjligheter att skydda dem som verkligen behöver oss.

Anf. 93 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Jag känner oro över pandemin, precis som många andra människor gör. Det vore snarare konstigt om vi inte gjorde det. Det är ett nytt virus, och vi tvingas lära oss om hur det fungerar samtidigt som vi ska utforma de bästa åtgärderna för att minska smittspridningen och klara vården. Det är inte bara Sverige som är drabbat utan i princip hela världen. Det är klart att vi känner oro.

Att känna oro är naturligt. Samtidigt vet jag att oro och ångest kan medverka till psykisk och fysisk ohälsa. Det kan också leda till svår sjukdom. Psykisk hälsa är inte självklart. En god hälsa kan vi ofta påverka men inte alltid. Ibland drabbas vi, trots allt vi gjort för att undvika ohälsa och sjukdom.

Jag gör vad jag kan för att följa myndigheternas råd under pandemin. ”Social distansering” har varit ett negativt uttryck för mig, men jag inser att det nu är en nödvändighet för att vi ska kunna minska smittorisken, klara de äldre och klara vården.

Vi kommer nu att ha en tid där vi behöver hjälpas åt och kompensera för det fysiska avstånd vi behöver hålla mellan oss människor. Det kan vi göra genom att ringa oftare och att använda videomöte när det går.

Att vara ute är viktigt, nu som alltid annars. I pandemins tidevarv promenerar vi för oss själva. Men vi tar chansen, om den finns, att vara ute och njuta av våren som spritter till just nu. I går när jag tog en längre promenad hann jag se de små skotten som är på väg fram på varje buske och träd. Det är så fantastiskt! Det kommer att bli vår.

Herr talman! Jag önskar att alla kunde känna denna glädje just nu – att det trots allt är en vår på gång och att det kommer något bättre. Men så är

det inte, varken nu eller annars. Många kämpar med psykisk ohälsa och en del även med svår psykisk sjukdom.

Det är nödvändigt att vi har en hälso- och sjukvård som ger vård efter behov och som ger oss hjälp när hälsan sviktar. För många människor är också olika slags sociala insatser viktiga. Det civila samhället bidrar också med mycket som stärker relationer.

Till följd av pandemin behövs många kompensatoriska åtgärder. Där har kommuner och regioner, men även det civila samhället, ett stort ansvar. Exempelvis är det viktigt att extra statligt stöd ges till olika slags hjälplinjer så att de kan öka sin verksamhet och ge stöd till människor som känner oro. Bris och Mind är exempel på goda, fungerande verksamheter som med extra stöd kanske kan utökas.

Området psykisk hälsa innehåller många delar, och jag kommer att beröra endast ett fåtal i detta anförande. För den som önskar det finns mer att läsa i Kristdemokraternas motion.

Herr talman! För att nå en bättre psykisk hälsa behöver många samhällssektorer vara med. Vård och sociala insatser är självklara. Men lika viktigt är hur skolan fungerar, kulturens bidrag, samhällsplaneringen, socialförsäkringarnas utformning, arbetsplatserna och mycket mer.

Detta var skälet till att fem riksdagsutskott i början av året möttes till en gemensam offentlig utfrågning på temat psykisk hälsa. Rapporten i min hand, *Offentlig utfrågning på temat psykisk hälsa i ett Agenda 2030-perspektiv*, är en liten skrift som redovisar allt som sas och presenterades under den förmiddagen.

Här finns många olika sektorer representerade som på olika sätt bidrar till en god psykisk hälsa – eller till det omvända, psykisk ohälsa, om man gör fel. Genom att vi fem utskott arbetade tillsammans den förmiddagen visade vi att psykisk hälsa berör stora delar av samhället, och vi måste alla bidra för att nå en förbättring.

En förmiddag i riksdagen ger i sig ingen förbättring. Men förhoppningsvis leder det till att vi är många fler som ser att insatser hänger ihop. Vi blir fler som sätter upp psykisk hälsa som ett viktigt mål för hela samhället.

Det är nödvändigt att det finns med nu när vi gemensamt arbetar för att klara pandemins konsekvenser. Jag är glad över ett brett politiskt engagemang och diskussioner i god anda om olika slags åtgärder i stället för politiskt spel som sällan tjänar något till.

De insatser vi nu gör från finansutskottet, arbetsmarknadsutskottet, näringsutskottet, utbildningsutskottet och så vidare hänger ihop med psykisk hälsa. Att mista jobbet, tvingas till isolering under lång tid eller tvingas vänta på den operation man behöver, men som kan anstå när pandemin är här, är sådant som nu drabbar människor. Till en del kan vi kompensera det genom politiska åtgärder, så stöd av olika slag är verkligen nödvändigt.

Vi behöver förstås också använda den tid vi har för att ringa nära och kära som vi inte får träffa på ett tag. Det offentliga insatser tillsammans med allt vi gör frivilligt hänger ihop. Tveka inte att söka hjälp om du känner oro eller ångest! Jag är glad att det som kallas första linjens hjälp håller på att utvecklas runt om i landet. Vi har mycket kvar, men vi tar steg framåt.

Prot. 2019/20:99

2 april

Frågor om
psykisk hälsa

När du drabbats av svår sjukdom ska du känna trygghet i att vården finns där och klarar att möta alla de behov du har: vård för att må bättre, möjlighet till rehabilitering när det behövs och stöd under en länge period när sjukdomen klingar av.

Det ska vara personcentrerad vård utifrån dina behov. Även där har vi en bit kvar, men jag gläds över de steg vi tar framåt.

Jag hoppas att vi nu kan ta fler steg framåt genom kloka riksdagsbeslut. Detsamma gäller det arbete som kommuner och regioner bedriver. Alla behöver vi ha psykisk hälsa som ett viktigt mål.

Anf. 94 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i socialutskottets betänkande 10 som handlar om psykisk hälsa.

Herr talman! I en tid som denna känner många människor en stor oro över att de ska bli smittade eller att deras anhöriga ska bli smittade av covid-19. Även om det görs mycket för att förhindra smittan finns det en stor oro över att livet inte är som det brukar. Planer och resor får ställas in. Att inte kunna umgås med nära och kära och att den där efterlängta kramen uteblir kan kännas ganska tufft.

Många undrar hur det blir med jobbet, hur det blir med ekonomin, hur lönen blir i april och om den kommer att räcka till hyra, mat och räkningar. Detta sker i en tid då vi vet att många redan har problem med sin psykiska hälsa, vilket är ett av vår tids stora samhällsproblem.

Herr talman! För oss socialdemokrater är den psykiska hälsan för flickor, pojkar, kvinnor och män ett prioriterat område. Vår statsminister sa redan i regeringsförklaringen den 10 september 2019 att den psykiska ohälsan är ett av vår tids stora samhällsproblem, att det är viktigt med tidiga insatser och att det ska bli enklare att få hjälp.

I årets budget avsattes 2,2 miljarder kronor för insatser som syftar till att förebygga psykisk ohälsa och främja den psykiska hälsan. Barn och unga är en särskilt prioriterad grupp.

Den psykiska ohälsan är också en viktig punkt i januariavtalet, som regeringen har kommit överens om med Centerpartiet och Liberalerna, där våra fyra partier är överens om att psykiatri och elevhälsan ska stärkas och en ny vårdform ska utredas där patienterna snabbt ska få hjälp vid lättare psykisk ohälsa. Ett mål om en köfri barn- och ungdomspsykiatri ska också slås fast.

Staten och Sveriges Kommuner och Regioner ska sluta ett avtal om ett större statligt ansvarstagande med ökande resurser för att stärka elevhälsan, för förebyggande arbete och för att motverka mobbning.

Det är den lättare psykiska ohälsan som ökar, inte de psykiska sjukdomarna. Den psykiska ohälsan finns i alla åldrar. Orsakerna kan vara depression, arbete i en dålig arbetsmiljö, mobbning eller psykisk sjukdom. Orsakerna kan vara väldigt många och ibland svåra att förstå. Det som är extra oroväckande är att allt fler barn och unga upplever och har en sämre psykisk hälsa.

Herr talman! År 2018 tog 1 268 människor sitt liv. 886 var män och 382 var kvinnor. Av dessa personer var 9 barn under 15 år. Detta är så svårt att förstå, både för oss och för de närmaste. Det är en väldigt stor tragedi.

I ytterligare 306 fall fanns det en misstanke om att det kunde vara suicid, men det är inte bekräftat. Det är siffror som vi sällan talar om och som få känner till.

Jag ska göra några jämförelser som fler känner till. Samma år, 2018, som var ett extra mörkt år när det gäller omkomna i trafiken dog 324 personer där. År 2019 omkom 223 personer i trafiken. Detta är också tragiskt.

Det är inte lika lätt att tala om den psykiska ohälsan som det är att tala om en annan sjukdom som man har eller om en anhörig dör i en olycka. Här tror jag faktiskt att vi alla kan bidra på något sätt. Det handlar om att våga fråga eller att våga berätta, att ta sig tid och våga lyssna. Det handlar också mycket om bemötande och medmänsklighet.

Det är inte ovanligt att skuld, skam och rädsla gör att man inte söker hjälp utan försöker självmedicinera med alkohol, droger eller tabletter som handlas på nätet, vilket inte brukar hjälpa. Den som lider av psykisk ohälsa bör få hjälp snabbt, behöver behandlas med rätt medicin och få rätt behandling av rätt och kompetent personal.

Det är viktigt att vi lär mer. Därför tycker jag att det är bra att Folkhälsomyndigheten har fått i uppgift att genomföra kunskapshöjande insatser inom psykisk hälsa och suicidprevention samt minska okunskapen kring just ohälsa och suicid.

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att kartlägga och analysera området psykisk hälsa. Och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering fick i februari 2020 i uppdrag att utvärdera insatserna för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid bland barn och unga. De ska också identifiera kunskapsluckor och belysa områden där vi behöver mer forskning och peka på behov som främjar barns och ungas psykiska hälsa.

Herr talman! Mycket är på gång, och mycket görs. Men det som är väldigt viktigt är att man redan i lägre åldrar fångar upp den psykiska ohälsan genom förebyggande åtgärder och god elevhälsa och får bort köerna till barn- och ungdomsmottagningarna.

Det handlar också om att värna om personalen och göra arbetet mer attraktivt och höja statusen på att arbeta i just psykiatrin. Samverkan måste bli bättre mellan de olika aktörerna för att människor ska få möjlighet till bra och snabb vård.

Herr talman! I dessa coronatider, som vi aldrig tidigare har upplevt och som kommer att gå till vår historia, vet ingen hur vår egen hälsa kommer att påverkas eller om våra nära och kära kommer att drabbas. Men vi kan anta att detta kommer att påverka folkhälsan på ett eller annat sätt. Jag är mycket orolig för att den psykiska ohälsan i virusets spår än mer kommer att bli en samhällsutmaning som vi måste fortsätta att prioritera en längre tid.

Det som är så viktigt just nu och en tid framöver är att vi gör det där lilla extra, att vi hjälps åt och ställer upp för varandra men att vi också visar att vi är ett samhälle som håller ihop och tar beslut för att vi ska klara av detta så bra som möjligt.

(forts. § 14)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.57 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU51 Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd vid korttidsarbete och andra åtgärder med anledning av coronaviruset

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU18 Genomförande av EU:s ändringsdirektiv om byggnaders energiprestanda

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU6 Apoteks- och läkemedelsfrågor

Punkt 3 (Frågor om effektiv och säker läkemedelsanvändning i övrigt)

1. utskottet
2. res. 3 (SD)

Votering:

45 för utskottet
10 för res. 3

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 3: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 4 (Generikasystemet)

1. utskottet
2. res. 4 (M, KD)

Votering:

38 för utskottet
14 för res. 4

3 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 MP

För res. 4: 11 M, 3 KD

Avstod: 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 6 (Finansiering av vissa läkemedel)

1. utskottet
2. res. 6 (M, SD, KD)

Votering:

31 för utskottet
24 för res. 6
294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 6: 11 M, 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 7 (Restnoterade läkemedel)

1. utskottet
2. res. 8 (V)

Votering:

41 för utskottet
4 för res. 8
10 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 8: 4 V

Avstod: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 8 (Stärkt arbete mot läkemedelsbrist)

1. utskottet
2. res. 9 (SD, L)

Votering:

42 för utskottet
13 för res. 9
294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 9: 10 SD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 13 (Etablering av farmaceuter på distans)

1. utskottet
2. res. 13 (C)

Votering:

50 för utskottet
5 för res. 13
294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2019/20:99
2 april

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP
För res. 13: 5 C
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Frågor om
psykisk hälsa

§ 14 (forts. från § 12) **Frågor om psykisk hälsa** (forts. SoU10)

Anf. 95 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Hälften av invånarna i Sverige beräknas någon gång under sin livstid drabbas av psykisk ohälsa i någon form. Vi kan konstatera att psykisk ohälsa är vår tids stora hälsoutmaning.

Den psykiska ohälsan ökar framför allt bland unga och kvinnor. Orsakerna är komplexa och bottnar i en rad olika faktorer. Det klivna samhället, där vissa grupper befinner sig i arbetslöshet och utanförskap, spelar en stor roll. För unga är ofta bristerna i den svenska skolan, mobbning, dålig självkänsla och problem inom familjen viktiga orsaker.

Kvinnors psykiska ohälsa tros ha koppling till effekterna av dagens familjebildningsmönster. Samtidigt som kvinnor i genomsnitt utför fem timmar mer obetalt arbete under en vecka jämfört med män arbetar många mammor heltid.

Antalet sjukskrivningar som sker till följd av psykiatriska diagnoser fortsätter att öka. Det är lättare psykiska tillstånd, exempelvis stresssymtom, som står för den största ökningen. Kvinnor är överrepresenterade i denna grupp. Tillsammans med nedstämdhet står stressrelaterade symtom för omkring 90 procent av alla sjukskrivningar till följd av psykiatrisk diagnos. Sjukskrivningstiden är också längre för psykiatriska diagnoser än för andra tillstånd. Sammantaget innebär detta att psykisk ohälsa står för den största andelen av de pågående sjukfallen.

Tillgängligheten till terapi och samtalsstöd är i dag för dålig, och väntetiderna för att få kvalificerad hjälp är ofta långa. Ett grundproblem handlar om den rådande kompetensbristen inom psykiatrin. Människor med lättare psykiska tillstånd är dock inte alla gånger i behov av att träffa en specialist utan kan bli hjälpta genom enklare samtalsstöd. I synnerhet är detta sant då problemen ännu inte har gått så långt att sjukskrivning behövs.

Under många år har vi stått i denna kammare och konstaterat i olika debatter, frågestunder och interpellationer att den psykiska ohälsan ökar, och siffrorna i dag talar sitt tydliga språk. Trots stora satsningar från aktörer på alla nivåer och hårt arbete från berörda personalgrupper motsvaras inte behovet av vård och stöd till dem som lider av psykisk ohälsa. Vi ser därför att det krävs både långsiktiga mål och möjlighet till snabba och genomgripande samhällsförändringar för att sätta stopp för ökningen av psykisk ohälsa.

En grupp som jag särskilt skulle vilja lyfta fram och uppehålla mitt anförande kring är barn och unga.

Tidig upptäckt av barn och ungdomar som är i behov av stöd är en förutsättning för att kunna förebygga psykisk ohälsa och ett framtida utanförskap. Ofta kan dessa barn upptäckas redan i förskoleåldern eller så tidigt som när den blivande mamman besöker mödravårdscentralen för kontroller.

Mellan 0 och 18 års ålder möter så gott som alla barn och ungdomar barnhälsovården, förskolan och därefter grundskolan och gymnasiet. Vården för barn och unga måste därför finnas betydligt mer inom skolans väggar och fungera som den första naturliga kontakten för unga vid fysiska eller psykiska problem. Elevhälsan spelar en viktig roll för allt förebyggande hälsoarbete. I dag är ansvaret för barn och ungas välmående utspritt på flera olika verksamheter. Det gäller framför allt förskola, skola, inklusive elevhälsa, socialtjänst, mödra- och barnhälsovård och ungdomsmottagningar. De olika verksamheterna som möter barnet i olika stadier i livet gör sitt allra bästa, men de samarbetar inte med varandra i närheten så mycket som krävs för att kunna vända trenden av allt sämre psykisk hälsa.

Därför vill Centerpartiet att verksamheterna arbetar mer gemensamt i en samlad barn- och ungdomshälsa. Och elevhälsan liksom primärvården behöver byggas ut. Kan hälsovården som riktar sig till barn och unga byggas ut kommer den att bli mer tillgänglig, vilket i sin tur ger förutsättningar att fånga upp unga som mår dåligt innan lättare psykiska åkommor hinner utvecklas till mer allvarliga tillstånd. För att kunna skapa en samlad barn- och ungdomshälsa måste alla former av hinder mot att utbyta information, som i dag stoppar verksamheter som riktar sig till barn, rivas.

Detta sätt att ta bort vattentäta skott mellan dem som arbetar med ungas hälsa används bland annat i Skottland med väldigt goda resultat. Insatserna utgår från barnet i stället för byråkratin. Beslut går snabbare, och information når rätt och i tid. För att göra detta möjligt fullt ut i Sverige ska sekretesslagstiftningen ändras i syfte att göra det möjligt att utbyta information om ett barn mellan sjukvård, elevhälsa och socialtjänst.

Centerpartiet har lagt fram förslag som syftar till att elevhälsan ska värderas upp genom att man bygger ut den med fler kompetenser. Vi vill förtydliga i skollagen att rektorerna ansvarar för och samordnar elevhälsan på skolorna samt att elevhälsa ska ingå som ämne i rektorsprogrammet. Vi vill även att undervisning i ämnet livskunskap ska införas inom ramen för idrott och hälsa.

Om vi menar allvar med ambitionen att sluta hälsoklyftorna inom en generation är psykisk hälsa ett område som kräver ett massivt och långsiktigt gemensamt ansvarstagande för att skapa förutsättningar för kommuner och regioner att göra sitt jobb på allra bästa sätt.

Anf. 96 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Självklart kommer den pandemi vi upplever nu också att skapa en pandemi av psykisk ohälsa i Sverige – det är jag helt övertygad om. Därför måste vi se till att hela området psykisk hälsa stärks, alltifrån hjälplinjer till psykiatri och så vidare. Det är en självklarhet. Jag tror till och med att många här i salen känner ångest inför det här. Hur känner då inte människor som i sitt vanliga liv lider av psykisk ohälsa?

Fru talman! Om Jack Nicholsons figur McMurphy i filmen *Gökboet* hamnat i vår tid skulle han nog ha blivit väldigt förvånad. De auktoritära mentalsjukhusen är borta, men den psykiska ohälsan ökar kraftigt hos pressade barn och vuxna i vårt ganska ojämlika samhälle. När barn skär sig i armarna av prestationsångest inför proven eller känner sig värdelösa vid jämförelser på sociala medier är det inte samhällets villkor som främst kritiserar. Viljan att förstå orsakssambanden sträcker sig sällan utöver barnet eller familjen.

Fru talman! Psykisk ohälsa hos barn i åldrarna 10–17 år har ökat med över 100 procent på tio år. För unga vuxna, 18–24 år, är ökningen närmare 70 procent. Då ska man komma ihåg att det är en hel skala när man talar om psykisk ohälsa. Det handlar inte bara om psykoser utan också väldigt mycket om olika typer av ångest och depression som kan åtgärdas med rätt behandling.

Ökningen blir också svårbegriplig när bokstavsdiagnoser och självska-debeteenden hålls ängsligt separerade från trångboddhet och barnfattig-dom trots mängder av rapporter som man kan läsa uppifrån och ned från Bris, Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten om att psykisk ohälsa inte slår helt blint, fru talman, utan har starka samband med ekonomisk och social utsatthet.

Problem som ångest, oro och sömnlöshet är nästan dubbelt så vanliga hos lågutbildade. Kvinnor mår psykiskt sämre än män, ännu sämre om de har utomeuropeisk bakgrund och jobbar med låga löner och osäkra förhål-landen. Ju sämre ekonomi familjen uppges ha, desto vanligare är självrap-porterad psykisk ohälsa hos tonåringar. Och den fjärdedel av alla elever som har de lägsta betygen i årskurs 9 i grundskolan har sex gånger högre risk för att göra ett självmordsförsök jämfört med den fjärdedel som har de högsta betygen. Skolan spelar en oerhörd roll för den psykiska hälsan hos unga; den är oerhörd viktig.

Fru talman! Vi behöver satsa ännu mer resurser direkt på både barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri. Vi kan se att det över hela landet är brist på psykologer, specialistsjuksköterskor och psykiatri-ker. Personalen är ju nyckeln till en robust barn- och ungdomspsykiatri, och det är dags att anställa fler inom psykiatri med bra löner och bra ar-betsvillkor. Det ska förstås gälla inom hela sjukvården.

Sedan vill vi också gärna titta på hur vi kan få en sammanhållen barn-, elev- och ungdomshälsovård som leder till en mer jämlik tillgång till häl-sofrämjande insatser under hela uppväxten, oavsett bostadsort, val av sko-la eller vårdgivare. Barn till föräldrar med psykisk ohälsa eller missbruks-problem ska garanteras egenhjälp. De barnen har en mycket hög risk för att själva må psykiskt dåligt.

Socialstyrelsen borde få i uppdrag att se över förutsättningarna för ökad uppföljning av nyinsjuknade unga vuxna nationellt. Vi behöver även göra mycket större ansträngningar för att hitta riskgrupper för psykisk ohälsa tidigt. Att kunna hjälpa tidigt är avgörande för hur det ska gå för ett barn, hur tilliten till den egna förmågan att lära sig och utvecklas stärks och hur tilliten kan växa när barn ser att omgivningen faktiskt bryr sig – att vi delar ett sammanhang.

Sedan vill jag gärna lyfta fram det som Camilla Waltersson Grönvall lyfte fram om de två utskottsinitiativ som vi har tagit fram om dels samsjuklighet, dels hela psykiatrivården. Vi har inte sett så mycket av svar på dessa, och det vill vi gärna se. Men det kanske kommer efter corona. Det förväntar vi oss.

I grunden finns bara ett bra recept mot den ökande psykiska ohälsan, fru talman, och det är ett jämlikt samhälle som förutsätter snabba insatser, bra vård, medicinering som följs upp och en skola som härbärgerar alla elever och ger alla en livschans.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 97 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Fru talman, ärade riksdagsledamotskollegor och ni som sitter framför tv:n eller webben, kanske i karantän på grund av coronapandemin!

Vi prövas nu som människor. Vi är ensamma men ändå inte i vår sociala distansering. Vi är tillsammans i en prövning där många uppoffringar behöver göras, där människor blir sjuka och tvingas sitta i karantän för att skydda sig själva eller för att skydda andra som är skörare och inte får exponeras för sjukdomen. Det kan kännas ensamt där i lägenheten, kännas förtvivlat att inte få träffa sina äldre släktingar eller vänner på äldreboendet. Det kan kännas förtvivlat att vara äldre och sitta på ett vårdboende där man inte får ta emot besök, där man inte får träffa sina barnbarn. Det kan kännas hopplöst för att jobbet förlorades i coronans väg, tröstlöst för att ekonomin inte tycks gå ihop i krisen.

Därför, fru talman, måste vi nu göra allt och mer därtill för att minska denna svåra situation som har uppstått. Som regeringsparti gör vi allt vi kan för att hantera den här krisen, för att göra det så uthärdligt som det bara går och för att minska effekterna nu och in i framtiden.

Som medmänniska försöker jag att hålla kontakten med så många jag kan och hjälpa dem jag har möjlighet att hjälpa.

Det är inte förvånande att den psykiska påfrestningen är större nu än innan och att fler kommer att behöva stöd och vård. Därför behöver vi öka dessa insatser.

Psykisk ohälsa fanns dock redan före pandemin, och jag vill därför passa på att lyfta upp att regeringen gör mycket på just detta område. Psykisk ohälsa är ju en av de största utmaningarna vi står inför som nation. Regeringen satsar 2,2 miljarder under 2020 för att stävja den psykiska ohälsan, och en stor del av detta går till arbetet med barn och unga som mår dåligt.

Vi genomför också en stor primärvårdsreform där vi centrerar vården samtidigt som vi värnar de stora akutsjukhusen och den specialiserade vården. Vi för vården närmare människan. Man ska ha en kontakt som man behåller under en längre tid och som känner en. Vårdcentralerna ska jobba med hela folkhälsobilden, även den psykiska hälsan.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 3 april.)

§ 15 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2019/20:86 Svenskt deltagande i militär insats för stärkt säkerhet i Mali

2019/20:3532 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V)

2019/20:3534 av Björn Söder m.fl. (SD)

2019/20:3542 av Joar Forssell m.fl. (L)

2019/20:3549 av Pål Jonson (M)

2019/20:3553 av Kerstin Lundgren och Daniel Bäckström (båda C)

med anledning av prop. 2019/20:89 En effektivare hantering av ärenden om överförande av straffverkställighet

2019/20:3546 av Adam Marttinen m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2019/20:94 Höjt tak för uppskov med kapitalvinst vid avyttring av privatbostad

2019/20:3528 av Tony Haddou m.fl. (V)

2019/20:3535 av Hampus Hagman m.fl. (KD)

2019/20:3543 av Niklas Wykman m.fl. (M)

med anledning av prop. 2019/20:102 Sekretess till skydd för enskilda som lämnat stödförklaringar enligt EU:s nya förordning om det europeiska medborgarinitiativet

2019/20:3515 av Matheus Enholm m.fl. (SD)

2019/20:3527 av Mia Sydow Mölleby m.fl. (V)

med anledning av prop. 2019/20:105 Komvux för stärkt kompetensförsörjning

2019/20:3529 av Daniel Riazat m.fl. (V)

2019/20:3533 av Patrick Reslow m.fl. (SD)

2019/20:3536 av Per Lodenius m.fl. (C)

2019/20:3550 av Kristina Axén Olin m.fl. (M)

2019/20:3551 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD)

med anledning av prop. 2019/20:107 Förbättrade möjligheter till bilstöd

2019/20:3531 av Pia Steensland m.fl. (KD)

2019/20:3545 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2019/20:118 Ungdomsövervakning

2019/20:3516 av Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)

2019/20:3538 av Johan Hedin (C)

2019/20:3544 av Adam Marttinen m.fl. (SD)

2019/20:3547 av Johan Forssell m.fl. (M)

Finansutskottets betänkande

2019/20:FiU55 Extra ändringsbudget för 2020 – Ytterligare åtgärder på skatteområdet med anledning av coronavirus

Civilutskottets betänkande

2019/20:CU26 Tillfälliga åtgärder för att underlätta genomförandet av bolags- och föreningsstämmor

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Prot. 2019/20:99

2 april

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 1 april

2019/20:1130 Tillfälligt stopp för djurtransporter mellan länder

av *Elin Segerlind* (V)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2019/20:1131 Rea på svenska bolag

av *Tobias Andersson* (SD)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2019/20:1132 Stöd till taxibranschen

av *Thomas Morell* (SD)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2019/20:1133 Stöd till flygtrafik till Norrland under krisen

av *Edward Riedl* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 1 april

2019/20:1108 Yrkeskompetensbeviset och dispens från kravet på repetitionsutbildning

av *Thomas Morell* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2019/20:1109 En trygg finansiering för folkhögskolorna

av *Roland Utbult* (KD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2019/20:1111 Kvinnojourer som drivs ideellt

av *Maj Karlsson* (V)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2019/20:1110 Arbetskadeförsäkringen

av *Ida Gabrielsson* (V)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2019/20:1114 Coronavirusets konsekvenser för bilverkstäder

av *Lars Beckman* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2019/20:1113 Stöd till kulturarbetare med anledning av coronaviruset

av *Lotta Finstorp* (M)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2019/20:1115 Situationen för personer med funktionsnedsättning

av *Maj Karlsson* (V)

till socialminister Lena Hallengren (S)

Prot. 2019/20:99
2 april

2019/20:1116 Undantag för att tillfälligt möjliggöra gårdsförsäljning
av *Hans Wallmark* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:1117 Utvidgad smittbärrpenning

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:1119 Sunda åkerier

av *Jimmy Ståhl* (SD)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2019/20:1120 Gårdsförsäljning på försök under coronakrisen

av *Johan Hultberg* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2019/20:1121 Lättnader för Stockholms län med anledning av krisen

av *Niklas Wykman* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.22.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.53,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.57 och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om debatt med anledning av vårpropositionens avlämnande	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
Ajournering.....	2
Återupptaget sammanträde	2
§ 6 Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd vid korttidsarbete och andra åtgärder med anledning av coronaviruset	2
Finansutskottets betänkande 2019/20:FiU51	2
Anf. 1 FREDRIK OLOVSSON (S).....	2
Anf. 2 ELISABETH SVANTESSON (M)	4
Anf. 3 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	6
Anf. 4 ULLA ANDERSSON (V).....	7
Anf. 5 JAKOB FORSSMED (KD).....	9
Anf. 6 MATS PERSSON (L)	12
Anf. 7 JAKOB FORSSMED (KD) replik	14
Anf. 8 MATS PERSSON (L) replik	14
Anf. 9 JAKOB FORSSMED (KD) replik	14
Anf. 10 MATS PERSSON (L) replik	15
Anf. 11 KAROLINA SKOG (MP).....	15
Anf. 12 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	16
Anf. 13 KAROLINA SKOG (MP) replik.....	17
Anf. 14 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	17
Anf. 15 KAROLINA SKOG (MP) replik.....	17
Anf. 16 JAKOB FORSSMED (KD) replik	18
Anf. 17 KAROLINA SKOG (MP) replik.....	18
Anf. 18 JAKOB FORSSMED (KD) replik	19
Anf. 19 KAROLINA SKOG (MP) replik.....	19
Anf. 20 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	19
(Beslut fattades under § 13.).....	20
§ 7 Genomförande av EU:s ändringsdirektiv om byggnaders energiprestanda.....	21
Civilutskottets betänkande 2019/20:CU18	21
(Beslut fattades under § 13.).....	21
§ 8 Apoteks- och läkemedelsfrågor	21
Socialutskottets betänkande 2019/20:SoU6	21
Anf. 21 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	21
Anf. 22 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	23
Anf. 23 CLARA ARANDA (SD).....	24
Anf. 24 SOFIA NILSSON (C)	25
Anf. 25 KARIN RÅGSJÖ (V).....	27
Anf. 26 LINA NORDQUIST (L)	28
Anf. 27 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	29
(forts. § 11).....	31
Ajournering.....	31

Återupptaget sammanträde	31
§ 9 Återrapportering från informellt möte med EU:s stats- och regeringschefer	31
Anf. 28 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	31
§ 10 Statsministerns frågestund	33
<i>Kontroll av utländska direktinvesteringar</i>	33
Anf. 29 ULF KRISTERSSON (M)	33
Anf. 30 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	33
Anf. 31 ULF KRISTERSSON (M)	34
Anf. 32 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	34
<i>Bristen på skyddsutrustning</i>	35
Anf. 33 HENRIK VINGE (SD)	35
Anf. 34 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	35
Anf. 35 HENRIK VINGE (SD)	36
Anf. 36 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	36
<i>Skärpta straff för våld mot kvinnor och barn</i>	36
Anf. 37 ANDERS W JONSSON (C)	36
Anf. 38 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	37
Anf. 39 ANDERS W JONSSON (C)	37
Anf. 40 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	37
<i>Permanenta förändringar av a-kassan</i>	37
Anf. 41 JONAS SJÖSTEDT (V).....	37
Anf. 42 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	38
Anf. 43 JONAS SJÖSTEDT (V).....	39
Anf. 44 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	39
<i>Sänkt arbetsgivaravgift och snedvriden konkurrens</i>	39
Anf. 45 EBBA BUSCH (KD)	39
Anf. 46 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	40
Anf. 47 EBBA BUSCH (KD)	40
Anf. 48 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	40
<i>Insatser för svensk handel</i>	41
Anf. 49 JOHAN PEHRSON (L)	41
Anf. 50 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	41
Anf. 51 JOHAN PEHRSON (L)	42
Anf. 52 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	42
<i>Coronakrisens allvar</i>	42
Anf. 53 DAG LARSSON (S).....	42
Anf. 54 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	43
<i>EU:s klimatmål</i>	43
Anf. 55 CAMILLA HANSÉN (MP).....	43
Anf. 56 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	43
<i>Lönetillägg för personal i vård och omsorg</i>	44
Anf. 57 ELISABETH SVANTESSON (M).....	44
Anf. 58 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	44
<i>Avskaffande av nuvarande villkor för a-kassa</i>	45
Anf. 59 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD).....	45
Anf. 60 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	45
<i>Brottslighet i coronatider</i>	45
Anf. 61 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	45
Anf. 62 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	45

<i>Ett förstärkt permitteringsstöd</i>	46	Prot. 2019/20:99
Anf. 63 JAKOB FORSSMED (KD).....	46	2 april
Anf. 64 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	46	-----
<i>Exportförbud för medicinsk skyddsutrustning</i>	47	
Anf. 65 MATHIAS TEGNÉR (S).....	47	
Anf. 66 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	47	
<i>Sveriges och EU:s ekonomi efter coronakrisen</i>	47	
Anf. 67 JESSIKA ROSWALL (M).....	47	
Anf. 68 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	48	
<i>Den svenska strategin mot smittspridning</i>	48	
Anf. 69 CLARA ARANDA (SD).....	48	
Anf. 70 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	48	
<i>Det civila försvaret</i>	49	
Anf. 71 PÅL JONSON (M).....	49	
Anf. 72 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	49	
<i>En utökad smittbärarpenning</i>	49	
Anf. 73 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	49	
Anf. 74 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	50	
<i>Ett tillfälligt slopande av trängselskatten</i>	50	
Anf. 75 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	50	
Anf. 76 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	50	
<i>Information till företag om krisstöd</i>	51	
Anf. 77 LARS HJÄLMERED (M).....	51	
Anf. 78 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	51	
<i>Taiwan som fullvärdig medlem i WHO</i>	51	
Anf. 79 MARGARETA CEDERFELT (M).....	51	
Anf. 80 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	52	
<i>Inrikesflyget och utökad trafikplikt</i>	52	
Anf. 81 EDWARD RIEDL (M)	52	
Anf. 82 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	52	
<i>Otydlig information om krisåtgärder</i>	53	
Anf. 83 JOSEFIN MALMQVIST (M).....	53	
Anf. 84 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	53	
§ 11 (forts. från § 8) Apoteks- och läkemedelsfrågor (forts.		
SoU6).....	53	
Anf. 85 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)		
replik.....	53	
Anf. 86 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	54	
Anf. 87 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)		
replik.....	54	
Anf. 88 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	54	
Anf. 89 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP)	55	
(Beslut fattades under § 13.).....	56	
§ 12 Frågor om psykisk hälsa	56	
Socialutskottets betänkande 2019/20:SoU10	56	
Anf. 90 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	56	
Anf. 91 CLARA ARANDA (SD).....	57	
Anf. 92 LINA NORDQUIST (L)	59	
Anf. 93 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD)	60	
Anf. 94 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S).....	62	

(forts. § 14).....	63
Ajournering.....	64
Återupptaget sammanträde.....	64
§ 13 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	64
FiU51 Extra ändringsbudget för 2020 – Stöd vid korttidsarbete och andra åtgärder med anledning av coronaviruset	64
CU18 Genomförande av EU:s ändringsdirektiv om byggnaders energiprestanda	64
SoU6 Apoteks- och läkemedelsfrågor.....	64
§ 14 (forts. från § 12) Frågor om psykisk hälsa (forts. SoU10).....	66
Anf. 95 SOFIA NILSSON (C).....	66
Anf. 96 KARIN RÅGSJÖ (V)	67
Anf. 97 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	69
(Beslut skulle fattas den 3 april.).....	69
§ 15 Bordläggning.....	70
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar	71
§ 17 Anmälan om skriftliga svar på frågor	71
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 16.22.	72